

**LOKALNY PROGRAM
REWITALIZACJI GMINY WYSZKÓW
NA LATA 2017-2023**

1. Wprowadzenie.....	3
1.1. Partycypacja społeczna	4
1.2 Powiązanie programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi	8
2. Diagnoza stanu	13
2.1. Metodyka delimitacji obszarów zdegradowanych i rewitalizacji	13
2.2. Ogólna sytuacja społeczno-gospodarcza gminy.....	17
2.3. Charakterystyka negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych w gminie	25
2.3.1. Sfera społeczna.....	25
2.3.2. Sfera gospodarcza	39
2.3.3. Sfera środowiskowa	43
2.3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	48
2.4. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w gminie.....	52
2.5. Identyfikacja obszarów zdegradowanych na terenie gminy.....	54
2.5.1. Obszary zdegradowane w sferze społecznej	54
2.5.2. Obszary zdegradowane w innych sferach	55
2.5.3. Obszary zdegradowane i rewitalizacji w gminie.....	59
2.5.4. Charakterystyka obszarów zdegradowanych i rewitalizacji w gminie.....	61
3. Wizja	64
3.1. Wizja rozwoju obszaru rewitalizacji	64
3.3. Cele rewitalizacji i kierunki działania	65
4. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	70
4.1. Wykaz głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	70
4.2. Przedsięwzięcia uzupełniające	80
4.3. Powiązanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z problemami i celami rewitalizacji	82
4.4. Mechanizmy zapewnienia komplementarności.....	85
5. Ramy finansowe realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji	94
5.1. Indykatywne ramy finansowe	94
6. System wdrażania lokalnego programu rewitalizacji.....	96
6.1. System realizacji	96
6.2. System monitorowania i oceny Lokalnego Programu Rewitalizacji	100
6.2.1. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	100
6.2.2. Ocena Lokalnego Programu Rewitalizacji	101
6.3.3. Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji	102
6.3. Mechanizmy włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	105
Spis Tabel.....	106
Spis rycin.....	108
Załącznik nr 1 Mapy	109

1. Wprowadzenie

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wyszaków na lata 2017-2023 (LPR) stanowi istotny instrument wspierający zarządzanie rozwojem gminy w zakresie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych i rewitalizacji poprzez powiązane ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Pozwala on na realizację wieloletniego procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z potrzebami i oczekiwaniami interesariuszy. LPR został opracowany zgodnie z *Wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.*¹ i „*Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego*”. W zakresie definicji związanych z rewitalizacją skorzystano również z *Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji*². Dokument uwzględnia zasady partnerstwa i partycypacji na każdym etapie jego wdrażania oraz zapewnienia komplementarności pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami. Kompleksowość i spójność zaproponowanych kierunków działań koresponduje ze zdiagnozowanymi potrzebami rewitalizacyjnymi, umożliwiając optymalne wykorzystanie potencjału endogenicznego gminy na rzecz poprawy ładu i funkcjonalności przestrzeni publicznych i stanu środowiska naturalnego, podniesienia jakości życia mieszkańców i integracji społeczności lokalnej oraz rozwoju gospodarczego i poprawy dostępności komunikacyjnej. Programowanie działań rewitalizacyjnych uwzględniło również konieczność zapewnienia kompleksowości interwencji infrastrukturalnej (EFRR) ze wsparciem realizowanym w ramach funduszy ukierunkowanych na rozwój kapitału społecznego (EFS).

¹MiR/H 2014-2020/20(01)/07/2015 (wraz ze zmianami).

²Dz. U. 2015 poz. 1777.

1.1. Partycypacja społeczna

W wytycznych w zakresie rewitalizacji wskazuje się potrzebę uwzględnienia partycypacji społecznej na czterech etapach: diagnozowania, programowania, wdrażania oraz monitorowania. W toku powstawania niniejszego opracowania uwzględniono partycypację społeczną na wszystkich wymaganych etapach rewitalizacji.

W tym miejscu opisany zostanie sposób w jaki przeprowadzono proces uspołeczniania na etapach: diagnozowania oraz programowania. Kwestie dotyczące partycypacji na etapach wdrażania oraz monitoringu (i ewaluacji) zostały określone w rozdziałach dotyczących zarządzania rewitalizacją, monitoringu i oceny PR oraz mechanizmów włączania mieszkańców i innych podmiotów w proces rewitalizacji.

Etap opracowania dokumentu

Główne działania jakie zostały podjęte w ramach etapu diagnozowania związane były z właściwym rozpoznaniem sytuacji problemowej, przyczyn wywołujących te problemy, występujących potrzeb oraz ich osadzeniem przestrzennym. Ten pakiet działań pozwolił dokonać właściwej delimitacji obszarów zdegradowanych oraz tych, które zostaną poddane rewitalizacji, tak aby interwencja publiczna była kierowana do właściwych środowisk, z uwzględnieniem ich rozmieszczenia przestrzennego. Na potrzeby przygotowania *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszków na lata 2017-2023* zidentyfikowano interesariuszy rewitalizacji, wśród których znaleźli się: mieszkańcy, organizacje pozarządowe działające na terenie miasta, instytucje publiczne, zarządcy nieruchomości. W procesie identyfikacji właściwych podmiotów uwzględniono kryterium przedmiotowe – odnoszące się do obszaru oddziaływania instytucji/organizacji bądź problemów dotyczących określonych kategorii społecznych. Interesariusze obszaru rewitalizacji (rozumiani zarówno jako podmioty/osoby realizujące w przyszłości przedsięwzięcia rewitalizacyjne, jak i jako beneficjenci tych przedsięwzięć). Reprezentację interesariuszy stanowi Zespół zadaniowy ds. rewitalizacji powołany Zarządzeniem Burmistrza Nr 73/2016 z dnia 29 marca 2016 r. wraz z późniejszymi zmianami oraz powołany Zarządzeniem Burmistrza Nr 169/2016 z dnia 29 lipca 2016 r. Zespół wspierający dla Zespołu zadaniowego ds. rewitalizacji. W skład obu zespołów wchodziły pracownicy Urzędu i jednostek miejskich, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele przedsiębiorców. Zespoły dokonywały opinii na każdym etapie procesu opracowania dokumentu.

Włączenie interesariuszy rewitalizacji w proces tworzenia PR miało następujący przebieg:

- Organizacja warsztatu konsultacyjnego (16.08.2016), dotyczącego wyznaczenia obszaru rewitalizacji i identyfikacji głównych problemów rewitalizacyjnych obszaru rewitalizacji. W warsztacie uczestniczyło 21 osób, w tym członkowie Zespołu zadaniowego i Zespołu Wspierającego.

Wnioski:

Jako główne problemy na obszarach zdegradowanych i rewitalizacji uczestnicy spotkania wskazali bezrobocie, niską aktywność mieszkańców obszarów rewitalizacji, niewystarczający poziom kształcenia czy niskie poczucie bezpieczeństwa na omawianych obszarach. Obok czynników społecznych jako problemy wskazywano przede wszystkim: brak miejsc integracji mieszkańców, niezagospodarowane tereny nadbrzeżne rzeki Bug, niedostateczną ilość zieleńców, niedostateczne oświetlenie przestrzeni publicznych czy braku „Centrum” miasta mogącym spełniać funkcje gospodarcze i społeczne. Ponadto wskazywano na niedostateczny stan infrastruktury edukacyjnej, kulturalno-oświatowej. Wiele miejsca poświęcono problemom związanym z ochroną środowiska, podkreślając uciążliwości związane z zanieczyszczeniem powietrza spowodowane spalaniem paliwa stałego w piecach, ale też dużym natężeniem ruchu kołowego na obszarze planowanym do rewitalizacji, brakiem odpowiedniej komunikacji zbiorowej czy poczuciem ogólnego zanieczyszczenia śmieciami i odpadami.

- Organizacji systemu zgłaszania uwag i opinii do diagnozy wyznaczającej obszar zdegradowany i rewitalizacji (wraz z załącznikami mapowymi) na terenie gminy (13.09-19.09.2016) w trakcie, których wpłynęły 3 opinie i uwagi dotyczące wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Wnioski:

Mieszkańcy zwrócili uwagę na konieczność włączenia obszarów przy ul. Słowackiego, ul. Sikorskiego, ul. Daszyńskiego i przy ul. Geodetów. Uwagi te zostały przeanalizowane pod względem zgodności ze wskaźnikami *Programu rewitalizacji* i uwzględnione w dokumencie.

- Dystrybucja ankiet potrzeb rewitalizacyjnych (26.09. – 03.10.2016r.) – tzw. fiszki projektowe.

Wnioski:

Ogółem zgłoszono 108 fiszek odzwierciedlających zarówno potrzeby obszarów przeznaczonych do rewitalizacji jak i prezentujących propozycje działań, które przyczynią się do wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego. Aktywnością wykazali się tutaj zarówno mieszkańcy, organizacje pozarządowe, administracja gminna, powiatowa i inne podmioty (np. WTBS sp. z o. o., PEC sp. z o. o.). Propozycje działań zawartych w wypełnionych ankietach znalazły swoje przełożenie na listę projektów i przedsięwzięć, które ostatecznie uwzględniono w PR.

- Organizacja debaty dotyczącej *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszków na lata 2017-2023* (10.01.2017r.). W Debacie uczestniczyło 21 osób. W trakcie spotkania przede wszystkim rozmawiano o celach rewitalizacji, planowanych przedsięwzięciach i możliwości ich realizacji.

Wnioski

Nie zgłoszono uwag do treści celów i planowanych zadań do realizacji. Mieszkańcy dopytywali się czy w trakcie okresu składania opinii i uwag będzie jeszcze można składać przedsięwzięcia (w trybie opinii i uwag). Potwierdzono taką możliwość zastrzegając, iż zadanie musi znajdować się na obszarze rewitalizacji.

- Organizacja systemu składaniu opinii i uwag do projektu w okresie 22.12.2016-10.01.2017r w tym okresie interesariusze rewitalizacji oraz każdy zainteresowany miał okazję wypowiedzieć się na temat projektu.

Wnioski

W procesie składania uwag i opinii wpłynęło 10 propozycji dodatkowych przedsięwzięć, które w dniu 13 stycznia 2017r. Zespół zadaniowy ds. rewitalizacji i Zespół wspierający zaakceptował, decydując o ich wprowadzeniu do projektu dokumentu.

Uczestnicy zaproponowanych form partycypacji społecznej współdecydowali o uwzględnionych w diagnozie i delimitacji problemach i potrzebach (**diagnozowanie**). Mieli także wpływ na kształt wizji i celów rewitalizacji, kierunków działania oraz projektów rewitalizacyjnych dzięki czemu włączyli się w etap **programowania** rewitalizacji. Materialnym efektem wskazanego pakietu działań jest niniejszy LPR.

Etap wdrażania dokumentu

Na etapie wdrażania dokumentu przewidziano przede wszystkim dalsze działanie Zespołu zadaniowego do spraw rewitalizacji. W przypadku chęci przystąpienia do niego kolejnych osób,

związanych np. bezpośrednio z obszarem rewitalizacji, zostaną one również włączone w jego skład, co zagwarantuje udział interesariuszy na procesy realizacji poszczególnych projektów..

Elementem partycypacji społecznej będzie również organizacja konsultacji społecznych przeprowadzonych metodami aktywizującymi, a dotyczących realizacji konkretnych przedsięwzięć. Chodzi o danie mieszkańcom możliwości wypowiedzenia się co do sposobów zagospodarowania terenów czy szczegółów w przypadku projektów miękkich tak, aby wszystkie one w jak największym stopniu odpowiadały potrzebom interesariuszy. Takie spotkania stanowią wyraz otwartości wobec mieszkańców oraz są okazją do wyjaśnienia pewnych zagadnień czy przyczyn, dla których dane przedsięwzięcie będzie zaplanowane w taki, a nie inny sposób.

Kolejnym sposobem angażowania interesariuszy z obszaru rewitalizacji (osób, podmiotów gospodarczych, społecznych, itd.) będzie ich ankietyzacja, przeprowadzana na etapie oceny realizacji poszczególnych projektów realizowanych w ramach wdrażania Programu Rewitalizacji. Przeprowadzanie takich ankiet pozwoli na uzupełnienie danych statystycznych gromadzonych na potrzeby monitoringu o odczucia i wnioski indywidualne. Jednocześnie - przy odpowiednio skonstruowanej ankiecie – można będzie poznać propozycje rozwiązań ewentualnych pojawiających się problemów.

Gmina podejmie też działania na rzecz pozyskania mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy obszaru rewitalizacji na etapie realizacji poszczególnych projektów. W przypadku projektów miękkich np. zaproponowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszkanie czy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie planuje się włączenie w ich przeprowadzanie lokalnych organizacji pozarządowych, zajmujących się działaniami integracyjnymi, aktywizacyjnymi oraz pomocowymi. Dotyczy to również przedsięwzięć kulturalnych, związanych z aktywizacją mieszkańców obszaru rewitalizacji czy zadań dotyczących podnoszenia jakości kształcenia, gdzie w procesie realizacji obecność rodziców uczniów z obszaru rewitalizacji jest przewidziana już na etapie opracowywania przedsięwzięć. Dodatkowo przewiduje się aktywizację sektora społecznego w zakresie procesów rewitalizacji. W związku z opracowywaniem rocznych programów współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi planowane jest uwzględnianie w nich procesów rewitalizacji.

1.2 Powiązanie programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi

Gmina Wyszków posiada szereg opracowań o wymiarze planistycznym/strategicznym, które są aktualne oraz bazują na diagnozie sytuacji. Poniżej przedstawiono powiązanie *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszków na lata 2017-2023* ze: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Programem rozwoju gminy Wyszków na lata 2016-2020 oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wyszków określa w swoich zapisach główne obszary rozwoju. Powiązanie planowanych działań rewitalizacyjnych dotyczy inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym, do których w Studium zaliczono: modernizację i rozbudowę targowiska, rozbudowę kompleksu sportowego, rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej czy stworzenie centrum miasta – jako miejsca koncentrowania się funkcji miejskich w tym budowa Placu Miejskiego.

Jednocześnie w *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wyszków* wskazano jednoznacznie jako obszary zdegradowane przestrzennie, urbanistycznie i architektonicznie tereny położone w centrum miasta ograniczone ulicami: Dworcową, I Armii Wojska Polskiego, skarpą rzeki Bug i linią kolejową PKP, a zwłaszcza teren ograniczony ulicami Pułtuską, Daszyńskiego, Kościuszki i 11 Listopada.³

Trzeba w tym miejscu podkreślić, iż Studium nie jest opracowaniem, które w swoich założeniach uwzględnia w sposób bezpośredni kwestie dotyczące polityki społecznej. Powiązanie z tym rodzajem polityki publicznej dotyczy rozwoju infrastruktury służącej realizacji zadań ze wskazanego zakresu.

Program Rozwoju Gminy Wyszków na lata 2016-2020 wyznacza główne kierunki rozwoju gminy w perspektywie najbliższych lat w odniesieniu do zdiagnozowanych problemów i wyzwań stojących przed gminą. Wśród nich bardzo ważnym jest prognozowany w okresie obowiązywania Programu spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i proporcjonalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Również diagnoza wykonana na potrzeby LPR pozwoliła na

³ *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wyszków s.135.*

stwierdzenie wysokiego udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Pomimo znacznych nakładów w ostatnich latach za duży problem w rozwoju Gminy Wyszaków należy uznać stan infrastruktury technicznej. Dotyczy to przede wszystkim infrastruktury drogowej i proekologicznej. Jednocześnie w ww. dokumencie wskazano, że niski poziom rozwoju infrastruktury technicznej stanowi barierę dla rozwoju gospodarczego oraz budownictwa mieszkaniowego. Dane odnoszące się do przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji potwierdzają jego niską atrakcyjność z punktu widzenia rozwoju nowych podmiotów gospodarczych, bowiem funkcjonuje ich na obszarze mniej niż średnio w gminie, a ponadto wolniejszy jest przyrost ich liczby. Również niższy jest na obszarze rewitalizacji poziom wyposażenia go w chodniki czy oświetlenie drogowe, a więc elementy istotne z punktu widzenia zamieszkiwania jakiegoś terytorium. W Programie Rozwoju Gminy wykazano także wprost, że na obszarze miasta zidentyfikowano obszary zdegradowane, "wymagające przywrócenia im odpowiednich standardów"⁴.

W Programie wyznaczono cele strategiczne oraz kierunki działania. Celami strategicznymi nawiązującymi do zidentyfikowanych problemów i potrzeb w kontekście rewitalizacji są: Cel strategiczny Rozwój gospodarczy i podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej podstawą poprawy życia mieszkańców oraz Cel strategiczny Rozbudowa infrastruktury technicznej, ochrona środowiska naturalnego. Istotne z punktu widzenia realizacji celów rewitalizacji jest realizacja kierunków działań wskazanych w strategii. Kierunki działań, które należy uznać za silnie powiązane z planowaną rewitalizacją to:

- 1.2. Wspieranie rozwoju małych i średnich.
- 1.7. Aktywne gospodarowanie gminnym zasobem nieruchomości.
- 2.2. Działania na rzecz zagospodarowania centrum miasta oraz przestrzeni publicznych.
- 2.3. Rozwój infrastruktury proekologicznej.
- 2.6. Realizacja zadań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej.
- 3.2. Stworzenie centrum miasta – jako miejsca koncentrowania się funkcji miejskich – w tym budowa rynku miejskiego.
- 3.3. Rozwój infrastruktury z zakresu: szkolnictwa, kultury, sportu i rekreacji.
- 3.5. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu.
- 3.6. Działania na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

⁴ Program Rozwoju Gminy Wyszaków na lata 2016 - 2020, s. 11.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020 to opracowanie, które obejmuje zarówno diagnozę zjawisk społecznych, jak i cele i powiązane z nimi działania. Strategia jest skorelowana z kompleksowym procesem rewitalizacji ponieważ większość z zasygnalizowanych w niej problemów społecznych znajduje swoje odzwierciedlenie na poziomie analizy społecznej LPR-u ze względu na koncentrację przestrzenną negatywnych zjawisk. Na podstawie badań ankietowych wśród mieszkańców gminy oraz analizy danych statystycznych, uwzględniających również dane zawarte w Ocenie zasobów pomocy społecznej, wskazano, że rośnie problem ubóstwa. Na obszarze rewitalizacji zjawisko to jest szczególnie niepokojące, bowiem jego poziom dwukrotnie przekracza średnią wartość tego wskaźnika dla gminy. Jako istotne wyzwanie dla gminy w *Strategii...* wymieniono starzenie się społeczeństwa związane ze zmniejszaniem się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. " *Na szczególną uwagę w Gminie Wyszków zasługuje dostosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb rosnącej populacji osób w wieku poprodukcyjnym poprzez rozwój wsparcia materialnego i rzeczowego, dostępności usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych, jak również aktywnych form spędzania czasu wolnego.*"⁵ Skala problemu bezrobocia zmniejsza się na terenie gminy, jednak w *Strategii* dostrzeżono wzrost poziomu bezrobocia wśród osób z wyższym wykształceniem. Na obszarze rewitalizacji w ramach LPR stwierdzono wyższy niż średnio w gminie poziom bezrobocia, natomiast opierając się na określeniu grupy, której dotyczy problem w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych*, największe wsparcie skierowano na samozatrudnienie. Osoby z wyższym wykształceniem są często bardziej odważne w podejmowaniu pracy na własny rachunek oraz cechuje je większa mobilność, a potrzebują jedynie wiedzy na temat zasad funkcjonowania przedsiębiorców. Jako istotny problem wskazano również alkoholizm (między rokiem 2011 a 2012 liczba udzielonych porad indywidualnych wrosła z 327 do 521), któremu towarzyszy przemoc w rodzinach. Potwierdziły to bieżące analizy sytuacji na obszarze rewitalizacji, dlatego wiele zadań kulturalnych czy o charakterze sportowo-rekreacyjnym (również w formie budowy czy modernizacji infrastruktury służącej ich prowadzeniu) w sposób pośredni ma kształtować spędzanie czasu wolnego w rodzinach i kreować pozytywne wzorce. Ponadto spójność opisywanego dokumentu z założeniami rewitalizacji występuje w następujących celach:

⁵ *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020*, s.18.

Cel nr 1: Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Szczególnie istotne są tutaj Działania związane z dostosowaniem kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy; opracowaniem programów i projektów promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy; organizacja szkoleń przygotowujących merytorycznie osoby bezrobotne do prowadzenia własnej firmy;

Cel nr 2 - Zmniejszenie skali i natężenia problemów społecznych wśród rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, zwłaszcza Działanie - Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją

Cel nr 3 - Zmniejszenie dysfunkcji rodzin poprzez rozwój zintegrowanego systemu przeciwdziałania uzależnieniom, będących jednym z powodów problemów społecznych gminy a zarazem obszaru rewitalizacji.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to opracowanie, które na poziomie operacyjnym jest dodatkowo powiązane z takimi planami gminy jak: Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii czy Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy. Założenia rewitalizacji wpisują się również we wskazane opracowania ze względu na analizę tych samych problemów oraz ich realizację przede wszystkim przez projekty główne zwłaszcza nr 3, 14, 16, które w zintegrowany sposób będą wykorzystywały zaplecze techniczne powstałe w wyniku realizacji LPR-u.

Dodatkowo za istotne należy uznać opracowania dotyczące ochrony środowiska, wśród których są: *(Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r)*, Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wyszków, Program Usuwania wyrobów zawierających Azbest z terenu gminy Wyszków, które określają skalę problemów i potrzeb w zakresie ochrony powietrza oraz występowania elementów azbestowych.

Analiza stanu poszczególnych elementów środowiska na terenie gminy Wyszków, infrastruktury technicznej oraz istniejących uwarunkowań wykonana na potrzeby *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r* . pozwoliła na sprecyzowanie istniejących problemów środowiskowych. Wśród najważniejszych znalazło się zanieczyszczenie powietrza wynikające z funkcjonujących kotłowni indywidualnych, niewielkiego udziału w stosowanych paliwach paliw niskoemisyjnych, spalanie odpadów (gł. tworzyw sztucznych) w piecach oraz niski poziom stosowania odnawialnych źródeł energii. Jako jeden ze sposobów poprawy jakości powietrza wskazano termomodernizację, a związane z nią zadania zostały również zaprojektowane w LPR.

Podobne wnioski zostały zawarte w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej, w którym wskazano, że problem stanowią: niski udział odnawialnych źródeł energii, znaczny udział niskosprawnych węglowych źródeł ciepła w ogrzewaniu indywidualnym skutkujący wysoką emisją zanieczyszczeń do powietrza. Towarzyszą temu trendy cywilizacyjne, jak chociażby wzrost zużycia energii czy wysokie koszty energii. Przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych w budynkach użyteczności publicznej przyczyni się z jednej strony do większej oszczędności energetycznej, ale również może zachęcić mieszkańców do podobnych inwestycji we własnych budynkach.

2. Diagnoza stanu

2.1. Metodyka delimitacji obszarów zdegradowanych i rewitalizacji

Na potrzeby przygotowania *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszaków na lata 2017-2023* przede wszystkim dokonano wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie, co stanowi jeden z etapów realizacji opracowania - diagnozowanie. W diagnozie posłużono się następującymi pojęciami:

- **rewitalizacja** – proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki.
- **obszar zdegradowany** – przestrzeń, w której koncentrują się zjawiska negatywne (społeczne, gospodarcze, przestrzenne)⁶ oraz problemy, które wpływają na pogorszenie jakości życia mieszkańców.
- **obszar rewitalizacji** – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, (...) na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się przeprowadzić rewitalizację⁷. Nie może on obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Prezentowana w niniejszym dokumencie diagnoza stanowi wypadkową zaleceń wskazanych zarówno w "Wytocznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020" Ministerstwa Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r., jak i w „Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ład przestrzennego” (zwane dalej **Wytocznymi Rewitalizacyjnymi**). Zgodnie z przytoczonymi wyżej dokumentami diagnoza opierać powinna się na mierzalnych wskaźnikach opisujących głównie zjawiska i problemy społeczne na danym terenie. Uwzględniając zalecenia, że obszar wymagający wsparcia stanowi jednostkę charakteryzującą się kumulacją negatywnych zjawisk i procesów oraz stanowi szczególne znaczenie dla rozwoju lokalnego, dokonano analizy podstawowych sfer funkcjonowania gminy.

⁶ Zgodnie z *Ustawą o rewitalizacji* z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. 2015 poz. 1777) oraz „Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”.

⁷ „Wytoczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r., MR/H 2014-2020/20(2)/08/2016, Rozdział 3, pkt 4.

Dla potrzeb wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Wyszków określono zestaw wskaźników diagnozujących poszczególne sfery funkcjonowania gminy w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej (tab. 1). Starano się by przyjęte wskaźniki z jednej strony były zgodne z zapisami Wytycznych Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji, a także *Wytycznymi Rewitalizacyjnymi dla Województwa Mazowieckiego*, z drugiej miały charakter ilościowy i w możliwie najlepszy sposób pozwalały na identyfikację negatywnych zjawisk zachodzących w przestrzeni gminy.

Tab. 1. Wskaźniki wykorzystane do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Wyszków

Sfera	Zjawisko	Wskaźnik	Rok
Sfera społeczna	Poziom bezrobocia	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	2013-15
	Poziom ubóstwa	Osoby korzystające z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców [osoby]	2013-15
	Poziom przestępczości	Czyny karalne na 1000 mieszkańców [czyny karalne]	2013-15
	Poziom patologii społecznej	Liczba niebieskich kart oraz liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm i narkomanie na 1000 mieszkańców [niebieskie karty i osoby łącznie]	2013-15
	Poziom edukacji	Średni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej (język polski, matematyka) [%] Średni wynik egzaminu gimnazjalnego (język polski, historia i WOS, matematyka, przedmioty przyrodnicze) [%]	2015
			2015
	Poziom kapitału społecznego	Organizacje pozarządowe na 1000 mieszkańców [organizacje]	2015
	Poziom aktywności społecznej	Frekwencja w wyborach parlamentarnych [%]	2015
	Poziom kapitału ludzkiego	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem [%]	2013-15
Poziom ochrony zdrowia	Udział przyjęć w trybie nagłym [%]	2015	
Sfera gospodarcza	Poziom przedsiębiorczości	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców [podmioty gospodarcze]	2015
	Poziom kondycji przedsiębiorstw	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych [%]	2014-15
Sfera środowiskowa		Natężenie ruchu kołowego na drogach [pojazdy / doba]	2015
		Udział obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem w liczbie budynków ogółem [%]	2013-15
		Liczba dzikich wysypisk śmieci [wysypiska śmieci]	2013-15
Sfera przestrzenno-funkcjonalna		Długość chodników na 100 m długości ulic [m]	2015
		Oświetlenie uliczne na 100 m długości ulic [lampy]	2015
		Udział powierzchni terenów rekreacyjno-wypoczynkowych w powierzchni ogółem [%]	2015

Źródło: opracowanie własne

Starano się tak dobrać mierniki, aby każda ze sfer była opisana przez kilka wskaźników cząstkowych, obrazujących zróżnicowane zjawiska społeczno-gospodarcze, co umożliwiło dokładniejszą identyfikację obszarów zdegradowanych na terenie gminy. Dotyczyło to przede wszystkim zjawisk w zakresie sfery społecznej, która stanowi istotę działań rewitalizacyjnych (pozostałe sfery w myśl Wytycznych Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji traktowane są jako uzupełniające). W przypadku kilku wskaźników (w miarę dostępności danych) wykorzystano uśrednione dane dla lat 2013-2015, dzięki czemu możliwe było wyeliminowanie skokowych (często incydentalnych) wahań, wynikających ze specyfiki wielu zjawisk oraz wielkości jednostek odniesienia (znany w statystyce problem tzw. małych populacji). Jednostkami odniesienia były bowiem ulice w przypadku miasta Wyszaków (w tym również takie, przy których mieszka kilku lub kilkunastu mieszkańców) i poszczególne miejscowości wiejskie w gminie. Istotnym problemem wynikającym z tego faktu jest właściwa interpretacja skali opisywanych zjawisk. Bardzo często problem występowania wartości bardzo niekorzystnych dotyczy ulic o małej liczbie mieszkańców (jedno zdarzenie może bowiem powodować znaczący wzrost wartości wskaźnika), podczas gdy w przypadku głównych ulic (o znacznej liczbie mieszkańców) wartości wskaźników są często mocno złagodzone (i to mimo koncentracji zdarzeń negatywnych na ich terenie).

Część z przyjętych wskaźników ma charakter stymulant, a pozostałe są destymulantami. Stymulanty to cechy, których wysoka wartość wskaźnika wyraża wysoki stopień rozwoju społeczno-gospodarczego, a niska degradację w tym zakresie. W przypadku destymulant sytuacja jest odwrotna. Wysokie wartości wskaźnika obrazują degradację społeczno-gospodarczą, a niskie wartości wysoki stopień rozwoju w tym zakresie. Wartości wskaźnika dla każdej z analizowanych cech podzielono na pięć grup (klas), nadając im określone wartości punktowe:

- +2 dla wartości bardzo korzystnych (w przypadku stymulant znacząco powyżej średniej dla gminy, a w przypadku destymulant znacząco poniżej średniej dla gminy);
- +1 dla wartości korzystnych (w przypadku stymulant powyżej średniej dla gminy, a w przypadku destymulant poniżej średniej dla gminy);
- 0 dla wartości neutralnych (w przypadku stymulant i destymulant w okolicach średniej dla gminy – są to wartości nieznacznie przekraczające wartość średnią dla gminy lub nieznacznie od niej niższe);
- 1 dla wartości niekorzystnych (w przypadku stymulant poniżej średniej dla gminy, a w przypadku destymulant powyżej średniej dla gminy);

- 2 dla wartości bardzo niekorzystnych (w przypadku stymulant znacząco poniżej średniej dla gminy, a w przypadku destymulant znacząco powyżej średniej dla gminy).

Przedziały między poszczególnymi klasami wyznaczono wykorzystując metodę naturalnych prześwitów⁸. Wartości korzystne i bardzo korzystne oznaczają rozwój społeczno-gospodarczy w zakresie analizowanego zjawiska, a wartości niekorzystne i bardzo niekorzystne degradację społeczno-gospodarczą. W dalszej części opracowania w opisie analizowanych zjawisk społeczno-gospodarczych dla wsi i ulic miasta (rozdz. 2.3) skupiono się jedynie na wartościach niekorzystnych i bardzo niekorzystnych, czyli takich, które świadczą o znacznym natężeniu zjawisk negatywnych w tym zakresie. Nie oznacza to jednak, że są to jedyne ulice lub miejscowości, przekraczające średnią referencyjną (część z nich została bowiem zaliczona do klasy o wartościach neutralnych). Mając na uwadze porównywalność danych w zakresie analizy zjawisk w odniesieniu do ulic miasta i miejscowości wiejskich w gminie, dla obu części gminy (miejskiej i wiejskiej) przyjęto jednakowe przedziały wartości poszczególnych klas (tzn. wartości bardzo korzystne, korzystne, neutralne, niekorzystne i bardzo niekorzystne).

Przyjęta w opracowaniu bonitacja stanowiła jednocześnie podstawę do standaryzacji poszczególnych cech w ramach omawianych sfer. W ten sposób zniwelowany został problem różnego charakteru cech (stymulanty i destymulanty) oraz zróżnicowanych zakresów i rozkładu ich wartości. Następnie wartości wskaźników cząstkowych dla poszczególnych sfer uśredniono uzyskując tym samym wskaźniki syntetyczne (agregatowe). Identyfikacji obszarów zdegradowanych na terenie gminy dokonano w oparciu o wartości wskaźników syntetycznych dla poszczególnych sfer, w szczególności uwzględniając obszary (ulice miasta Wyszkowa, miejscowości lub ich części), w których ma miejsce koncentracja negatywnych zjawisk w zakresie sfery społecznej.

W analizie wykorzystano głównie dane z zasobów Urzędu Miejskiego w Wyszkanie, a także dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszkanie, Komendy Powiatowej Policji w Wyszkanie, Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie, Państwowej Komisji Wyborczej w Warszawie, Okręgowej Komisji Edukacyjnej w Warszawie, a także aktualne dokumenty planistyczne i strategiczne oraz dostępne materiały kartograficzne. Większość wskaźników opracowano dla danych z lat 2013-2015, w przypadku braku danych z tego okresu – wykorzystano dane dla 2015 r. (tab. 1).

⁸ Ratajski L., 1989, *Metodyka kartografii społeczno-gospodarczej*, PPWK, Warszawa-Wrocław.

2.2. Ogólna sytuacja społeczno-gospodarcza gminy

Gmina Wyszków położona jest w południowej części powiatu wyszkowskiego w województwie mazowieckim. Sąsiaduje z gminami: Somianka w powiecie wyszkowskim (od zachodu), Rząśnik w powiecie wyszkowskim (od północnego-zachodu), Brańszczyk w powiecie wyszkowskim (od północnego-wschodu), Łochów w powiecie węgrowskim (od wschodu), Jadów w powiecie wołomińskim (od południowego-wschodu), Zabrodzie w powiecie wyszkowskim i Dąbrówka w powiecie wołomińskim (od południa). W sensie administracyjnym gmina Wyszków jest gminą miejsko-wiejską. Jej siedzibą jest miasto Wyszków (będące stolicą powiatu wyszkowskiego). W skład gminy wchodzi ponadto 27 sołectw oraz przysiółek Loretto. Gmina Wyszków zajmuje powierzchnię 165,2 km² (miasto 20,8 km², a obszary wiejskie 144,4 km²), z czego 53% stanowią użytki rolne, a 29% grunty leśne. Według danych GUS z 2015 r. gminę Wyszków zamieszkiwało 39172 osoby, z czego 27173 osób (69,4%) zamieszkuje miasto, a 11999 osoby (30,6%) obszary wiejskie. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła średnio 237,1 osób na km² (w mieście 1306 osób na km², a na obszarach wiejskich 83 osoby na km²). Według danych Urzędu Miejskiego w Wyszkwowie z 2015 r. największymi miejscowościami wiejskimi na terenie gminy są (tab. 2): Leszczydół-Nowiny (1294 mieszkańców), Rybienko Nowe (951), Lucynów (904), Skuszew (772) i Drogoszewo (716), natomiast najmniejsze to: Loretto (12 mieszkańców), Puste Łąki (51), Świniotop (80) i Fidest (85).

Tab. 2. Liczba ludności w miejscowościach wiejskich w gminie Wyszków

Miejscowość	Liczba ludności	Miejscowość	Liczba ludności
Deskurów	287	Łosinno	554
Drogoszewo	716	Natalin	346
Fidest	85	Olszanka	409
Gulczewo	520	Puste Łąki	51
Kamieńczyk	614	Rybienko Nowe	951
Kręgi Nowe	217	Rybienko Stare	340
Leszczydół Stary	611	Rybno	671
Leszczydół-Działki	131	Sitno	194
Leszczydół-Nowiny	1294	Skuszew	772
Leszczydół-Podwielątki	277	Ślubów	154
Leszczydół-Pustki	372	Świniotop	80
Loretto	12	Tulewo	159
Lucynów	904	Tulewo Górne	360
Lucynów Duży	526	Tumanek	399

Źródło: opracowanie własne

Analizując wybrane wskaźniki (tab. 3), należy ocenić sytuację społeczno-gospodarczą gminy Wyszaków jako dość dobrą, co wynika głównie z korzystnego położenia i właściwego wykorzystania jej potencjału. W zakresie sfery społecznej cała gmina cechuje się dość niskim poziomem bezrobocia, niskim poziomem ubóstwa, niskim poziomem patologii społecznej, dość wysokim poziomem edukacji i aktywności społecznej oraz wysokim poziomem kapitału ludzkiego. Podobnie korzystna sytuacja występuje również w innych analizowanych sferach, zwłaszcza w zakresie sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Najważniejsze problemy społeczno-gospodarcze gminy to z kolei: dość niski poziom kapitału społecznego, nie najniższy poziom przestępczości oraz dość wysoki poziom zagrożenia odpadami szkodliwymi.

Tab. 3. Wskaźniki obrazujące poszczególne sfery w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Wyszaków⁹

Zjawisko	Wskaźnik	Gmina
Sfera społeczna		
Poziom bezrobocia	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	6,8
Poziom ubóstwa	Osoby korzystające z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców [osoby]	28,7
Poziom przestępczości	Czyny karalne na 1000 mieszkańców [czyny karalne]	33,6
Poziom patologii społecznej	Liczba niebieskich kart oraz liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm i narkomanię na 1000 mieszkańców [niebieskie karty i osoby łącznie]	6,4
Poziom edukacji	Średni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej (język polski, matematyka) [%]	71,0
	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego (język polski, historia i WOS, matematyka, przedmioty przyrodnicze) [%]	57,5
Poziom ochrony zdrowia	Udział przyjęć w trybie nagłym [%]	63,12
Poziom kapitału społecznego	Organizacje pozarządowe na 1000 mieszkańców [organizacje]	2,3
Poziom aktywności społecznej	Frekwencja w wyborach parlamentarnych [%]	50,7
Poziom kapitału ludzkiego	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem [%]	12,3
Sfera gospodarcza		
Poziom przedsiębiorczości	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców [podmioty gospodarcze]	78,6
Poziom kondycji przedsiębiorstw	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych [%]	+6,0
Sfera środowiskowa		
	Udział obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem w liczbie budynków ogółem [%]	66,2

⁹ W tabeli nie uwzględniono 4 cech o charakterze jakościowym lub wskaźników ilościowych bezwzględnych: Natężenie ruchu kołowego na drogach i Liczba dzikich wysypisk śmieci (sfera środowiskowa), Liczba mieszkań socjalnych i komunalnych oraz Liczba obiektów zabytkowych (sfera przestrzenno-funkcjonalna).

Sfera przestrzenno-funkcjonalna		
	Udział powierzchni terenów rekreacyjno-wypoczynkowych w powierzchni ogółem [%]	1,0
	Długość chodników na 100 m długości ulic [m]	40,5
	Oświetlenie uliczne na 100 m długości ulic [lampy]	4,0

Źródło: opracowanie własne

Gmina Wyszaków cechuje się korzystną sytuacją na rynku pracy w stosunku do gmin powiatu wyszkowskiego. Świadczy o tym udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (5,3% w 2015 r.) oraz spadek poziomu bezrobocia w ostatnich kilku latach (z 9,5% w 2011 r. do 5,3% w 2015 r.) (tab. 4). Obecnie poziom bezrobocia w gminie Wyszaków jest nieco niższy niż średnia dla powiatu wyszkowskiego (5,4%) i znacznie niższy niż średnia dla województwa mazowieckiego (6,6%).

Tab. 4. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Wyszaków w latach 2011-2014 na tle danych dla powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego

Jednostka	2011	2012	2013	2014	2015
Woj. Mazowieckie	7,4	8,2	8,5	7,6	6,6
Powiat Wyszowski	9,3	9,4	9,0	6,8	5,4
Gmina Brańszczyk	9,8	10,5	9,0	6,5	5,3
Gmina Długosiodło	10,3	10,7	10,1	8,1	6,2
Gmina Rząśnik	8,9	9,4	8,2	6,3	5,3
Gmina Somianka	7,1	7,7	7,8	6,1	5,2
Gmina Wyszaków	9,5	9,4	9,2	6,9	5,3
Gmina Zabrodzie	8,1	8,5	8,9	5,9	5,0

Źródło: opracowanie własne

Sytuacja na rynku pracy w dużym stopniu wpływa na poziom ubóstwa. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w latach 2011-2015 w gminie Wyszaków wahała się na poziomie 25,1-29,4, podczas gdy średnia dla powiatu wyszkowskiego w tym okresie wyniosła 31,9-34,2, a dla województwa mazowieckiego 24,4-26,7 (tab. 5). Z gmin powiatu wyszkowskiego również korzystną sytuacją w zakresie poziomu ubóstwa charakteryzowały się jedynie gminy Rząśnik i Zabrodzie, natomiast w pozostałych gminach poziom ubóstwa był znacznie wyższy.

Tab. 5. Gospodarstwa domowe korzystające ze świadczeń społecznych w gminie Wyszaków w latach 2011-2014 na tle danych dla powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego

Jednostka	2011 [%]	2012 [%]	2013 [%]	2014 [%]	2015 [%]
Woj. Mazowieckie	26,3	26,2	26,7	25,4	24,4
Powiat Wyszowski	33,0	33,1	34,2	33,1	31,9
Gmina Brańszczyk	54,6	44,3	48,8	47,3	47,3
Gmina Długosiodło	54,3	51,3	52,6	53,1	51,9
Gmina Rząśnik	30,2	32,8	36,0	41,3	39,9
Gmina Somianka	24,8	27,4	26,6	28,6	29,5
Gmina Wyszaków	26,7	29,4	29,3	26,7	25,1
Gmina Zabrodzie	25,6	23,0	25,8	22,5	20,9

Źródło: opracowanie własne

Gmina Wyszaków charakteryzuje się dość wysokim poziomem edukacji. Świadczą o tym wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej i egzaminu gimnazjalnego. W 2015 r. średni wynik sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej wyniósł w gminie 69,0%, przy średniej dla powiatu wyszkowskiego 66,9% i średniej dla województwa mazowieckiego 72,4%, natomiast średni wynik egzaminu gimnazjalnego 58,2%, przy średniej dla powiatu wyszkowskiego 56,9% i średniej dla województwa mazowieckiego 60,5%. Z gmin powiatu wyszkowskiego równie wysoki poziom edukacji występuje jedynie w gminie Somianka, natomiast w pozostałych gminach edukacja jest na znacznie niższym poziomie. Wysoka frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2015 r. świadczy z kolei o wysokim poziomie aktywności społecznej na terenie gminy Wyszaków (tab. 6). Frekwencja wyborcza wyniosła bowiem 50,72% (najwyższa wartość spośród gmin powiatu wyszkowskiego), przy średniej dla powiatu 48,87% i średniej dla województwa mazowieckiego 58,71%.

Tab. 6. Poziom edukacji i frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w gminie Wyszaków w 2015 roku na tle danych dla powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego

Jednostka	Średni wynik sprawdzianu po klasie VI [%]	Średni wynik egzamin gimnazjalnego [%]	Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych [%]
Woj. Mazowieckie	72,39	60,51	58,71
Powiat Wyszowski	66,90	56,89	48,87
Gmina Brańszczyk	62,20	54,57	45,43
Gmina Długosiodło	68,73	56,49	43,64
Gmina Rząśnik	60,44	48,83	50,49
Gmina Somianka	67,64	64,29	47,14

Gmina Wyszków	69,04	58,23	50,72
Gmina Zabrodzie	64,88	54,49	48,37

Źródło: opracowanie własne

O wysokim poziomie kapitału ludzkiego w Gminie Wyszków świadczy niski udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (tab. 7). W ostatnich latach w gminie wystąpił jednak wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (z 14,0% w 2011 r. do 16,1% w 2015 r.), świadczący o występowaniu, procesów starzenia się społeczeństwa (najwyższym w skali powiatu). W powiecie wyszkowskim niższym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym charakteryzowały się jedynie gminy Rząśnik i Zabrodzie (po 15,9% w 2015 r.), podczas gdy średnia dla powiatu wynosiła 16,8%, a dla województwa mazowieckiego aż 20,0%.

Tab. 7. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem w gminie Wyszków w latach 2011-2015 na tle danych dla Powiatu Wyszkowskiego i województwa mazowieckiego

Jednostka	2011	2012	2013	2014	2015
Woj. Mazowieckie	18,1	18,6	19,0	19,5	20,0
Powiat Wyszkowski	15,2	15,6	16,0	16,3	16,8
Gmina Brańszczyk	18,7	18,7	19,1	19,2	19,2
Gmina Długosiodło	17,0	16,9	17,3	17,5	18,0
Gmina Rząśnik	14,8	15,2	15,4	15,6	15,9
Gmina Somianka	17,7	17,6	17,9	17,9	18,0
Gmina Wyszków	14,0	14,5	15,0	15,5	16,1
Gmina Zabrodzie	14,7	14,9	15,3	15,5	15,9

Źródło: opracowanie własne

O dość korzystnej sytuacji gospodarczej gminy Wyszków świadczy relatywnie wysoki poziom przedsiębiorczości w gminie (105,0 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2015 r.) oraz dość znaczny wzrost wartości wskaźnika w latach 2011-15 (z poziomu 99,3). W 2015 r. poziom przedsiębiorczości w powiecie wyszkowskim wyniósł średnio 85,2, natomiast średnia dla województwa mazowieckiego wyniosła 143,2 (tab. 8), natomiast w pozostałych gminach powiatu wyszkowskiego poziom przedsiębiorczości wyniósł od 55,2 w gminie Długosiodło do 73,9 w gminie Zabrodzie.

Tab. 8. Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w gminie Wyszków w latach 2011-2015 na tle danych dla powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego

Jednostka	2011	2012	2013	2014	2015
Woj. Mazowieckie	127,7	131,9	136,4	139,1	143,2
Powiat Wyszkowski	78,9	80,9	82,5	84,7	85,2
Gmina Brańszczyk	55,8	59,4	60,4	62,2	62,6
Gmina Długosiodło	51,3	53,5	55,3	55,5	55,2
Gmina Rząśnik	56,1	59,2	61,7	62,3	62,3
Gmina Somianka	55,5	60,1	61,7	64,2	63,0
Gmina Wyszków	99,3	100,3	101,6	104,3	105,0
Gmina Zabrodzie	63,6	64,5	67,9	72,1	73,9

Źródło: opracowanie własne

W tekście *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020* zwrócono ponadto uwagę na następujące problemy społeczne gminy Wyszków:

- Nominalna liczba bezrobotnych w gminie Wyszków na przestrzeni lat 2010-2012 ulegała zmniejszeniu przy jednoczesnym wzroście stopy bezrobocia dla obszaru całego powiatu (o 0,2%). Oznacza to, że sytuacja na rynku pracy w gminie Wyszków poprawia się na tle całego powiatu. W tej grupie obserwować można wzrost udziału osób bezrobotnych po 55 roku życia oraz osób niepełnosprawnych. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia osób bezrobotnych, w 2012 roku nastąpił wzrost liczby osób zarejestrowanych z wykształceniem wyższym w stosunku do 2010 r. i 2011 r. Analizie poddane zostały również formy wsparcia osób bezrobotnych przez Powiatowy Urząd Pracy. Z danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie na przełomie lat 2010 - 2012 wynika, że wzrasta liczba osób uczestniczących w aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu poza pracami interwencyjnymi i dodatkami aktywizacyjnymi.
- Bezrobocie w gminie Wyszków jest wyższe niż w województwie mazowieckim i w kraju. Liczba bezrobotnych w stosunku do roku 2010 i 2011 uległa niewielkiemu zmniejszeniu. Dodatkowym problemem jest praca wielu osób „na czarno”, niedostrzeganie potrzeby zabezpieczenia emerytalno-rentowego w przyszłości oraz obawa przed utratą świadczeń socjalnych. Niepokojącym zjawiskiem jest wzrost liczby osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym i zawodowym co świadczyć może o nieadekwatnych kwalifikacjach do potrzeb rynku pracy. Wzrost zatrudnienia wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym bądź niższym

stanowić może z kolei o podejmowaniu prac przez osoby bez kwalifikacji w ramach zatrudnienia subsydiowanego.

- Problem ubóstwa to najważniejsza kwestia społeczna w Gminie Wyszaków z powodu której mieszkańcy korzystają z pomocy społecznej. Na 1 149 rodzin aż 747 rodzin korzysta z pomocy finansowej z powodu ubóstwa, co stanowi 49% ogółu rodzin korzystających z pomocy. Problem ubóstwa – to przyczyna niezaspokojenia wielu podstawowych potrzeb. Pomimo podejmowania dotychczasowych działań w zakresie prowadzenia aktywnej polityki społecznej (realizacja projektów z POKL, projektów partnerskich z organizacjami pozarządowymi, współpracy z instytucjami) – problem ubóstwa wzrasta. W stosunku do roku 2011 liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2012 roku z tego powodu wzrosła o 3%. Na rozwiązanie tej kwestii wpływa również sytuacja gospodarcza kraju, bariery w rozwoju drobnej przedsiębiorczości, niechęć do tworzenia podmiotów ekonomii społecznej.
- Prawie 65% rodzin z ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej otrzymują wsparcie z powodu ubóstwa, co oznacza, że rodziny te nie przekraczają gwarantowanych dochodów uznawanych za wyznaczenie progu ubóstwa. Należy zauważyć, iż ubóstwo nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji finansowej rodzin, lecz zaczyna nabierać cech trwałości. Z roku na rok zauważalny jest wzrost beneficjentów pomocy społecznej, których główną dysfunkcją społeczną jest właśnie problem ubóstwa.
- Zestawienie rocznych informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie wyszkowskim pokazuje, że z roku na rok spada liczba przestępstw popełnianych ogółem. W 2012 r. w Komendzie Powiatowej Policji w Wyszakowie prowadzono 2000 postępowań przygotowawczych o przestępstwa i jest to spadek porównując do 2011 r. o 1,3%. Jednocześnie odnotowano wzrost wykrywalności z 64 % w 2011 roku do 66 % w roku 2012. W ramach działalności profilaktycznej policjanci uczestniczą w różnorodnych spotkaniach z przedstawicielami samorządów, instytucji i organizacji. Funkcjonariusze służb prewencyjnych, a przede wszystkim Zespołu ds. Nietletnich i Patologii prowadzą spotkania w szkołach, rozmowy z rodzicami, uczniami i pedagogami. Organizowane są działania profilaktyczno-represyjne wynikające z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Policjanci prowadzą szereg akcji profilaktycznych w tym m.in. „Wagarowicz”, „Nietetni”, „Bezpieczna szkoła”, „Bezpieczny Internet” „Bezpieczne ferie”, „Bezpieczne wakacje” oraz „Bezpieczna woda”. Policjanci odbywają wspólne patrole z funkcjonariuszami Straży Miejskiej w Wyszakowie, Straży Leśnej, Straży Rybackiej, Służby

Ochrony Kolei oraz Żandarmerią Wojskową. We współpracy z gminą Wyszaków obsługują miejski monitoring wizyjny, w ramach którego w 2012 roku odnotowano 363 różnorodnych interwencji policyjnych.

- Zjawiska patologii społecznej silnie związane są z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków alkoholu i środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m. in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemach wychowawczych w środowisku rodzinnym, szkolnym. Ujawnia się ona w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości. Kwestię bezradności opiekuńczo-wychowawczej należy również rozpatrywać w kontekście popełnianych przestępstw przez nieletnich. W roku 2011 liczba przestępstw odnotowanych przez policję wynosiła 166, w tym aż 149 rozboje dokonane na terenie szkoły. Młodzież pozbawiona wzorców i autorytetów często wchodzi w konflikt z prawem.
- Wśród rodzin korzystających z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej są rodziny niepełne i rodziny wielodzietne. To głównie do nich kierowane są świadczenia z pomocy społecznej.
- W strukturze demograficznej mieszkańców miasta widać systematyczny proces starzenia się społeczeństwa. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym maleje, zaś w wieku poprodukcyjnym rośnie. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się o 5%, o 3% zwiększyła się populacja osób w wieku produkcyjnym i o 3% wzrosła populacja osób w wieku poprodukcyjnym. W okresie realizacji strategii negatywne zjawisko starzenia się mieszkańców gminy będzie się utrzymywać. Wskaźnikami sytuacji demograficznej są różnice pomiędzy liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów oraz saldo migracji.

Na szczególną uwagę w Gminie Wyszaków zasługuje dostosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb rosnącej populacji osób w wieku poprodukcyjnym poprzez rozwój wsparcia materialnego i rzeczowego, dostępności usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych, jak również aktywnych form spędzania czasu wolnego. W szczególności

modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia i wyposażenie w nowoczesną aparaturę medyczną przyczyni się do poprawy życia mieszkańców gminy. Należy też dostosować rodzaj i zakres realizowanych programów profilaktycznych do rzeczywistego zapotrzebowania i zainteresowania. Mimo pozytywnej oceny ogólnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy Wyszków należy stwierdzić, że jest ona mocno zróżnicowana przestrzennie, na co wskazuje m.in. *Program Rozwoju Gminy Wyszków na lata 2016-2020* i *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wyszków z 2007 r.* W obu dokumentach wskazano na wyraźne dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym występujące między miastem Wyszków a miejscowościami wiejskimi wchodzącymi w skład gminy. Wydaje się zatem, że analiza sytuacji społeczno-gospodarczej powinna być rozpatrywana odrębnie dla miasta, jak i dla obszarów wiejskich wchodzących w skład gminy. Tylko w takim ujęciu możliwa będzie właściwa identyfikacja występujących zjawisk negatywnych, a także miejsc ich koncentracji, które są różne dla miasta i dla miejscowości wiejskich. Osobnym problemem gminy jest też koncentracja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych w określonych strefach gminy (miejscowościach wiejskich lub ulicach miasta).

2.3. Charakterystyka negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych w gminie

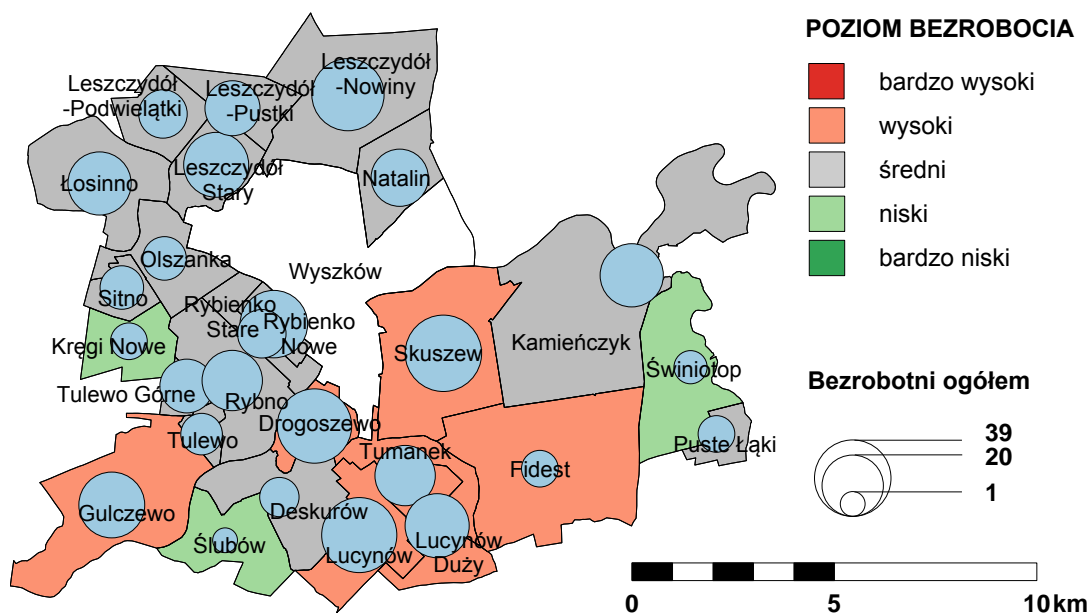
2.3.1. Sfera społeczna

Poziom bezrobocia

Gmina Wyszków charakteryzuje się niskim poziomem bezrobocia, o czym świadczy niski udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (5,3%)¹⁰. Wynika to ze znacznego (o ponad 3000 osób) wzrostu liczby pracujących na terenie gminy, jaki wystąpił w latach 2005-2013 (*Programu Rozwoju Gminy Wyszków na lata 2016-2020*). Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy dotyczyła zarówno miasta, jak i obszarów wiejskich w gminie, przez co w zakresie bezrobocia nie występuje problem dysproporcji między miejską a wiejską częścią gminy. W latach 2013-15 r. stopa bezrobocia w mieście Wyszków wynosiła średnio 6,6%, a w miejscowościach wiejskich gminy 7,4%. Znaczne dysproporcje w zakresie poziomu bezrobocia uwidaczniają się dopiero w trakcie analizy tego zjawiska w odniesieniu do

¹⁰ Wskaźnik ten dla województwa mazowieckiego wyniósł 7,6% (średnia dla lat 2013-15).

poszczególnych miejscowości wiejskich lub ulic miasta Wyszków. W przypadku wiejskiej części gminy Wyszków wysokim poziomem bezrobocia (powyżej 8,5%) cechują się głównie wsie położone w południowej części gminy (ryc. 1) i to niezależnie od ich wielkości (np. Drogoszewo, Fidest, Lucynów Duży, Skuszew, Tumanek). Jeszcze większe dysproporcje w zakresie poziomu bezrobocia występują na terenie miasta Wyszków. Na niektórych ulicach miasta (np. Jodłowa, Komunalna, Łączna, Modra, Przechodnia, Romualda Traugutta, Wrzosowa) udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym przekracza 16,0% (tab. 9).

Ryc. 1. Poziom bezrobocia w miejscowościach wiejskich gminy Wyszków
 Bardzo wysoki – pow. 15,0, wysoki – 8,5-15,0, średni – 5,0-8,5, niski – 1,0-5,0, bardzo niski – pon. 1,0
 Źródło: opracowanie własne

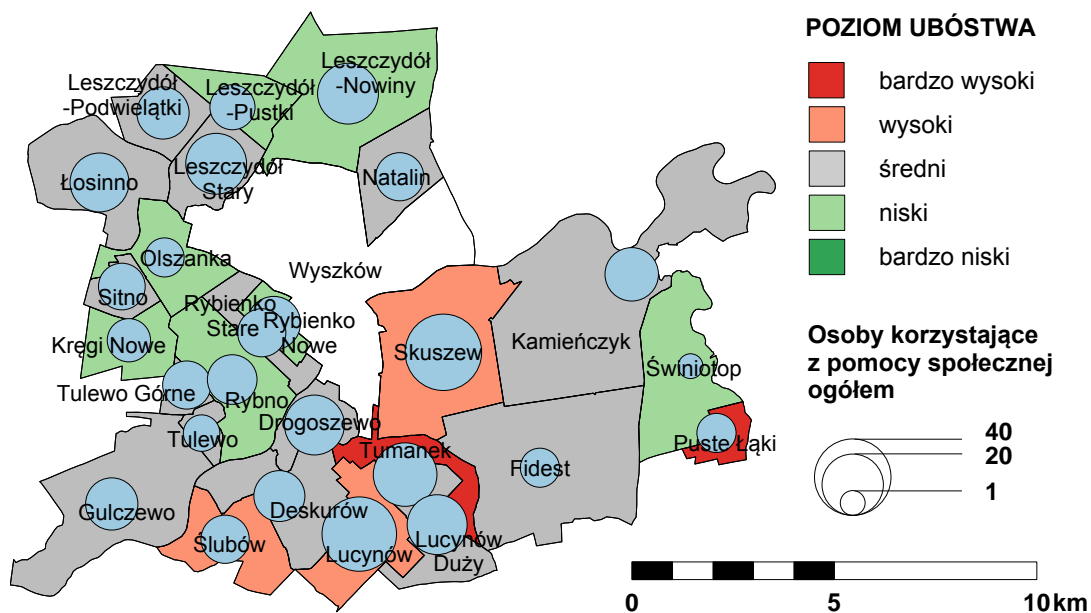
Tab. 9. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu bezrobocia

Wartości	Ulice
niekorzystne [8,5-15,0]	Akacyjowa, Bohaterów Armii Krajowej, Boj. o Wolność i Demokrację, Chabrowa, Fryderyka Chopina, Dolna, Graniczna, Jutrzenki, Kameralna, Kasztanowa, Latoszek, Leśna, Aleja Marszałka J. Piłsudskiego, Plażowa, Prosta, Przemysłowa, Mikołaja Reja, Robotnicza, Serocka, Henryka Sienkiewicza, Sosnowa, Spokojna, Sybiraków, Truskawkowa, Wierzbowa, Wiklinowa, Wolności, Zaciszna, Żytnia
bardzo niekorzystne [pow. 15,0]	Jodłowa, Komunalna, Łączna, Modra, Przechodnia, Romualda Traugutta, Wrzosowa

Źródło: opracowanie własne

Poziom ubóstwa

Na terenie gminy Wyszków równie korzystna sytuacja (jak w przypadku poziomu bezrobocia) występuje w zakresie poziomu ubóstwa. Świadczy o tym nieznaczna liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (28,7)¹¹. Nieco ponad połowa osób otrzymujących świadczenia społeczne (53%) korzysta z pomocy z uwagi na ubóstwo, 36% z uwagi na bezrobocie, a 41% z uwagi na niepełnosprawność. Także i w tym przypadku w zasadzie nie występują istotne różnice między miejską a wiejską częścią gminy. Poziom ubóstwa na terenie miasta Wyszków w latach 2013-2015 r. wynosił średnio 28,0, a w miejscowościach wiejskich gminy średnio 30,3. Szczegółowa analiza przestrzenna poziomu ubóstwa na terenie gminy wykazała koncentrację negatywnych zjawisk w określonych strefach. W przypadku miasta Wyszków (tab. 10 ryc. 3) szczególnie wysokim poziomem ubóstwa (powyżej 80,0 osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców) charakteryzują się ulice: Tadeusza Czackiego, Jodłowa, Komunalna, Łąbędzia, Łączna, Meliorantów, Ogrodowa, Przechodnia, Serocka, Stawowa i Wiklinowa, a w przypadku miejscowości wiejskich w gminie bardzo wysoki poziom ubóstwa występuje na terenie wsi: Puste Łąki i Tumanek, a wysoki (powyżej 45) we wsiach: Lucynów,

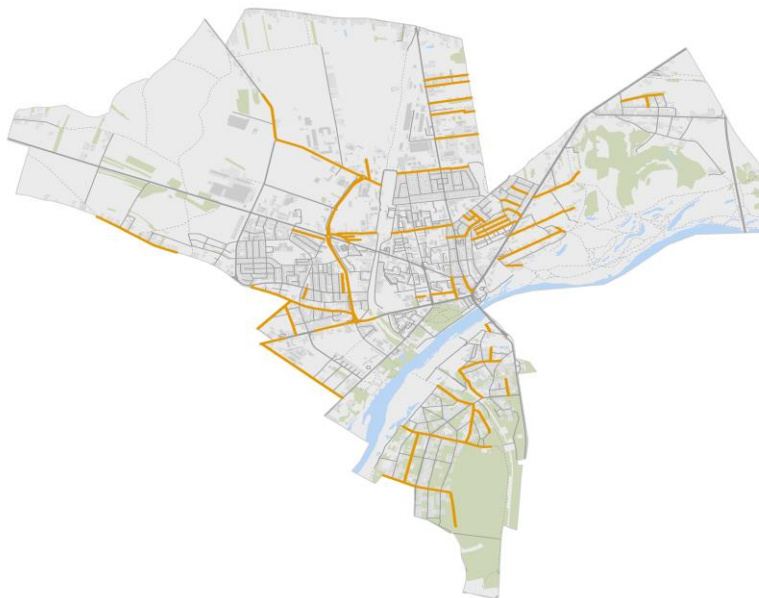
Ryc. 2. Poziom ubóstwa w miejscowościach wiejskich gminy Wyszków
Bardzo wysoki – pow. 70,0, wysoki – 38,0-70,0, średni – 19,0-38,0, niski – 2,0-19,0, bardzo niski – pon. 2,0
Źródło: opracowanie własne

¹¹ Wskaźnik ten dla województwa mazowieckiego wyniósł 51,6 (średnia dla lat 2013-15).

Tab. 10. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu ubóstwa

Wartości	Ulice
niekorzystne [38,0-69,0]	Stefana Batorego, Bławatkowa, Browarna, Ignacego Daszyńskiego, Dolna, Graniczna, Jagiellońska, Jeziorna, Jordanowska, Kameralna, Kolejowa, Kwiatowa, Latoszek, Leśna, Emilii Plater, Prosta, Ruczajowa, Sosnowa, Słoneczna, Spokojna, Romualda Traugutta, Wąska, al. Wolności, Wrzosowa, Wspólna
bardzo niekorzystne [pow. 70,0]	Tadeusza Czackiego, Jodłowa, Komunalna, Łabędzia, Łączna, Meliorantów, Ogrodowa, Przechodnia, Serocka, Stawowa, Wiklinowa

Źródło: opracowanie własne

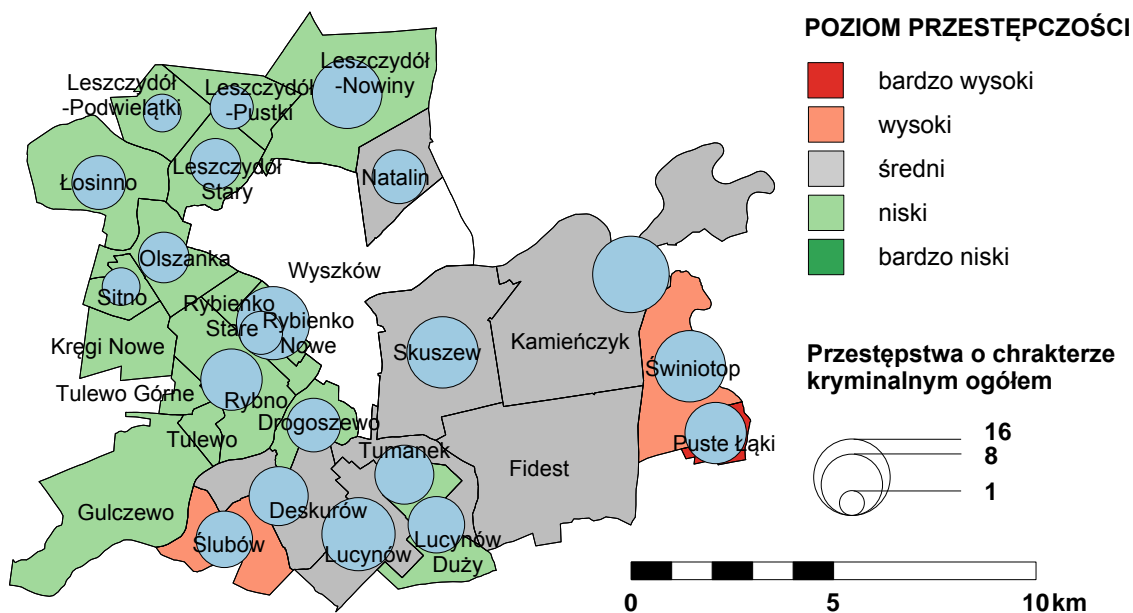
Ryc. 3 Ulice w mieście Wyszowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystne zjawiska w zakresie poziomu bezrobocia i ubóstwa

Źródło: opracowanie własne

Poziom przestępczości

Jednym z najważniejszych problemów społecznych gminy Wyszów jest przestępczość. Wskaźnik przestępczości, mierzony liczbą czynów karalnych w przeliczeniu na 1000

mieszkańców, wyniósł w gminie 33,6. Wynika to głównie z koncentracji zjawisk negatywnych na terenie miasta Wyszków, które charakteryzuje się dużo wyższym wskaźnikiem przestępczości niż obszary wiejskie w gminie (w mieście wynosi on 39,8, a w wiejskiej części gminy 19,4). Na terenie Wyszkowa zdarzenia o charakterze kryminalnym koncentrują się na ulicach (tab. 11, ryc.6): I Armii Wojska Polskiego, Bursztynowej, Dworcowej, Kameralnej, Komunalnej, Łabędziej, Makowej, Meliorantów, Nadgórskiej, Aleja Marszałka J. Piłsudskiego, Strażackiej, Strumykowej, św. Rodziny, Warszawskiej, ppor. Antoniego Wołowskiego i Zakolejowej oraz na ulicach, którymi prowadzą główne ciągi komunikacyjne przechodzące przez miasto (tzn. Białostocka, Tadeusza Kościuszki, Serocka i Pułtуска). W przypadku miejscowości wiejskich w gminie zjawiskiem przestępczości zagrożone są wsie (ryc. 4): Puste Łąki, a także Ślubów i Świniotop.

Ryc. 4. Poziom przestępczości w miejscowościach wiejskich gminy Wyszków
 Bardzo wysoki – pow. 125,0, wysoki – 50,0-125,0, średni – 20,0-50,0, niski – 2,0-20,0, bardzo niski – pon. 2,0
 Źródło: opracowanie własne

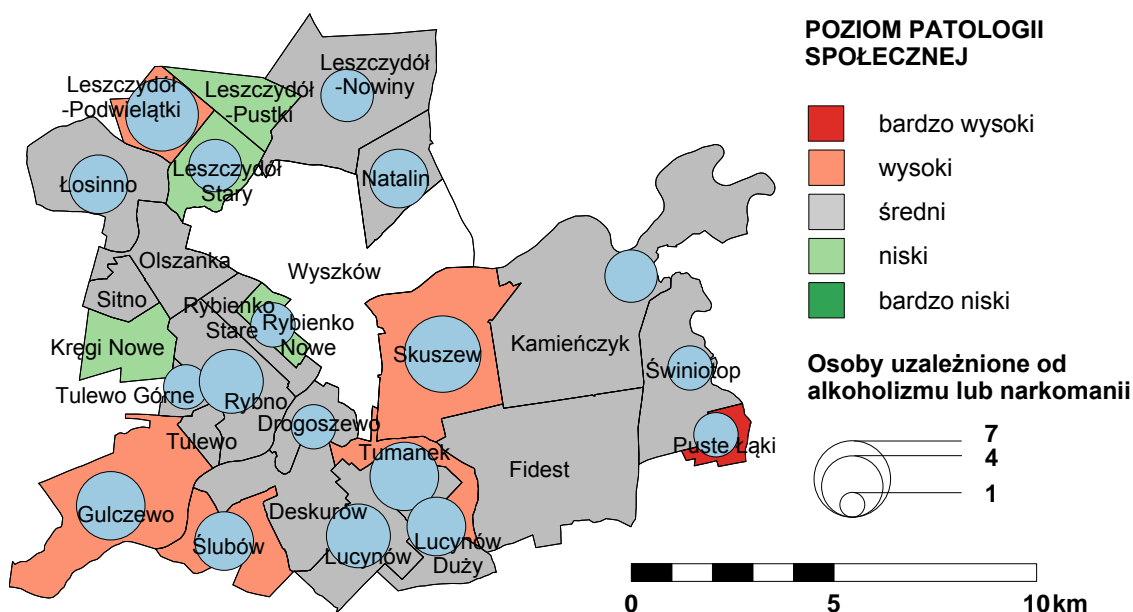
Tab. 11. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu przestępczości

Wartości	Ulice
niekorzystne [50,0-125,0]	Stefana Batorego, Białostocka, Fryderyka Chopina, Ignacego Daszyńskiego, Tadeusza Kościuszki, Leśna, Łącza, Pułtуска, Serocka, Wąska
bardzo niekorzystne [pow. 125,0]	I Armii Wojska Polskiego, Bursztynowa, Dworcowa, Kameralna, Komunalna, Łabędzia, Makowa, Meliorantów, Nadgórńska, Aleja Marszałka J. Piłsudskiego, Strażacka, Strumykowa, św. Rodziny, Warszawska, ppor. Antoniego Wołowskiego, Zakolejowa

Źródło: opracowanie własne

Poziom patologii społecznej

Gmina Wyszków charakteryzuje się przeciętnym poziomem patologii społecznej. Na 1000 mieszkańców gminy przypada średnio 6,4 niebieskich kart i osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm i narkomanię¹². Wartość wskaźnika patologii społecznej jest ponadto zbliżona zarówno dla miasta Wyszków (6,4), jak i wiejskiej części gminy (6,3), co potwierdza dobrą sytuację gminy w tym zakresie. Pomimo ogólnie dość korzystnej sytuacji gminy Wyszków można wskazać pewne strefy w jej granicach szczególnie narażone na problem patologii społecznej. Na ich terenie liczba niebieskich kart i osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm i narkomanię na 1000 mieszkańców przekracza nawet 25. W przypadku miasta Wyszków są to ulice (tab. 12, ryc.6.): Jodłowa, Komunalna, Łączna, Mała, Orla, Serocka, Słoneczna, Stawowa i św. Anny, natomiast w przypadku miejscowości wiejskich w gminie wieś: Puste Łąki (ryc. 5). Dość wysokim poziomem patologii społecznej (powyżej 9,0) cechują się ponadto wsie: Gulczewo, Leszczydół-Podwielątki, Skuszew, Ślubów i Tumanek, a także kilkanaście ulic w granicach miasta Wyszków (jak np. Jana Matejki, Na Skarpie, Prosta, Strażacka, Szkolna czy Wspólna).

Ryc. 5. Poziom patologii społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszów
Bardzo wysoki – pow. 25,0, wysoki – 9,0-25,0, średni – 4,0-9,0, niski – 1,0-4,0, bardzo niski – pon. 1,0
Źródło: opracowanie własne

¹²Wskaźnik ten dla województwa mazowieckiego wyniósł 5,2 (dane dla 2014 r.).

Tab. 12. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu patologii społecznej

Wartości	Ulice
niekorzystne [9,0-24,0]	Browarna, Fryderyka Chopina, Dolna, Jasna, Jordanowska, Kwiatowa, Jana Matejki, Miła, Na Skarpie, Powstańców, Prosta, Przechodnia, Strażacka, Tadeusza Strusia, Szkolna, Targowa, Wierzbowa, Willowa, Wiśniowa, al. Wolności, Wspólna, Zakręcie
bardzo niekorzystne [pow. 25,0]	Jodłowa, Łączna, Mała, Orla, Serocka, Słoneczna, Stawowa, św. Anny

Źródło: opracowanie własne

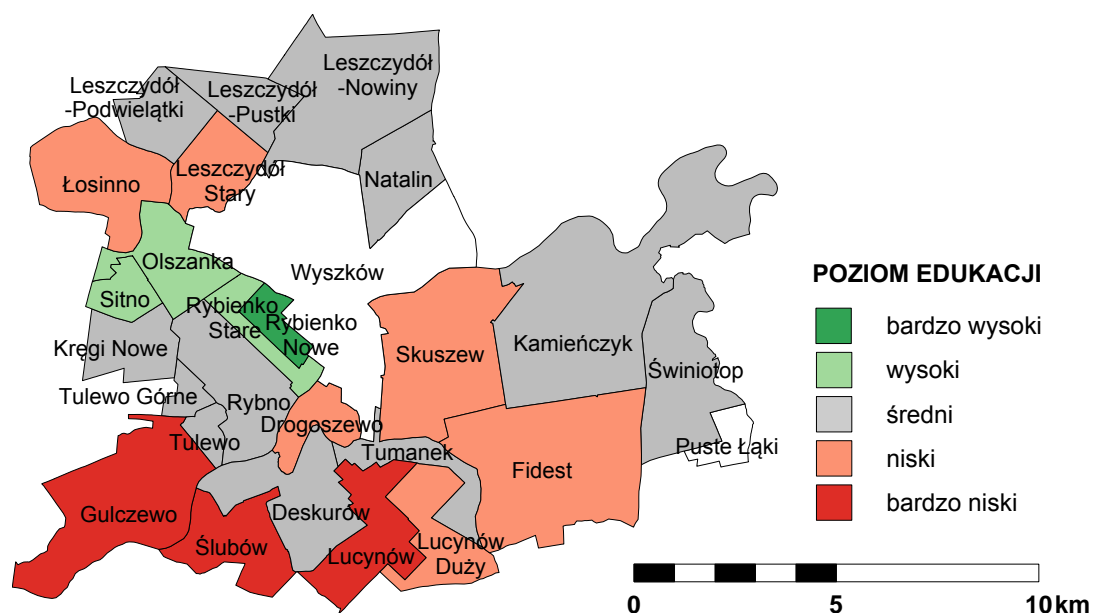
Ryc. 6 Ulice w mieście Wyszowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystną sytuację zjawiska w zakresie poziomu przestępczości i patologii społecznej

Źródło: opracowanie własne

Poziom edukacji

Na korzystną sytuację społeczną gminy Wyszaków wpływa także dość wysoki poziom edukacji, generowany głównie poprzez przeciętny średni wynik sprawdzianu po VI szkoły podstawowej (71,0%)¹³ oraz przeciętny średni wynik egzaminu gimnazjalnego (57,5%)¹⁴. W przypadku średniego wyniku sprawdzianu po VI szkoły podstawowej nie występuje jakaś zasadnicza różnica między miastem, a wiejską częścią gminy (wynosi od odpowiednio 71,3% dla miasta i 70,1 dla miejscowości wiejskich w gminie). Problem ten uwidacznia się jednak w przypadku średniego wyniku egzaminu gimnazjalnego. Wartość analizowanego wskaźnika wyniosła odpowiednio 62,0% dla miasta Wyszaków i 53,9% dla miejscowości wiejskich, co świadczy o nieco niższym niż w mieście poziomie edukacji na obszarach wiejskich gminy. Problem ten dotyczy w szczególności wsi: Gulczewo, Lucynów i Ślubów, a w mniejszym stopniu także miejscowości: Drogoszewo, Fidest, Leszczydół Stary, Leszczydół-Działki, Lucynów Duży, Łosinno i Skuszew (ryc. 7). Z kolei na terenie miasta Wyszaków niekorzystna sytuacja w zakresie poziomu edukacji występuje jedynie na niektórych ulicach (np. Ignacego Daszyńskiego, Prosta, Warszawska).

W ramach analizowanego zjawiska nie odnotowano natomiast jednostek terytorialnych (ulic) charakteryzujących się bardzo niekorzystnymi wartościami wskaźnika (tab. 13, ryc. 11).

Ryc. 7. Poziom edukacji w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków (wskaźniki agregowane)

Źródło: opracowanie własne

¹³Średni wynik dla województwa mazowieckiego wyniósł 73,2%.

¹⁴Średni wynik dla województwa mazowieckiego wyniósł 60,7%.

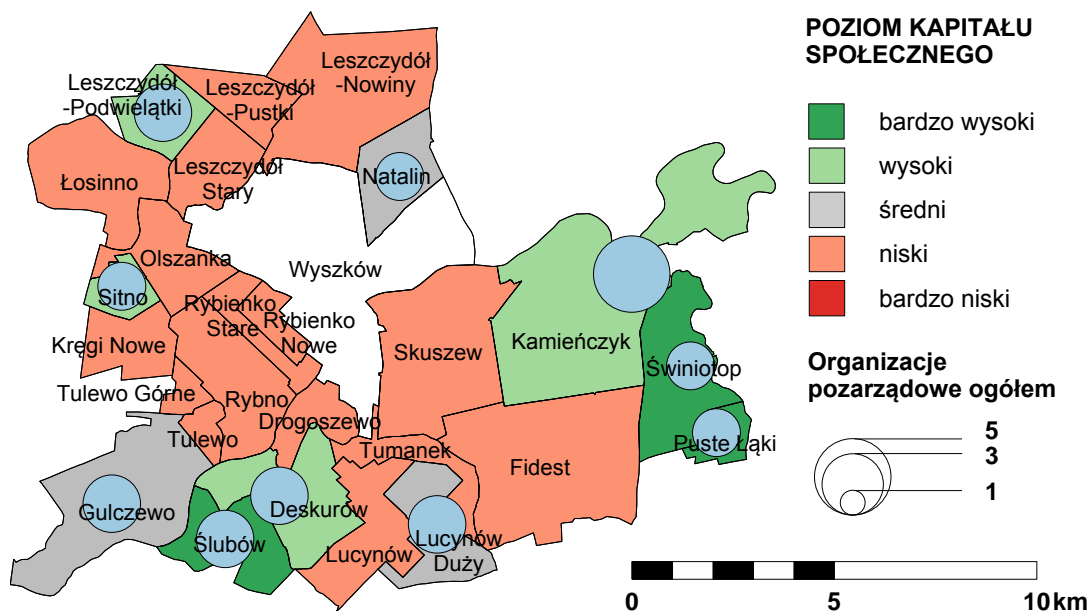
Tab. 13. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu edukacji

Wartości	Ulice
niekorzystne	11 Listopada, Ignacego Daszyńskiego, Graniczna, Jagiellońska, Kasztanowa, Klonowa, Kolonijna, Kolorowa, Latoszek, Leśna, Makowa, Miodowa, Nadgórze, Odnowy, Ogrodowa, Prosta, Radosna, Robotnicza, Henryka Sienkiewicza, Warszawska, Willowa, Wolności, ppor. Antoniego Wołowskiego

Źródło: opracowanie własne

Poziom kapitału społecznego

Jednym z najważniejszych problemów społecznych gminy Wyszków jest bardzo niski poziom kapitału społecznego. Na terenie gminy działa tylko 90 organizacji pozarządowych. Składa się to na niską wartość wskaźnika kapitału społecznego, który wynosi 2,3 organizacje pozarządowe na 1000 mieszkańców¹⁵. Na terenie miasta jego wartość jest nieco wyższa niż na terenach wiejskich gminy (jego wartość wynosi odpowiednio 2,6 dla miasta i 1,7 dla wiejskiej części gminy). Z uwagi na brak szczegółowych danych wartość wskaźnika dla miasta została uśredniona (niemożliwa jest zatem analiza przestrzenna zjawiska), natomiast w przypadku wiejskiej części gminy niskim poziomem kapitału społecznego cechuje się większość wsi, jak np. Drogoszewo, Fidest, Lucynów, Łosinno, Skuszew i Tumanek (ryc. 8).

Ryc. 8. Poziom kapitału społecznego w miejscowościach wiejskich gminy Wyszków

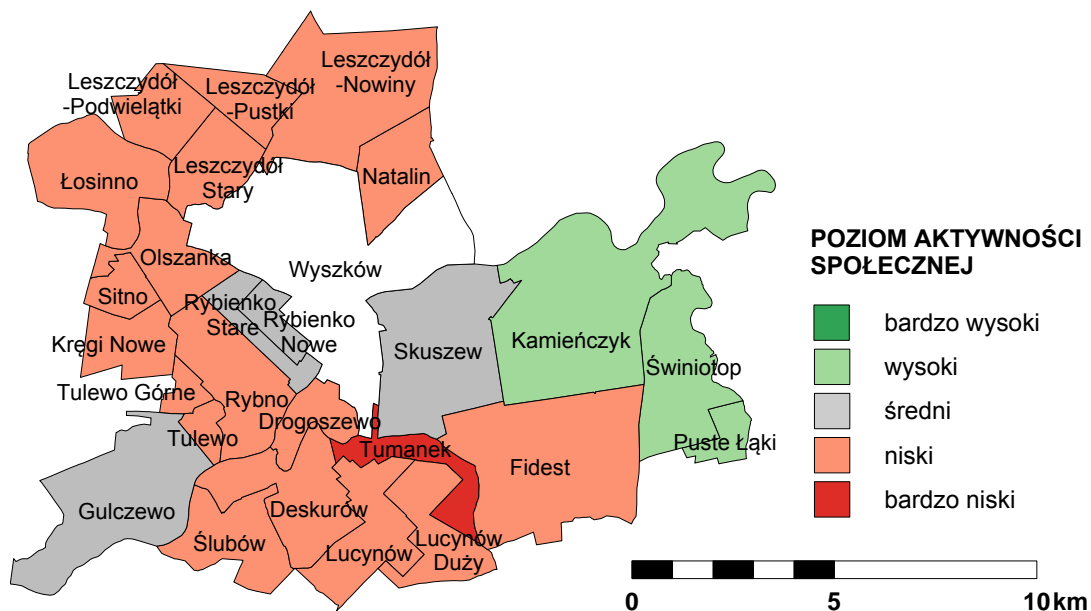
Bardzo wysoki – pow. 10,0, wysoki – 5,0-10,0, średni – 2,5-5,0, niski – 0,-2,5

Źródło: opracowanie własne

¹⁵Wartość wskaźnika dla województwa mazowieckiego wyniosła 2,7.

Poziom aktywności społecznej

W przypadku gminy Wyszaków mimo najwyższej w powiecie wyszkowskim frekwencji wyborczej na poziomie gmin poziom aktywności społecznej mieszkańców jest zróżnicowany. Wpływa na to dość zróżnicowana frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2015 r., która wyniosła 50,72%¹⁶. Co ciekawe frekwencja w czasie wyborów była zdecydowanie wyższa na terenie miasta Wyszaków (53,1%) niż na obszarach wiejskich gminy (45,4%). Na terenie miasta Wyszaków niska frekwencja (45,8%) wyborcza wystąpiła tylko w jednym okręgu wyborczym (OKW nr 5 mieszczącym się w Przedszkolu nr 9 przy ul. Pułtuskiej), obejmującym m.in. ulice: Leszczynową, Leśną, Proszą, Przemysłową, Sosnową, Włociańską i Wspólną. W ramach analizowanego zjawiska nie zarejestrowano natomiast jednostek terytorialnych (ulic) charakteryzujących się bardzo niekorzystnymi wartościami wskaźnika (tab. 14). W wiejskiej części gminy frekwencja wyborcza była znacznie niższa. W większości miejscowości wiejskich w gminie nie przekroczyła ona 47%, miejscowości te cechują się niskim lub bardzo niskim poziomem aktywności społecznej (ryc. 9). Bardzo niska frekwencja wyborcza (30,1%) wystąpiła we wsi Tumanek, natomiast w wielu miejscowościach gminy (np. Leszczydół Stary, Leszczydół-Działki, Leszczydół-Podwiślańki czy Łosinno) nie przekroczyła 45%.

Ryc. 9. Poziom aktywności społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków
Bardzo wysoki – pow. 60,0, wysoki – 54,0-60,0, średni – 48,0-54,0, niski – 42,0-48,0, bardzo niski – pon. 36,0
Źródło: opracowanie własne

¹⁶Średnia frekwencja dla województwa mazowieckiego wyniosła 58,7%

Tab. 14. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu aktywności społecznej

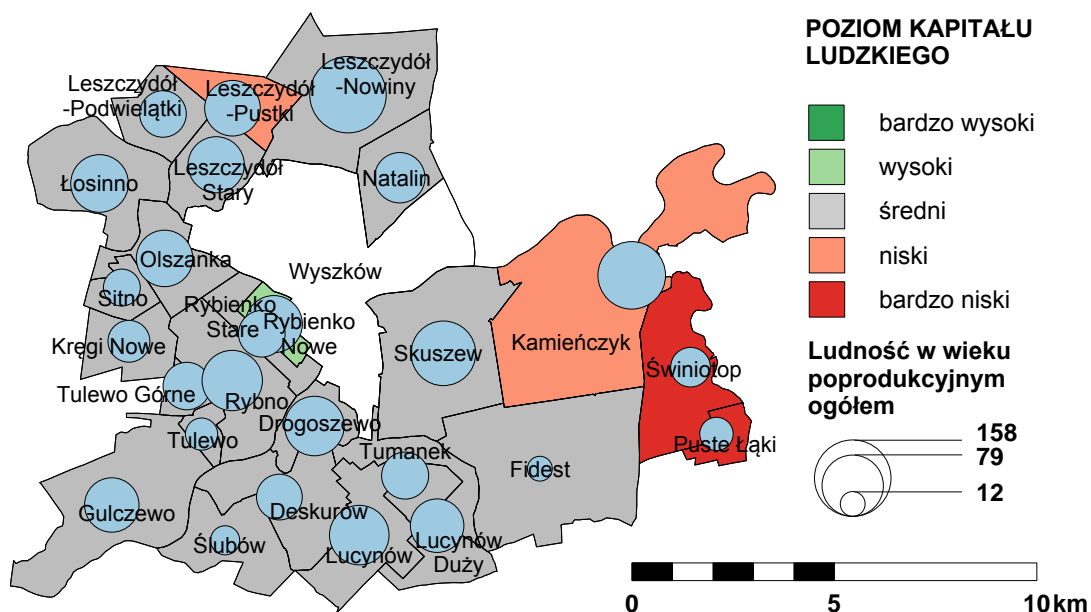
Wartości	Ulice
niekorzystne [42,0-48,0]	Leszczynowa, Leśna, Prosta, Przemysłowa, Sosnowa, Włociańska, Wspólna

Źródło: opracowanie własne

Poziom kapitału ludzkiego

O dobrej sytuacji społecznej gminy Wyszków świadczy m.in. wysoki poziom kapitału ludzkiego. Gmina cechuje się niskim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym (12,3%)¹⁷. Nieco wyższym poziomem kapitału ludzkiego cechują się obszary wiejskie gminy (12,0%), natomiast w mieście wskaźnik ten w latach 2013-15 r. wynosił średnio 12,4%. Na terenie Wyszkowa bardzo wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym (powyżej 25,0%) charakteryzują się ulice: Browarna, Jordanowska, Komunalna, Kazimierza Skarżyńskiego i św. Idziego (tab. 15, ryc. 11), natomiast niskim poziomem kapitału ludzkiego (powyżej 15,5%) cechują się np. ulice: I Armii Wojska Polskiego, Dworcowa, Prosta, Generała Józefa Sowińskiego, Strażacka, Warszawska czy al. Wolności. Znacznie bardziej korzystna sytuacja w zakresie poziomu kapitału ludzkiego występuje natomiast w wiejskiej części gminy Wyszków. Spośród miejscowości wiejskich w gminie relatywnie wysokim lub bardzo wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym cechują się głównie wsie położone we wschodniej części gminy (ryc. 10), czyli Kamieńczyk, Świniotop i Puste Łąki, a z pozostałych miejscowości wieś Leszczydół-Pustki.

¹⁷Wskaźnik ten dla województwa mazowieckiego wyniósł 19,5% (średnia dla lat 2013-15).

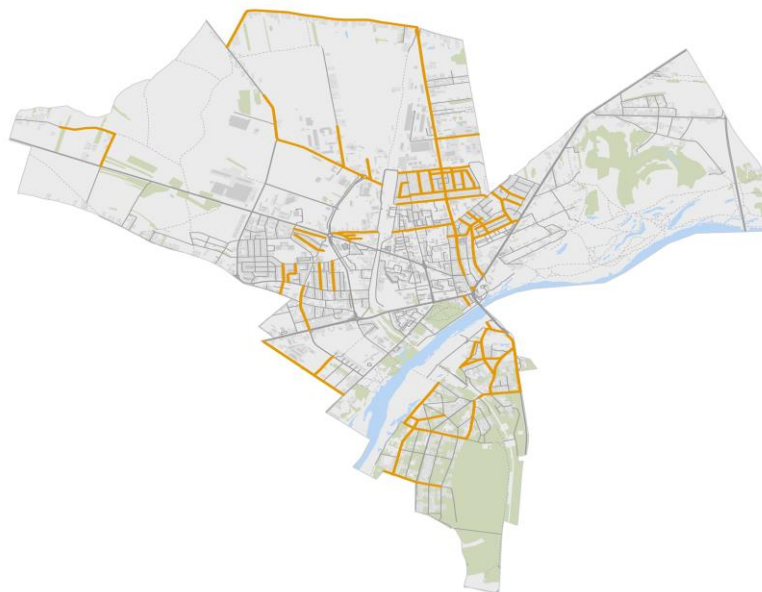

Ryc. 10. Poziom kapitału ludzkiego w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków
 Bardzo wysoki – pon. 1,0, wysoki – 1,0-9,0, średni – 9,0-15,5, niski – 15,5-27,5, bardzo niski – pow. 27,5
 Źródło: opracowanie własne

Tab. 15. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu kapitału ludzkiego

Wartości	Ulice
niekorzystne [15,5-27,5]	I Armii Wojska Polskiego, Stefana Batorego, Dworcowa, Klonowa, Mikołaja Kopernika, Ignacego Krasickiego, Letnia, Mazowiecka, Adama Mickiewicza, Stanisława Moniuszki, Obwodowa, Ignacego Jana Paderewskiego, Partyzantów, Powstańców, Prosta, Przelotowa, Generała Kazimierza Pułaskiego, Henryka Sienkiewicza, Generała Józefa Sowińskiego, Spokojna, Strażacka, Warszawska, Wierzbowa, Wiśniowa, al. Wolności, Zapole, Zielona, Stefana Żeromskiego
bardzo niekorzystne [pow. 27,5]	Browarna, Jordanowska, Komunalna, Kazimierza Skarżyńskiego, św. Idziego

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 11 Ulice w mieście Wyszkwie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystną sytuację w zakresie edukacji, aktywności społecznej i kapitału ludzkiego
Źródło: opracowanie własne

Poziom ochrony zdrowia

Najważniejsze problemy zdrowotne mieszkańców gminy Wyszki (stanowiących połowę ludności zamieszkującej powiat wyszkowski), podobnie jak całej ludności Polski – są zbliżone w swojej strukturze do tych, obserwowanych w pozostałych krajach Unii Europejskiej. Niekorzystnym zjawiskiem, w stosunku do średnich unijnych, jest umieralność z powodu chorób układu krążenia i nowotworów. Od początku lat 90-tych XX wieku przeciętne dalsze trwanie życia mieszkańców naszego kraju uległo wydłużeniu o ponad 4 lata, jednak analizowane wskaźniki zdrowotne w większości wypadków są dużo gorsze niż ich odpowiedniki w zachodnich krajach Unii Europejskiej. Również w naszej gminie obserwuje się ogólnopolską tendencję

zwiększonej zachorowalności na choroby cywilizacyjne. Powyższa diagnoza umożliwia wstępne ustalenie dalszych kierunków działań prozdrowotnych w Gminie Wyszaków w zakresie:

- a) chorób układu krążenia - dalsze oddziaływania na świadomość społeczną i profilaktykę.
- b) działania na rzecz obniżenia wskaźników umieralności z powodu nowotworów złośliwych piersi, szyjki macicy, płuc, prostaty jelita grubego – zwiększanie kompletności i dostępności do programów wczesnego wykrywania.
- c) planowania akcji edukacyjnych dotyczących znanych czynników ryzyka chorób układu krążenia i nowotworów, oraz rozwój edukacji zdrowotnej, działania profilaktyczno-edukacyjne skierowane dla dzieci i młodzieży. Dostosowanie rodzaju i zakresu realizowanych programów profilaktycznych do rzeczywistego zapotrzebowania i zainteresowania lokalnej społeczności z równoczesnym wzmocnieniem działań edukacyjno – informacyjnych.
- d) aktywnego uczestnictwa w programach wczesnego wykrywania chorób, organizowanych w formie konkursów przez Ministerstwo Zdrowia, z naciskiem na wspieranie programów długoterminowych i obejmujących całą zagrożoną populację

Szpital, jeżeli chodzi o położenie komunikacyjne ma szczególną lokalizację – leży w sąsiedztwie dróg: międzynarodowej E67 Helsinki-Praga i krajowych: drogi ekspresowej S8 Wrocław–Białystok i drogi krajowej DK 62 Strzelno–Siemiatycze oraz drogi wojewódzkiej DW 618 Gołymin Ośrodek–Wyszaków. Droga krajowa DK 8, ze względu na słabo rozwiniętą sieć dróg lokalnych i zbiorczych, stanowi bardzo ważny element ciągu komunikacyjnego na kierunku wschód zachód, prowadząc ruch tranzytowy krajowy i wojewódzki oraz bezpośrednio „zbierając” ruch lokalny, to jest z dróg gminnych i powiatowych. Przez Wyszaków biegnie też trasa kolejowa łącząca Ostrołękę z Warszawą.

Szpital wyszkowski jako jedyny szpital na terenie gminy, pełni też kluczową rolę w ratowaniu życia ofiar drogowych z uwagi na szczególne położenie. Wysoka wypadkowość - 115 wypadków drogowych w 2015 r., w których 202 osoby zostały ranne i 17 wypadki śmiertelne a w 2014 r. odpowiednio 187 wypadków drogowych, w których zostało rannych 248 osób i 22 wypadki śmiertelne – powoduje to duże zapotrzebowanie na wysokospecjalistyczne zaplecze diagnostyczno-terapeutyczne.

Dane Biuletynu Statystycznego Ministerstwa Zdrowia 2015 wskazują na występowanie dysproporcji przestrzennych na Mazowszu w wyposażeniu, dostępności i standardzie infrastruktury medycznej co powoduje wzrost barier w dostępie do specjalistycznej opieki medycznej, opieki szpitalnej i badań profilaktyczno-diagnostycznych na Mazowszu. Według

danych biuletynu jeśli chodzi o dostępność do opieki szpitalnej to biorąc tylko pod uwagę powiat wyszkowski to wskaźnik ilości łóżek ogólnych na 10 tys. mieszkańców w powiecie wynosi 2,05 a na Mazowszu 3,0 w przypadku oddziałów kardiologicznych i 1,6 dla oddziałów onkologicznych. Wskaźnik przyjęć nagłych świadczy o poziomie zabezpieczenia zdrowotnego. Im niższy wskaźnik tym poziom zdrowotności ludności jest korzystniejszy. Projekt służyć będzie zmniejszeniu wskaźnika, który został obliczony na poziomie 63,12 %

Tab. 16. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu ochrony zdrowia.

Wartości	Ulice
Niekorzystne [pow. 63,12%]	Dworcowa, Stefana Okrzei, Świętojańska, Generała Józefa Sowińskiego, Warszawska, Zapole, 11 Listopada, Mazowiecka, Letnia, Klonowa, Latoszek, Sosnowa, Prosta, Henryka Sienkiewicza, Jana Matejki, Spokojna, Strażacka, Ignacego Daszyńskiego, Jodłowa, Komunalna, Łączna, Serocka,

Źródło: opracowanie własne

2.3.2. Sfera gospodarcza

Poziom przedsiębiorczości

Gmina Wyszków charakteryzuje się dość wysokim poziomem przedsiębiorczości, o czym świadczy znaczna liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców (78,6)¹⁸. Sytuacja gminy w zakresie poziomu przedsiębiorczości jest jednak bardzo zróżnicowana i to zarówno w układzie miasto – obszary wiejskie, jak i w obrębie poszczególnych części gminy. Miasto Wyszków cechuje się dużo wyższym poziomem przedsiębiorczości niż miejscowości wiejskie w gminie (wartość wskaźnika wynosi odpowiednio 89,0 dla miasta i 55,5 dla wiejskiej części gminy), co wynika z pełnienia przez miasto określonych funkcji oraz jego rangi w systemie osadniczym (jako ośrodka powiatowego). Zróżnicowanie przestrzenne wartości wskaźnika w przestrzeni miasta Wyszków wynika z kolei z nierównomiernego rozmieszczenia podmiotów gospodarczych na jego terenie. Niskim i bardzo niskim poziomem przedsiębiorczości cechują się w szczególności krótkie ulice, zamieszkałe przez niewielką liczbę ludności, które pełnią głównie funkcje mieszkaniowe – stąd brak lub nieznaczna liczba podmiotów gospodarczych (tab. 17, ryc. 14). Z bardziej znaczących ulic niskim poziomem przedsiębiorczości charakteryzują się ulice: Białostocka, Boj. o Wolność i Demokrację, Kolonijna, Ignacego Krasickiego, Robotnicza, Łączna,

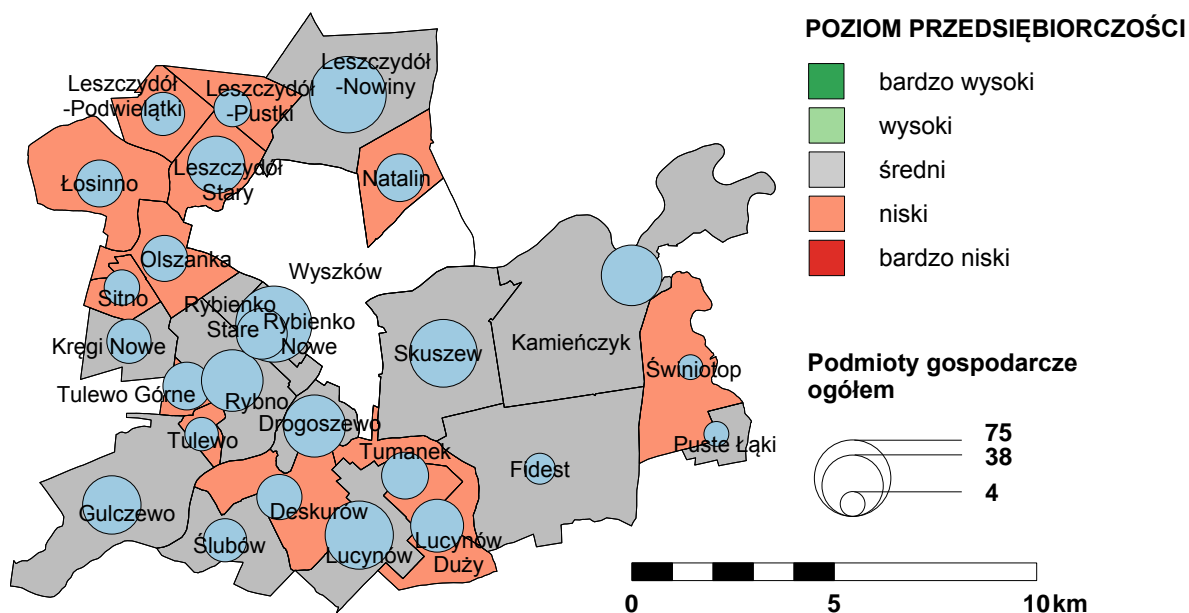
¹⁸ Wg danych GUS poziom przedsiębiorczości w gminie Wyszków wyniósł w 2015 r. 105,1, podczas gdy w województwie mazowieckim średnio 143,2. Wartość wskaźnika dla województwa mazowieckiego jest jednak zawyżona przez Warszawę. Średnia wartość dla Polski wynosi 108,9, co potwierdza dość wysoki poziom przedsiębiorczości w gminie.

Gen. Władysława Sikorskiego i Sosnowa. Spośród miejscowości wiejskich w gminie Wyszków bardzo niskim poziomem przedsiębiorczości (poniżej 40,0 podmiotów na 1000 mieszkańców) cechują się wsie (ryc. 12): Leszczydół-Działki, Leszczydół-Pustki, Łosinno, Olszanka, Sitno i Tulewo.

Tab. 17. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu przedsiębiorczości

Wartości	Ulice
niekorzystne [15,00-57,0]	Generała Władysława Andersa, Białostocka, Boj. o Wolność i Demokrację, Bohaterów Armii Krajowej, Chmielna, Dolna, Jarzębinowa, Jordanowska, Kolejowa, Kolonijna, Mikołaja Kopernika, Ignacego Krasickiego, Latoszek, Łączna, Modrzewiowa, Osiedlowa, Pałacowa, Polna, Robotnicza, Gen. Władysława Sikorskiego, Sosnowa, Spokojna, Wierzbowa, Wiśniowa, Włociańska, Wolności
bardzo niekorzystne [pon. 15,0]	Bławatkowa, Jagodowa, ks. Jerzego Popiełuszki, Leszczynowa, Łabędzia, Nadgórska, Adama Mickiewicza, Emilii Orzeszkowej, Plażowa, Poziomkowa, Przechodnia, Pszeniczna, Mikołaja Reja, Rumiankowa, Słonecznikowa, Stawowa, św. Jana, Wiklinowa

Źródło: opracowanie własne

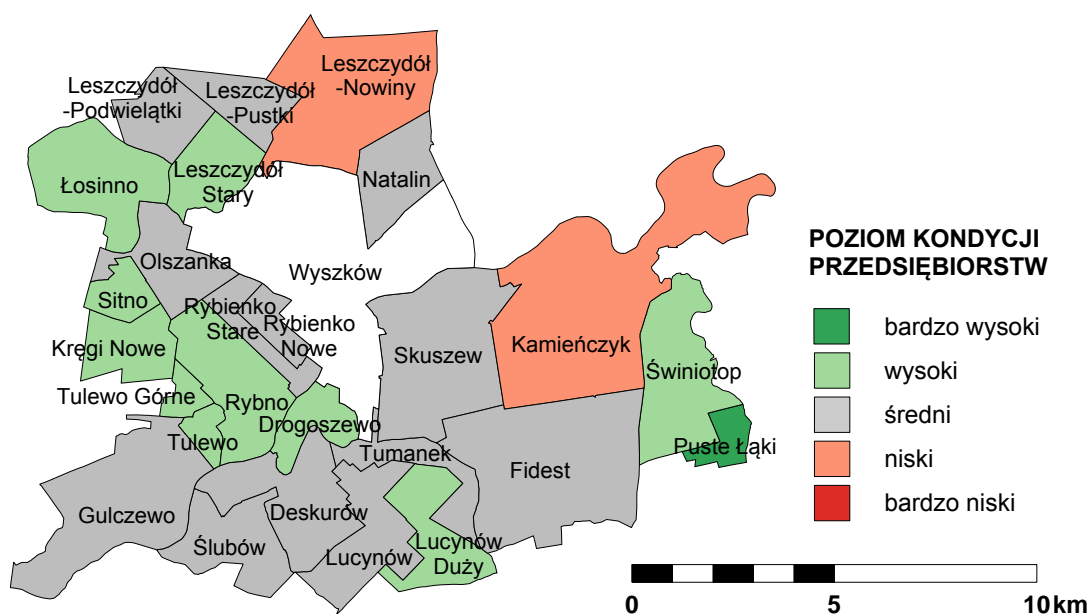

Ryc. 12. Poziom przedsiębiorczości w miejscowościach wiejskich gminy Wyszków
Bardzo wysoki – pow. 200,0, wysoki – 100,0-200,0, średni – 57,0-100,0, niski – 15,0-57,0, bardzo niski – pon. 15,0
Źródło: opracowanie własne

Poziom kondycji przedsiębiorstw

O korzystnej sytuacji gospodarczej gminy Wyszków świadczy również dość wysoki poziom kondycji przedsiębiorstw. W latach 2014-2015 liczba podmiotów gospodarczych

na terenie gminy wzrosła o 6,0%. Co ciekawe wzrost liczby podmiotów gospodarczych był nieco wyższy w wiejskiej części gminy niż na terenie miasta Wyszków (wyniósł on odpowiednio 5,3% w mieście i 8,9% na obszarach wiejskich). Spośród miejscowości wiejskich w gminie spadek liczby podmiotów gospodarczych wystąpił jedynie we wsiach: Leszczydół-Nowiny i Kamieńczyk (ryc. 13). Z kolei na terenie miasta Wyszków sytuacja w zakresie poziomu przedsiębiorczości jest jeszcze bardziej złożona. Na wielu ulicach wystąpił spadek liczby podmiotów gospodarczych (tab. 18, ryc. 14), a na niektórych (Białostocka, Jagiellońska, Mikołaja Kopernika, Gen. Wincentego Kowalskiego, Łączna, Ruczajowa, Jana Sobieskiego, Warszawska, Wierzbowa) spadek wynosił nawet ponad 50%.

Ryc. 13. Poziom kondycji przedsiębiorstw w miejscowościach wiejskich gminy Wyszków
 Bardzo wysoki – pow. 50,0, wysoki – 12,5-50,0, średni – 0,0-12,5, niski – -50,0-0,0, bardzo niski – pon. -50,0
 Źródło: opracowanie własne

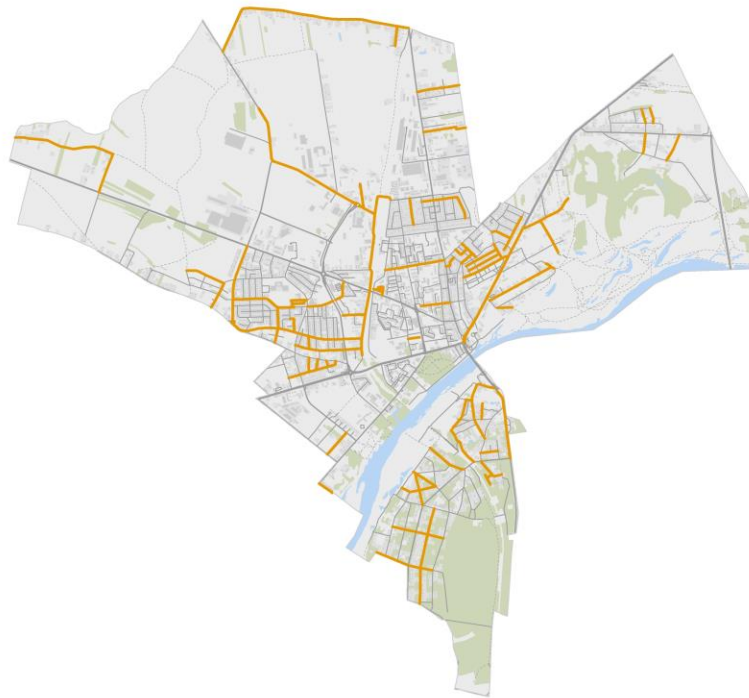
Tab. 18. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu kondycji przedsiębiorstw

Wartości	Ulice
niekorzystne [0,0 – -50,0]	Bławatkowa, Boczna, Władysława Broniewskiego, Centralna, Cicha, Jagodowa, Jeziorna, Jana Kochanowskiego, Janusza Korczaka, ks. Jerzego Popiełuszki, Leszczynowa, Letniskowa, Leśna, Łabędzia, Adama Mickiewicza, Nadgórska, Stefana Okrzei, Orzeszkowej, Piaskowa, Plażowa, Poziomkowa, Prosta, Przechodnia, Pszeniczna, Radosna, Mikołaja Reja, Rumiankowa, Ireneusza Składanowskiego, Słonecznikowa, Juliusza Słowackiego, Sosnowa, Stanisława Staszica, Stawowa, Szkolna, św. Jana, Wąska, Wiklinowa, Zakolejowa
bardzo niekorzystne [pon. -50,0]	Białostocka, Jagiellońska, Mikołaja Kopernika, Gen. Wincentego Kowalskiego, Łączna, Ruczajowa, Jana Sobieskiego, Warszawska, Wierzbowa

Źródło: opracowanie własne

Blisko połowa firm funkcjonujących w Wyszkwie tj. 47,3% ma zasięg ponad lokalny, w tym teren województwa 19,9% ankietyowanych firm. Zasięg krajowy –21,9%, zagraniczny –

5,5% firm. Zasięg lokalny głównego rynku działalności (miasto i okolice) ma 52,7% firm. Spośród badanych firm w Wyszkowie rozwój i poszerzenie działalności planuje w ciągu najbliższego roku 21,3% firm, a zmianę profilu 5,3% firm. Nie planuje zmian profilu działania 62,8% firm, a brak zdecydowania w tym zakresie podało 10,6% firm. Wzrost zatrudnienia w najbliższym roku planuje 17,5% firm w Wyszkowie (*Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020*).

Ryc. 14 Ulice w mieście Wyszkowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystną sytuację w zakresie przedsiębiorczości i kondycji przedsiębiorstw.
Źródło: opracowanie własne

2.3.3. Sfera środowiskowa

Sferę środowiskową można scharakteryzować używając różnorodnych zjawisk, w szczególności wyrażając poziom jakości środowiska czy też poziom zagrożenia odpadami uciążliwymi. Ze względu za ograniczone zasoby danych statystycznych w dokumencie wykorzystano 3 reprezentatywne mierniki, służące opisowi sfery środowiskowej (tab. 1).

Gmina Wyszaków cechuje się zróżnicowaną sytuacją w zakresie jakości środowiska. Na stan aerosanitarny gminy rzutuje emisja z zakładów przemysłowych, ruch komunikacyjny (gdzie ze spalania paliw płynnych i gazowych uwalniane są zanieczyszczenia gazowe i pyłowe. Główne zanieczyszczenia to: węglowodory, tlenki azotu, tlenek węgla, pyły, związki ołowiu, tlenki siarki), ewentualne emisje zanieczyszczeń z terenów sąsiednich oraz niskie emitery okolicznych palenisk domowych w których nadal głównym źródłem energii cieplnej jest węgiel, drewno, a często nawet palne odpady. W zależności od chwilowych i lokalnych warunków meteorologicznych można zaobserwować pogorszenie bądź poprawę warunków aerosanitarnych w gminie. Emisja ze źródeł liniowych, czyli związana z komunikacją wraz z postępującym zwiększaniem się ilości pojazdów, wykazuje tendencję wzrostową. Liniowymi źródłami zanieczyszczenia powietrza są szlaki komunikacyjne o znacznym natężeniu ruchu. Z powodu transportu tranzytowego ruch kołowy na terenie gminy jest bardzo duży. Największy zasięg uciążliwości (do 100 m) i negatywne oddziaływanie w postaci hałasu i zanieczyszczeń komunikacyjnych, będą występowały wzdłuż dróg krajowych nr 8, 62 i wojewódzkiej 618. Okresowe uciążliwości wywołane skumulowaną emisją z terenów sąsiednich oraz z palenisk gospodarstw domowych i pogorszenie standardów aerosanitarnych mogą wystąpić w rejonach mało otwartych na przewietrzanie, w sytuacji niekorzystnych warunków pogodowych (słabe wiatry lub cisze, inwersje termiczne) (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszaków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*).

Według Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Wyszaków zanieczyszczenia atmosfery w gminie, związane z działalnością człowieka, obejmują kilka typów źródeł:

1. Źródła ciepła indywidualnej i wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej

Zanieczyszczenia są wprowadzane do powietrza głównie w wyniku spalania niskiej jakości paliwa, w tym także odpadów, w paleniskach domowych, często o niskiej sprawności. Emisji ze źródeł indywidualnych (tzw. niska emisja) charakteryzuje się wprowadzaniem do powietrza niewielkich ilości substancji z bardzo licznych źródeł (w dużej mierze węglowych) o niewielkiej

wysokości. Emisja niska jest niezwykle uciążliwa, ponieważ często występuje gromadzenie się zanieczyszczeń wokół miejsca powstania, a są to zazwyczaj obszary o zwartej zabudowie mieszkaniowej. Substancje zawarte w emitowanych do powietrza spalinach (tlenki węgla, siarki i azotu, związki chloru, fluoru i metali ciężkich oraz pyły wraz z smołowymi aerozolami) są odpowiedzialne za liczne przypadki schorzeń. Wpływ źródeł niskiej emisji na organizm ludzki może powodować choroby układu krążenia wywołane niedotlenieniem, zmniejszenie odporności układu oddechowego i zwiększona jego zachorowalność, alergie, bóle głowy, bezsenność, ryzyko nowotworów. Na otoczenie wpływa natomiast poprzez wtórne zanieczyszczenie gleby, niszczenie roślinności, zwiększenie ilości trujących substancji w warzywach i owocach, niszczenie warstw zewnętrznych budynków.

Na obszarze miasta Wyszaków zaopatrzenie w energię ciepłą, poza ogrzewaniem indywidualnym, realizowane jest przede wszystkim przez miejską sieć ciepłowniczą zasilaną przez PEC Sp. z o.o. w Wyszakowie. Czynnikiem negatywnym jest stosowanie paliwa stałego jako źródła energii (niekorzystny wpływ na stan aerosanitarny miasta i mała efektywność) przez PEC Sp. z o. o., chociaż, dzięki stosowaniu sprawnych systemów redukcji zanieczyszczeń, energetyczne spalanie paliw nie jest problemem dominującym w odniesieniu do poziomu stężeń zanieczyszczeń w mieście. Na obszarach wiejskich mieszkańcy zaopatrują się w ciepło z indywidualnych źródeł, wykorzystując różnego typu paliwa. Dane przedstawione w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej wskazują, iż mimo możliwości stosowania ekologicznych źródeł ciepła, mieszkańcy wybierają do ogrzewania głównie paliwa stałe. Powoduje to znaczne przekroczenia emisji szkodliwych pyłów i gazów, zwłaszcza zanieczyszczeń PM10 i CO₂.¹⁹ Obok obszarów wiejskich, w mieście Wyszakowie koncentrują się one w bezpośredniej bliskości centrum miasta na Osiedlach: Ogródki, Młodych, Zakręcie²⁰.

2. Źródła energetyczne

Emisja zanieczyszczeń ze źródeł energetycznych należących do PEC Sp. z o.o. w Wyszakowie jest znaczna. Emitory energetyczne (zawodowe) charakteryzują się jednak dużą wysokością, z czym związane jest rozprzestrzenianie i transport zanieczyszczeń na znaczne odległości (emisja pyłu, tlenków siarki, tlenków azotu, tlenków węgla). W energetyce zawodowej (w dużych i średnich elektrociepłowniach i elektrowniach), gdzie spalanie odbywa się w bardzo wysokich

¹⁹ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wyszaków str. 88 i Bazy danych zawierające wyselekcjonowane i usystematyzowane informacje dla Gminy Wyszaków na potrzeby PGN dla Gminy Wyszaków str. 32

²⁰ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wyszaków str. 88 i Bazy danych zawierające wyselekcjonowane i usystematyzowane informacje dla Gminy Wyszaków na potrzeby PGN dla Gminy Wyszaków str. 32

temperaturach, a sprawność urządzeń redukujących emisję pyłów dochodzi do 99% emisja pyłów oraz benzo(a)pirenu niesionego w pyle jest minimalna.

3. Źródła emisji obiektów przemysłowych

Na przestrzeni kilkunastu lat obserwuje się wyraźny spadek wielkości emisji substancji ze źródeł przemysłowych, znaczny wpływ na to ma stosowanie nowoczesnych systemów redukcji zanieczyszczeń oraz zmiany technologii produkcji. Ponadto parametry największych źródeł emisji (znaczne wysokości kominów) powodują, że zanieczyszczenia są transportowane na znaczne odległości od źródeł i nie wpływają na pogorszenie się jakości powietrza w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Największym emitentem zanieczyszczeń jest Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Wyszkanie.

4. Komunikacja

Źródłem zanieczyszczeń komunikacyjnych jest przede wszystkim eksploatacja dróg kołowych, w tym tranzytowych (droga ekspresowa S8 i droga krajowa nr 62 oraz wojewódzkiej nr 618) oraz pozostałej sieci dróg w mieście i linii kolejowej. Znaczny wpływ na stan aerosanitarny gminy ma komunikacja samochodowa. Jej uciążliwość związana jest przede wszystkim z natężeniem ruchu pojazdów, zwłaszcza w mieście Wyszkanie, ich charakterem (pojazdy osobowe, ciężarowe, autobusy) oraz z charakterem przejazdów. Źródłem szkodliwych substancji wprowadzanych do powietrza jest spalanie paliw w silnikach, wtórny unos pyłu w wyniku ruchu pojazdów oraz ścieranie się okładzin hamulcowych, opon i powierzchni jezdni w wyniku tarcia. Skład (węglowodory, tlenek węgla, pyły, związki ołowiu, tlenki azotu, tlenki siarki) oraz ilość emitowanych zanieczyszczeń zależą między innymi od stanu technicznego pojazdów, prędkości i płynności ruchu. Znaczne natężenia ruchu powodują również negatywne skutki w postaci przekroczeń norm hałasu wzdłuż dróg. Według pomiarów opublikowanych w raporcie WIOŚ z 2013 r., zwłaszcza w mieście Wyszkanie przy ul. Białostockiej równoważny poziom dźwięku dla pory dnia i nocy dla hałasu drogowego wynosił $L_{AeqD}=67,5$ dB i $L_{AeqN}=62,8$ dB i w obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne (odpowiednio 61 dB i 56 dB).

Największe natężenie ruchu kołowego występuje wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych przechodzących przez obszar gminy, tzn. drogi ekspresowej S8, drogi krajowej nr 62 i drogi wojewódzkiej DW618, które krzyżują się na terenie miasta. Droga ekspresowa S8 przechodzi w sąsiedztwie wsi Deskurów, Lucynów, Tumanek, Skuszew oraz przez wschodnią część miasta Wyszkanie. Droga krajowa nr 62 przechodzi przez wsie: Kręgi Nowe, Rybienko

Nowe, Skuszew i Puste Łąki, a w granicach miasta prowadzi ulicami: Serocką, Tadeusza Kościuszki, i fragmentem ulicą Warszawską. Droga wojewódzka nr 618 przechodzi przez wieś Łosinno, a w granicach miasta Wyszaków prowadzi ulicami: Pułuską i Generała Józefa Sowińskiego. Większe natężenie ruchu kołowego występuje też na innych ulicach miasta (3 Maja, Białostocka, Ignacego Daszyńskiego, Graficzna, Leśna, Aleja Marszałka J. Piłsudskiego, Henryka Sienkiewicza, al. Wolności, Zakręcie), które stanowią główne osie komunikacyjne w poszczególnych częściach Wyszakowa. Na pozostałych ulicach miasta i w pozostałych wsiach gminy natężenie ruchu kołowego jest znacznie mniejsze.

Udział transportu ciężkiego w ogólnej liczbie pojazdów w mieście wynosi 30% na drodze krajowej nr 62, na obwodnicy S8 kształtuje się w granicach 13-17%, na drodze wojewódzkiej nr 618 wynosi 10%.

5. Inne źródła emisji

Pozostałe źródła emisji obejmują: emisję niezorganizowaną pyłu z terenów pozbawionych roślinności i z terenów o utwardzonej nawierzchni oraz napływ mas zanieczyszczonego powietrza spoza terenu miasta, zgodnie z dominującym kierunkiem wiatru, w tym także napływ zanieczyszczeń z terenu aglomeracji warszawskiej.

Na poziom zagrożenia odpadami uciążliwymi w przypadku gminy Wyszaków składa się duża liczba obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem w liczbie budynków ogółem (%) (66,2) i dość znaczna liczba dzikich wysypisk śmieci (na terenie gminy identyfikowanych jest średnio 10 dzikich wysypisk rocznie)²¹. Dzikie wysypiska na terenie gminy najczęściej spotykane są na terenie wsi: Kamieńczyk i Rybienko Nowe, natomiast na terenie Wyszakowa na ulicach: Akacyjnej, Jana Matejki i Zielonej. W celu składowania odpadów komunalnych wytwarzanych przez mieszkańców Gmina Wyszaków korzysta z usług składowisk zewnętrznych. Na terenie gminy nie występują nielegalne wysypiska odpadów, problemem są jednak wyrzucane przez mieszkańców, na teren lasów, w wyrobiska i na nieużytki odpady. Daje się zauważyć problem nielegalnego pozbywania się odpadów z gospodarstw domowych. Pomimo tego, że odpady te nie stanowią większego zagrożenia dla środowiska i są systematycznie likwidowane znacząco wpływają na obniżenie walorów estetycznych gminy. Oprócz dzikich składowisk odpadów na terenach wiejskich problemem jest spalanie odpadów w piecach centralnego ogrzewania. Głównie

²¹ W latach 2013-2015 odnotowano w sumie 29 „dzikich wysypisk śmieci”. W roku 2013 (12 szt.), 2014 (11), 2015 (6). Informacja na podstawie danych Urzędu Miasta Wyszaków.

są to różnego rodzaju tworzywa sztuczne, folie, PET, opakowania papierowe itp. Jest to bardzo niekorzystne zjawisko powodujące znaczne pogorszenie się stanu aerosanitarne na danym terenie (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszaków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*):

Liczba obiektów budowlanych udział obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem w liczbie budynków ogółem (%) jest znacznie niższa na terenie miasta niż w wiejskiej części gminy. Szczególnie niekorzystna sytuacja w tym zakresie (powyżej 40 obiektów) występuje we wsiach: Deskurów, Gulczewo, Kamieńczyk, Olszanka, Leszczydół-Działki, Leszczydół-Podwielątki, Leszczydół-Pustki, Łosinno, Puste Łąki, Sitno, Ślubów i Świniotop, a na terenie miasta na ulicach: Komunalnej, Nadgórskiej i św. Idziego.

Do podstawowych zagrożeń jakości wód powierzchniowych na terenie gminy należą (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszaków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*):

- nieuporządkowana gospodarka ściekowa, oparta przede wszystkim na nieszczelnych szambach, z których, poprzez piaszczysto- zwirowe gleby, dostają się do wód substancje biogenne,
- procesy mineralizacji gleb murszowych i torfowych, prowadzące do uwalniania do wód wielu składników mineralnych, w tym substancji biogennych i selenu,
- wypas bydła na pastwiskach, położonych w większości w pobliżu cieków
- nawożenie użytków rolnych nawozami mineralnymi i organicznymi.

Nieracjonalna gospodarka zasobami wodnymi oraz wykorzystywanie cieków wodnych jako odbiorników ścieków powoduje, że wody powierzchniowe są najsilniej przekształconym i zdegradowanym elementem środowiska naturalnego. Rzeka Bug, według danych Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, należy do najbardziej zanieczyszczonych rzek na terenie województwa mazowieckiego (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszaków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*).

Na terenie miasta i gminy Wyszaków prowadzono badania w ramach monitoringu jakości wód podziemnych w roku 2012, w jednym punkcie pomiarowo-kontrolnym. W badanym otworze stwierdzono wodę II klasy jakości - wody dobrej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka. Na terenie gminy Wyszaków źródłem zanieczyszczenia wód gruntowych oraz podziemnych mogą być: depozycja zanieczyszczeń z powietrza na powierzchni terenu oraz naturalne procesy biologiczno-chemiczne, zachodzące w powierzchniowej warstwie profilu glebowego. Ponadto zagrożeniem są przekształcenia

powierzchni terenu i niekontrolowana produkcja rolnicza i hodowlana. Należy pamiętać, że jakość wód gruntowych, a przez to pośrednio poziomów podziemnych, może być zagrożona poprzez:

- nieprawidłową gospodarkę wodno-ściekową,
- braki w sieci kanalizacyjnej,
- niezabezpieczone studnie kopane,
- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe,
- składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych niezabezpieczone przed przesiąkami lub urządzane nielegalnie,
- spływy powierzchniowe z tras komunikacyjnych i z dróg zawierające m.in. związki ropopochodne, chlorki, metale ciężkie (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*).

2.3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Rozwój sfery przestrzenno-funkcjonalnej jest zagadnieniem złożonym, które można wyrazić za pomocą różnorodnych zjawisk m.in. poziomu infrastruktury techniczno-społecznej, poziomu dostępu do usług podstawowych i komunikacji, poziomu dostępu do terenów rekreacyjnych i terenów zielonych, poziomu stanu technicznego obiektów budowlanych, poziomu dziedzictwa kulturowego.

Wobec ograniczonych zasobów statystyki publicznej, w analizie do charakterystyki sfery przestrzenno-funkcjonalnej użyto łącznie 3 wskaźniki (tab. 1).

W gminie Wyszków długość chodników na 100 metrów długości ulic wynosi 44,6 metra, a wskaźnik oświetlenia ulicznego na 100 metrów długości ulic wynosi 3,2 lampy. Wartości te nie obrazują jednak znacznego zróżnicowania przestrzennego wartości obu wskaźników, bowiem na wielu obszarach gminy Wyszków brak jest zarówno chodników, jak i oświetlenia ulicznego. Na terenie miasta są to ulice: Bankowa, Fryderyka Chopina, Teofila Lenartowicza, Łączna, Słoneczna, św. Idziego, św. Jana, Wiklinowa, Zaciszna oraz Złotych Kłosów. Problem braku chodników dotyczy w większym stopniu wiejskiej części gminy (wartość wskaźnika wynosi odpowiednio 6,3 dla miasta i 12,2 dla obszarów wiejskich) natomiast brak jest oświetlenia ulicznego na peryferyjnych ulic miasta Wyszków.

Gmina Wyszków cechuje się ponadto dość niskim poziomem dostępu do terenów rekreacyjnych i terenów zielonych – udział powierzchni terenów rekreacyjno-wypoczynkowych

w powierzchni terenów gminy ogółem wynosi 1%. Większość ulic miasta i większość miejscowości wiejskich w gminie nie ma lub ma ograniczony dostęp do terenów zielonych i rekreacji. Na uwagę zasługuje fakt, że istniejące tereny wypoczynkowe nie spełniają swojej społecznej roli ze względu na zły stan. Jak określono w Analizie Wykonalności przedsięwzięcia związanego z „*Poprawą jakości środowiska miejskiego poprzez stworzenie terenów zieleni w Wyszkanie*”, mimo posiadanych na terenie miasta zasobów zielonych traktowanych jako rekreacyjno-wypoczynkowe, ich stan pozostawia wiele do życzenia. Do głównych niedoborów jakościowych i ilościowych zaliczono:

- brak odpowiedniego wykorzystania terenów tj. niewykorzystany potencjał rekreacyjny, brak dostępności dla mieszkańców (np. strome skarpy, liczne samosiewy);
- niedostateczną ilość obszarów zielonych dostępnych i przystosowanych do potrzeb mieszkańców miasta;
- brak ogólnodostępnych miejsc rekreacji i wypoczynku,
- zdegradowaną zielen miejską (miejscami silnie),
- brak elementów małej architektury: ławek, koszy na śmieci,
- niewystarczającą ilość zieleni zaniżającą wartość estetyczną i przyrodniczą terenów,
- nieprzystosowanie terenów do potrzeb mieszkańców, co wiąże się z
- ograniczonym ich użytkowaniem (silne nasłonecznienie, brak odpowiedniej
- ilości elementów małej architektury, brak wysokiej zieleni),
- występowanie silnie zadarnionych powierzchni.

Sytuację w tym zakresie nieznacznie poprawia dość wysoki poziom lesistości gminy (29%). Ze zwartymi kompleksami leśnymi sąsiadują wsie: Natalin, Leszczydół-Nowiny, Leszczydół-Pustki w północnej części gminy, Ślubów, Fidest, Lucynów, Lucynów Duży, Tumanek, Deskurów, Drogoszewo, Skuszew, Kamieńczyk, Puste Łąki i Świniotop w południowej części gminy. Dużo terenów zielonych występuje również w południowej części miasta (Rybieńko Leśne i Rybieńko Łochowskie).

Ponadto na sferę funkcjonalno-przestrzenną wpływają również czynniki, które nie do końca można zobrazować wskaźnikami, ale wpływają na jakość życia na obszarach gminy i terenach zdegradowanych. Do tych zjawisk zaliczyć można: system zaopatrzenia w wodę i kanalizację, gaz sieciowy, jakość dróg, obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji czy nasyceniem ilością obiektów podlegających ochronie.

System zaopatrzenia w wodę miasta i gminy Wyszków oparty jest o wodociąg miejski. Dodatkowymi źródłami wody są nieliczne studnie wiercone na terenie zakładów produkcyjnych, płytkie studnie wiercone oraz studnie kopane, zlokalizowane w obrębie poszczególnych gospodarstw. W przypadku większości ujęć warstwa wodonośna pokryta jest nadkładem utworów nieprzepuszczalnych (gliny), a więc izolowana od ujemnych wpływów z powierzchni terenu. Miasto i gmina Wyszków zaopatrywane są w wodę z ujęcia miejskiego należącego do Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Wyszkanie. Ujmowane studniami głębinowymi wody pochodzą z naturalnych zasobów podziemnych. Posiadają one stabilną jakość pod względem bakteriologicznym. Charakteryzują się jednak podwyższoną barwą, mętnością oraz nadmierną ilością związków żelaza i manganu. Woda jest uzdatniana na stacji uzdatniania wody w Wyszkanie (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*).

Odprowadzanie ścieków na terenie miasta Wyszków oraz wsi: Leszczydół Nowiny, Rybienko Nowe, Rybienko Stare, Tulewo Górne, Skuszew, Rybno Drogoszewo (1 ulica) odbywa się w sposób zorganizowany, tj. przy pomocy miejskiej sieci kanalizacyjnej. Ścieki sanitarne z pozostałych terenów gminy Wyszków odprowadzane są do szczelnych przydomowych osadników gnilnych (szamb), skąd okresowo usuwane są przy pomocy wozów asenizacyjnych i wywożone do najbliższego punktu zlewczego oczyszczalni ścieków. Ścieki z terenu miasta Wyszków odprowadzane są systemem kanalizacji rozdzielczej, sanitarnej i deszczowej (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*).

Układ sieci gazowej na terenie gminy jest bardzo zróżnicowany. Obok obszarów posiadających sieć gazową funkcjonują obszary, gdzie sieć taka nie występuje. Brak sieci gazowej w mieście Wyszkanie występuje na ulicach: Fryderyka Chopina, Jana Pawła II, Komunalna, połowy ul. Konwaliowej, Gen. Wincentego Kowalskiego, Leszczynowa, Nadgórska, Elizy Orzeszkowej, Perłowa, Plażowa, Przechodnia, Sasankowa, Sosnowa, Szkolna, św. Idziego, Włociańska czy ppor. Antoniego Wołowskiego, a także w ponad połowie miejscowości wiejskich na terenie gminy (Fidest, Gulczewo, Kamieńczyk, Kręgi Nowe, Leszczydół Stary, Leszczydół-Działki, Leszczydół- Podwielątki, Leszczydół-Pustki, Łosinno, Olszanka, Puste Łąki, Sitno, Ślubów, Świniotop i Tulewo Górne). Zabezpieczenie potrzeb cieplnych w gospodarce komunalnej (ogrzewanie budynków, ciepła woda użytkowa) zapewniają: ciepłownia miejska (tereny części miasta Wyszkania) oraz indywidualne systemy grzewcze na pozostałych terenach gminy (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*).

Układ ulic miejskich obsługujących centralne rejony miasta, ważniejsze ulice na terenie gminy posiadają nawierzchnie utwardzone. Niestety nie wszystkie drogi na terenie gminy posiadają dostosowane parametry techniczne do normatywu szerokości i korony drogi. Zasadniczym problemem wszystkich dróg jest ich niedostateczna nośność oraz zły stan nawierzchni lub podbudowy, wymagający ciągłej modernizacji. Rozwiązania wymaga również problem komunikacji rowerowej głównie w relacjach dojazdów do pracy, szkoły oraz turystyki rowerowej (*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022r*).

Równocześnie *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wyszków* wskazuje jednoznacznie jako obszary zdegradowane przestrzennie, urbanistycznie i architektonicznie tereny położone w centrum miasta ograniczone ulicami: Dworcową, I Armii Wojska Polskiego, skarpą rzeki Bug i linią kolejową PKP, a zwłaszcza teren ograniczony ulicami Pułtuską, Daszyńskiego, Kościuszki i 11 Listopada.²²

Gmina Wyszków charakteryzuje się dość niskim poziomem dziedzictwa kulturowego. Na terenie gminy znajdują się jedynie 264 obiekty zabytkowe, przy czym większość z nich zlokalizowana jest w miejscowościach wiejskich (219, czyli 83,0%). Największe skupiska obiektów zabytkowych znajdują się we wsiach: Deskurów, Gulczewo i Kamieńczyk. Ponadto dość wysokim poziomem dziedzictwa kulturowego cechują się wsie: Drogoszewo, Olszanka, Skuszew i Ślubów. Na terenie miasta Wyszków większość obiektów zabytkowych położona jest przy ulicach: 3 Maja, Białostockiej, Latoszek, Ogrodowej, Pułtuskiej i al. Wolności. W dodatku stan zachowania obiektów zabytkowych w gminie Wyszków pozostawia wiele do życzenia. Oprócz zabytków od lat będących pod opieką konserwatora, na ochronę zasługują cenne zespoły urbanistyczne, które do tej pory nie były uwzględnione jako posiadające wartość historyczną (*Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wyszków*).

²² *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wyszków s.135.*

2.4. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w gminie

W wyniku przeprowadzonej pogłębionej diagnozy gminy Wyszków na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano występowanie różnego rodzaju problemów w sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej.

W obrębie sfery społecznej przede wszystkim analiza obiektywnych wskaźników wykazała występowanie wyższego niż średnio w gminie poziomu bezrobocia oraz znacznie wyższej liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Niewątpliwie oba te problemy są ze sobą ściśle powiązane i występowanie jednego generuje lub pogłębia drugi. Efektem tych problemów mogą być kolejne, które również występują na obszarze rewitalizacji w wyższym natężeniu niż średnio w gminie, tj. duża liczba uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz wysoki poziom przestępczości domowej (niebieskie karty).

Analiza wskazała również, iż na obszarze rewitalizacji poziom wykształcenia, mierzony wynikami egzaminów szkolnych odbiega od średniej gminnej. To z kolei w połączeniu z nawarstwianiem się problemów społecznych wśród osób dorosłych może mieć wpływ na możliwości edukacyjne (np. ze względu na brak zainteresowania postępami edukacyjnymi dzieci). Problemem społecznym jest również „bierność” społeczna mierzona udziałem w wyborach. Jeżeli nałoży się na to problemy związane z brakiem lub złym stanem bazy społecznej (miejsca kultury, miejsca rekreacyjno-wypoczynkowe, szkoły), nawarstwienie problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych powinno mieć swoją pilną odpowiedź.

Istotnym problemem obszaru jest również aktywność gospodarcza mierzona wskaźnikami prowadzenia działalności gospodarczej lub niekorzystną zmianą liczby podmiotów gospodarczych (likwidacje działalności gospodarczych). Obok problemów wynikających z przyczyn makroekonomicznych wpływ na to może mieć brak lokalnego potencjału w postaci np. niezamożnego społeczeństwa czy braku przygotowanych miejsc do prowadzenia działalności gospodarczej.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej - mimo relatywnie dobrych wskaźników - główne problemy wynikają ze stanu tej infrastruktury. Wśród zasadniczych problemów wskazuje się niedostatki związane z jakością terenów rekreacyjnych, nie pozwalające na odpowiednie ich wykorzystaniem z powodu braku dostępności dla mieszkańców (np. strome skarpy, liczne samosiewy). Ważny problem stanowi zdegradowana zieleń (miejscami silnie) czy braki

elementów małej architektury: ławek, koszy na śmieci. Niedostatki w układzie urbanistycznym, w szczególności nieukształtowane centrum miasta, ograniczają m.in. funkcje społeczne miasta. Funkcjonujący w chwili obecnej w mieście układ komunikacyjny z jednej strony paraliżuje okresowo ruch, z drugiej stanowi element zniechęcający do inwestowania.

W sferze środowiskowej znaczącym problemem jest wysoki poziom zanieczyszczeń związanych z „niska emisją”, niedostateczny stan techniczny sieci ciepłowniczej czy elementy związane ze znacznymi przekroczeniami poziomu hałasu na obszarach rewitalizacji.

Wskazane wyżej podstawowe problemy mają swoje odzwierciedlenie w dokumentach i analizach sektorowych. O problemach z ładem przestrzennym wspomina Studium uwarunkowań..., Program Gospodarki Niskoemisyjnej wskazuje na problemy środowiskowe, a dokumenty związane z szeroko rozumianą polityką społeczną podkreślają rosnący poziom ubóstwa.

Równocześnie w trakcie prac nad *Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Wyszaków 2017-2023* zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, w których mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie głównych problemów społeczno-gospodarczych m.in. obszaru rewitalizacji. Wśród najczęściej wymienianych problemów znalazły się:

W zakresie sfery społecznej

brak zaplecza edukacyjnego dla uczniów (zajęcia pozalekcyjne), brak form wsparcia dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, niedostateczna ilość miejsc integracji mieszkańców, brak zorganizowanych zajęć dla dzieci i młodzieży (np. siłownie), uzależnienia (nie tylko od alkoholu, ale np. od komputera), występowanie obszarów zagrożonych przestępczością (ul. Serocka, wzdłuż linii kolejowej, osiedla blokowe, tzw. dzielnica przemysłowa), problemy opiekuńczo-wychowawcze, niewystarczający dostęp do kultury, mała aktywność mieszkańców, infrastruktura niedostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych i niewidomych,

W zakresie sfery gospodarczej

niedostatecznie zagospodarowana i wykorzystana tzw. dzielnica przemysłowa, brak zachęt dla potencjalnych przedsiębiorców.

W zakresie sfery środowiskowej

duże natężenie ruchu kołowego, hałas i spaliny wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, spalanie odpadów w piecach, dzikie wysypiska śmieci, niedobór terenów zielonych.

W zakresie sfery przestrzenno-funkcjonalnej

brak zidentyfikowanego „Centrum” miasta, zdewastowany dworzec kolejowy, brak nowoczesnego obiektu sportowego, brak terenów rekreacyjnych na terenie miasta, brak ścieżek rowerowych.

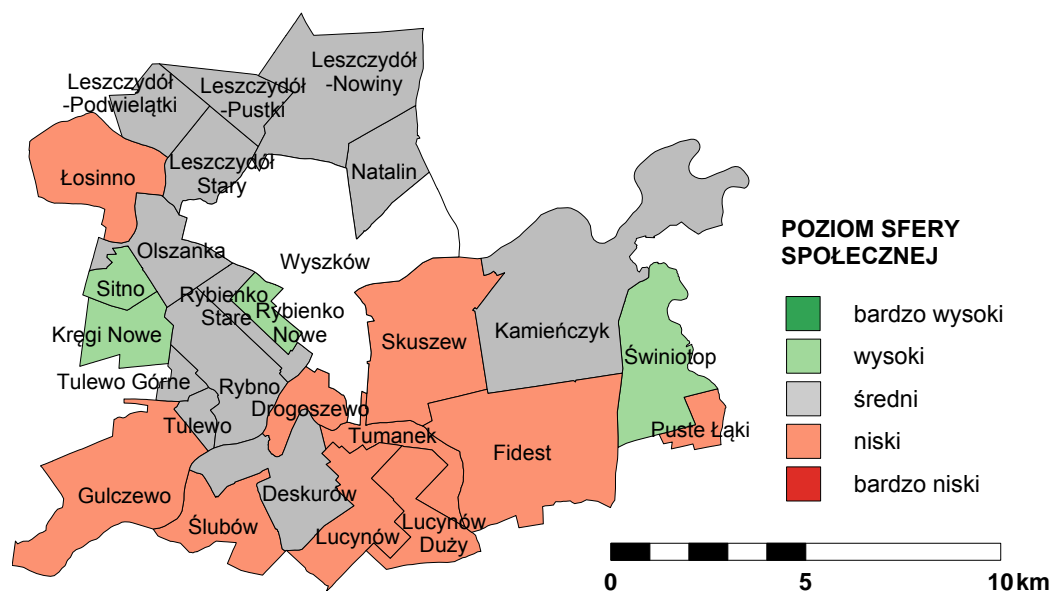
Skala wskazanych problemów ma swoje odzwierciedlenie w przedsięwzięciach, które mają je zniwelować. Obok działań związanych z poprawą szeroko rozumianej infrastruktury społecznej i rekreacyjnej nacisk położono na przedsięwzięcia związane z promowaniem samozatrudnienia, zwalczaniem bezrobocia czy poprawą stanu środowiska. degradacja budynków wielorodzinnych i przestrzeni międzyblokowych, brak parkingów.

2.5. Identyfikacja obszarów zdegradowanych na terenie gminy

Do identyfikacji obszarów zdegradowanych na terenie gminy Wyszków wykorzystane zostały wskaźniki syntetyczne skonstruowane dla poszczególnych sfer funkcjonowania gminy (społeczna, gospodarcza, środowiskowa i przestrzenno-funkcjonalna). Wskaźniki te mają charakter wskaźników agregatowych.

2.5.1. Obszary zdegradowane w sferze społecznej

W myśl *Wytycznych w zakresie rewitalizacji* istotę podjęcia działań rewitalizacyjnych na jakimś obszarze jest kumulacja negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Analiza negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy Wyszków wykazała ich koncentrację w określonych miejscowościach wiejskich gminy i częściach (ulicach) miasta. W przypadku miejscowości wiejskich w gminie na procesy degradacji w zakresie sfery społecznej najbardziej narażone są wsie w południowej części gminy (ryc. 15), tzn. Gulczewo, Lucynów, Lucynów Duży, Puste Łąki, Ślubów i Tumanek, a także wieś Łosinno leżąca w północnej części gminy. Szczególnie niekorzystna sytuacja występuje na terenie miejscowości: Lucynów, Skuszew i Tumanek, które cechują się najniższym poziomem rozwoju w zakresie sfery społecznej. Na terenie miasta Wyszków negatywne zjawiska społeczne koncentrują się na ulicach: Komunalnej, Łącznej i Prostej, a także Serockiej, Jodłowej, Ignacego Daszyńskiego, Leśnej, Wspólnej, Łabędziej, Przechodniej, Strażackiej, Sosnowej i al. Wolności (tab. 19). Ponadto na kilku innych ulicach miasta zjawiska niekorzystne nieznacznie przeważają nad pozytywnymi.

Ryc. 15. Poziom rozwoju sfery społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków (wskaźniki agregowane)

Źródło: opracowanie własne

Tab. 19. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery społecznej

Wartości	Średnie oceny	Ulice
średnie	od -0,25 do 0,00	Browarna, Dolna, Białostocka, Latoszek, Ogrodowa, Pułtуска, Generała Józefa Sowińskiego, Warszawska, Wąska, Wierzbowa
niskie	od -0,75 do -0,25	Serocka, Jodłowa, Ignacego Daszyńskiego, Leśna, Wspólna, Łabędzia, Przechodnia, Strażacka, Sosnowa, al. Wolności
bardzo niskie	od -2,00 do -0,75	Komunalna, Łączna, Prosta

Źródło: opracowanie własne

2.5.2. Obszary zdegradowane w innych sferach

Przeprowadzone analizy wykazały degradację określonych stref w gminie Wyszaków (tzn. ulic w granicach miasta i miejscowości wiejskich) w zakresie pozostałych sfer, czyli gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. Dzięki zastosowaniu metody bonitacyjnej zidentyfikowano miejscowości wiejskie oraz ulice w przestrzeni miasta Wyszaków, w których ma miejsce koncentracja negatywnych zjawisk w poszczególnych sferach.

W zakresie sfery gospodarczej niekorzystna sytuacja występuje we wsiach: Deskurów, Kamieńczyk, Leszczydół-Działki, Leszczydół-Nowiny, Leszczydół-Podwielątki, Leszczydół-Pustki, Natalin, Olszanka, Tumanek (tab. 20), zaś na terenie miasta Wyszaków na ulicach: Białostockiej, Bławatkowej, Władysława Broniewskiego, Jagodowej, Kopernika, Łabędziej, Łącznej, ks. Jerzego Popiełuszki, Leszczynowej, Adama Mickiewicza, Nadgórskiej, Plażowej, Elizy Orzeszkowej, Poziomkowej, Przechodniej, Pszenicznej, Mikołaja Reja, Rumiankowej, Słonecznikowej, Stawowej, św. Jana, Wierzbowej, Wiklinowej (tab. 21).

Tab. 20. Miejscowości wiejskiej w gminie Wyszów wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery gospodarczej

Wartości	Miejscowości
niekorzystne	Deskurów, Kamieńczyk, Leszczydół-Działki, Leszczydół-Nowiny, Leszczydół-Podwielątki, Leszczydół-Pustki, Natalin, Olszanka, Tumanek

Źródło: opracowanie własne

Tab. 21. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery gospodarczej

Wartości	Ulice
niekorzystne	Sosnowa, Boczna, Bohaterów Armii Krajowej, Chmielna, Cicha, Dolna, Jarzębinowa, Jeziorna, Jana Kochanowskiego, Kolonijna, Janusza Korczaka, Ignacego Krasickiego, Letniskowa, Modrzewiowa, Stefana Okrzei, Pałacowa, Polna, Prosta, Radosna, Robotnicza, Gen. Władysława Sikorskiego, Ireneusza Składanowskiego, Spokojna, Wiśniowa
bardzo niekorzystne	Białostocka, Bławatkowa, Władysława Broniewskiego, Jagodowa, Mikołaja Kopernika, Łabędzia, Łączna, ks. Jerzego Popiełuszki, Leszczynowa, Adama Mickiewicza, Nadgórska, Plażowa, Elizy Orzeszkowej, Poziomkowa, Przechodnia, Pszeniczna, Mikołaja Reja, Rumiankowa, Słonecznikowa, Stawowa, św. Jana, Wierzbowa, Wiklinowa

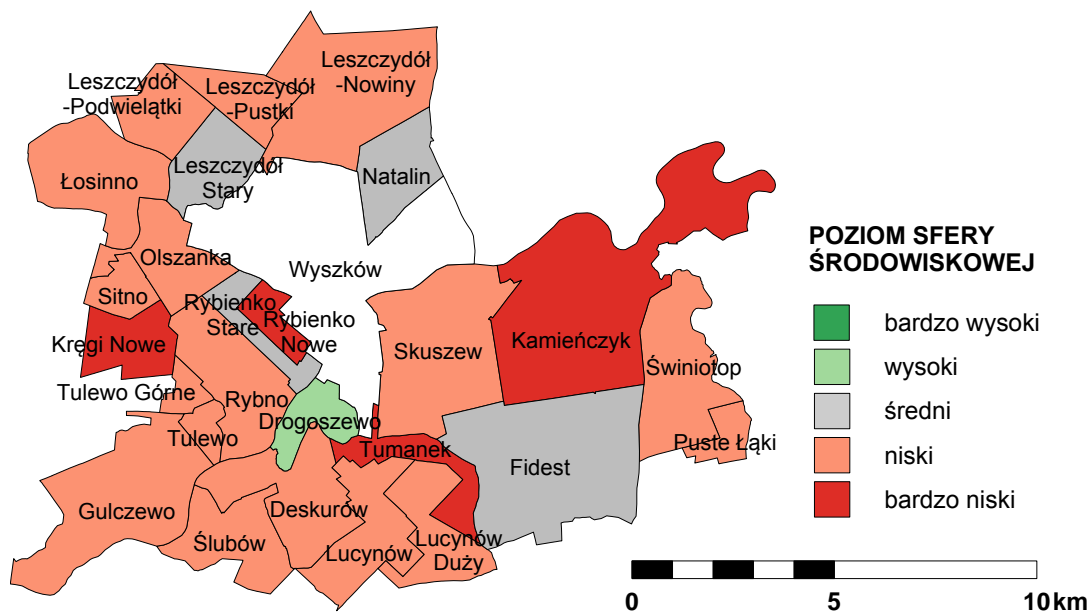
Źródło: opracowanie własne

W zakresie sfery środowiskowej szczególnie niekorzystna sytuacja występuje we wsiach Kamieńczyk, Kręgi Nowe, Rybienko Nowe i Tumanek (ryc. 16), zaś na terenie miasta Wyszów na ulicy Graficznej, a w mniejszym stopniu także na ulicach położonych w innych częściach miasta (tab. 22).

Tab.22. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery środowiskowej

Wartości	Ulice
niekorzystne	Komunalna, Leśna, Nadgórska, św. Idziego, Warszawska, Zakręcie, Akacyjowa, Białostocka, Jana Matejki, Zielona, Józefa Chełmońskiego, Ignacego Daszyńskiego, Jarzębinowa, Jordanowska, Konwaliowa, Leszczynowa, Aleja Marszałka J. Piłsudskiego, Plażowa, Serocka, Henryka Sienkiewicza, Sosnowa, Strumykowa, Wiosenna, Zakolejowa
bardzo niekorzystne	Graficzna

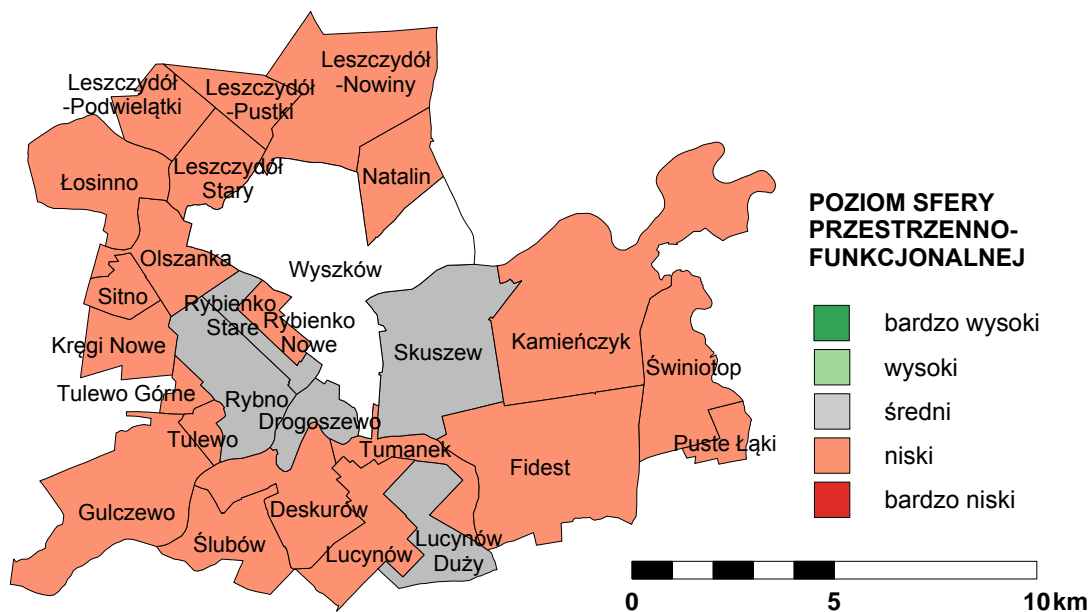
Źródło: opracowanie własne

Ryc.16. Poziom rozwoju sfery środowiskowej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków (wskaźniki agregowane)

Źródło: opracowanie własne

W zakresie sfery przestrzenno-funkcjonalnej niekorzystna sytuacja występuje w większości wsi w gminie (ryc. 17), z kolei na terenie miasta Wyszaków na ulicach: Fryderyka Chopina, św. Idziego, Generała Józefa Sowińskiego i Tadeusza Kościuszki. Warto jednak zauważyć, że w większości miejscowości wiejskich gminy i na wielu ulicach miasta Wyszaków sytuacja w zakresie tej sfery jest niekorzystna (tab. 23, ryc. 18).

Ryc.17. Poziom rozwoju sfery przestrzenno-funkcjonalnej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków (wskaźniki agregowane)

Źródło: opracowanie własne

Tab. 23. Ulice Wyszkowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery przestrzenno-funkcjonalnej

Wartości	Ulice
niekorzystne	Bankowa, Prosta, Słonecznikowa, Wiklinowa, Włociańska, Stefana Okrzei, 3 Maja, Geodetów, Na Skarpie, Serocka, Gen. Władysława Sikorskiego, Generała Władysława Andersa, Gwardii Ludowej, Hugona Kołłątaja, Sosnowa, Wincentego Witos, Żółtych Kłosów, 1 Maja, 11 Listopada, Cicha, Przemysłowa, Henryka Drzewieckiego, Dworcowa, Kolorowa, Konwaliowa, Mikołaja Reja, Mikołaja Kopernika, Gen. Wincentego Kowalskiego, Młodzieżowa, Osiedlowa, Ignacego Jana Paderewskiego, Perłowa, Plażowa, Radosna, Różana, Słoneczna, Stawowa, Szkolna, Wesoła, Willowa, Wspólna, Zuchów, Ignacego Daszyńskiego, Nadgórze, Ogrodowa, Pułtuska, Kolonijna, Nadgórska, Targowa, Baśniowa, Boczna, Józefa Chełmońskiego, Jana Pawła II, Fabryczna, Boj. o Wolność i Demokrację, Jasna, Jaśminowa, Jodłowa, Klonowa, Jana Kochanowskiego, Komunalna, Janusza Korczaka, Kwiatowa, Makowa, Lenartowicza, Leszczynowa, Jana Matejki, Mazowiecka, Miła, Elizy Orzeszkowej, Miodowa, Odnowy, Piaskowa, Emilii Plater, Pogodna, Polna, Przelotowa, Tadeusza Strusia, Robotnicza, Sasankowa, Słowicza, Spokojna, Sybiraków, św. Jana, Romualda Traugutta, Wiosenna, Zaciszna, Zakręcie, Łączna, I Armii Wojska Polskiego, Juliusza Słowackiego
bardzo niekorzystne	Fryderyka Chopina, św. Idziego, Generała Józefa Sowińskiego, Tadeusza Kościuszki

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 18 Ulice w mieście Wyszkowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystną sytuację zjawiska w sferze środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej

Źródło: opracowanie własne

2.5.3. Obszary zdegradowane i rewitalizacji w gminie

Diagnoza społeczno-gospodarcza przeprowadzona na potrzeby wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Wyszków wykazała kumulację negatywnych zjawisk w określonych strefach (w tym w sferze społecznej, gospodarczej etc.), a więc należy je traktować jako obszary zdegradowane w myśl wytycznych Ministerstwa Rozwoju i *Wytycznych Rewitalizacyjnych dla Województwa Mazowieckiego*. Przy wyznaczaniu obszarów zdegradowanych pamiętano również o problemie wynikającym ze skali jednostek odniesienia (znacząco zawyżone wartości wskaźników w przypadku ulic i miejscowości wiejskich o małej liczbie mieszkańców), skupiając uwagę na ulicach znaczących oraz na koncentracji zjawisk niekorzystnych w obrębie funkcjonujących w mieście jednostek urbanistycznych. W przypadku miejscowości wiejskich są to: Drogoszewo, Fidest, Gulczewo, Lucynów, Lucynów Duży, Łosinno, Puste Łąki, Skuszew, Ślubów i Tumanek, natomiast w przypadku miasta Wyszków trzy obszary, których granice obszarów zdegradowanych określają ulice lub obiekty liniowe np.(linie brzegowe rzek, linie kolejowe, drogi ekspresowe itp.):

- dolina rzeki Bug – ul. Pałacowa – ul. 3 Maja – ul. Szpitalna – ul. Serocka – linia kolejowa – obszar na północ od stadionu WOSiR– ul. 11 Listopada – ul. Tadeusz Kościuszki – ul. Białostocka – ul. Łączna –do rzeki Bug;
- linia kolejowa – ul. Prosta – ul. Jana Matejki – ul. Dworcowa;
- linia kolejowa – ul. Pułtuska – ul. Włociańska – granica miasta – ul. Leśna – bocznica kolejowa – linia kolejowa.

Na szczególną uwagę z punktu widzenia działań rewitalizacyjnych zasługują jednak **obszary rewitalizacji**, w których zdiagnozowano stan kryzysowy, spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych i negatywną sytuację w jednej ze sfer (tzn. gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej). Ponadto obszar rewitalizacji powinien posiadać potencjały służące realizacji procesów rewitalizacyjnych oraz mieć istotne znaczenie z punktu widzenia rozwoju lokalnego²³.

Wychodząc z powyższych założeń uznano, że w przypadku gminy Wyszaków rewitalizacji poddane powinny zostać: obszary zdegradowane położone w granicach miasta, a także wsie Lucynów, Skuszew i Tumanek, gdzie ma miejsce szczególna koncentracja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Z kolei pozostałe obszary cechujące się niekorzystną sytuacją społeczno-gospodarczą z uwagi na mniejsze znaczenie dla rozwoju lokalnego powinny być zaklasyfikowane jedynie jako obszary zdegradowane (tab. 24).

Tab. 24. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji w gminie Wyszaków

Obszary	Zakres przestrzenny
Zdegradowane	<p><u>miejsowości</u>: Drogoszewo, Fidest, Gulczewo, Lucynów Duży, Łosinno, Puste Łąki, Ślubów, Tumanek, Lucynów, Skuszew.</p> <p>Obszar miasta Wyszaków, którego <u>granice stanowią</u>: dolina rzeki Bug – ul. Szlachecka – ul. 3 Maja – ul. Szpitalna – ul. Serocka – linia kolejowa – obszar na północ od stadionu WOSiR– ul. 11 Listopada – ul. Tadeusza Kościuszki – ul. Białostocka – ul. Łączna –do rzeki Bug.</p> <p>Obszar miasta Wyszaków, którego <u>granice stanowią</u>: linia kolejowa – ul. Prosta – ul. Jana Matejki – ul. Dworcowa</p> <p>Obszar miasta Wyszaków, którego <u>granice stanowią</u>: linia kolejowa – ul. Pułtuska – ul. Włociańska – granica miasta – ul. Leśna – bocznica kolejowa – linia kolejowa.</p>
Rewitalizacji	<p>Obszar rewitalizacji nr 1: obszar miasta Wyszaków, którego granice stanowią: dolina rzeki Bug – ul. Szlachecka – ul. 3 Maja – ul. Szpitalna – ul. Serocka – linia kolejowa – obszar na północ od stadionu WOSiR– ul. 11 Listopada – ul. Tadeusza Kościuszki – ul. Białostocka – ul. Łączna –do rzeki Bug.</p> <p>Obszar rewitalizacji nr 2: obszar miasta Wyszaków, którego granice stanowią: linia kolejowa – ul. Prosta – ul. Jana Matejki – ul. Dworcowa.</p>

²³ Patrz: art. 10 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015r. Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 s.7

Obszar rewitalizacji nr 3: miejscowość Tumanek wraz z byłym wysypiskiem śmieci
Obszar rewitalizacji nr 4: Obszar miasta Wyszaków, którego granice stanowią: linia kolejowa – ul. Pułuska – ul. Włociańska – granica miasta – ul. Leśna – bocznica kolejowa – linia kolejowa.
Obszar rewitalizacji nr 5: miejscowość Lucynów
Obszar rewitalizacji nr 6: miejscowość Skuszew

Źródło: opracowanie własne

2.5.4. Charakterystyka obszarów zdegradowanych i rewitalizacji w gminie

Na wyznaczonych w trakcie analizy obszarach zdegradowanych leżących w granicach gminy Wyszaków mieszka w sumie 10864 osób, co stanowi 28,0% całkowitej liczby ludności w gminie. Natomiast na obszarach **rewitalizacji**, które zajmują 4,7% całkowitej powierzchni gminy, mieszka 6825 osób (17,6% ogólnej liczby ludności w gminie). Na wskazanych w analizie obszarach zdiagnozowano stan kryzysowy, spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności w zakresie wysokiego poziomu ubóstwa, wysokiego poziomu przestępczości oraz wysokiego poziomu patologii społecznej, a w mniejszym stopniu w zakresie wysokiego poziomu bezrobocia, niskiego poziomu aktywności społecznej, kapitału ludzkiego i społecznego oraz edukacji, których wartości są mniej korzystne niż średnio w gminie (tab. 25). Obszary wykazują ponadto negatywną sytuację w sferze gospodarczej, a w pewnym zakresie również sfery środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. Spełniają zatem warunki obszarów zdegradowanych czy obszarów rewitalizacji w myśl Wytycznych Ministerstwa Rozwoju, „Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ład przestrzennego” (zwane dalej **Wytycznymi Rewitalizacyjnymi**).

Prezentacja graficzna (Mapy) obszarów zdegradowanych i rewitalizacji stanowią Załącznik nr 1 do opracowania. Poniżej zostały zaprezentowane wyniki dla obszarów zdegradowanych i rewitalizacji (Tabela 25.) oraz wyniki wskaźników dla sfery społecznej i gospodarczej na poszczególnych obszarów rewitalizacji (Tabela 26).

Tab.25. Charakterystyka obszarów zdegradowanych (OZ) i obszarów rewitalizacji (OR) w gminie Wyszaków

Zjawisko	Wskaźnik	Gmina	OZ	OR
	Ludność ogółem	38738	10864	7597
	Udział ludności w liczbie ludności ogółem [%]	100,0	28,0	19,6
Sfera społeczna				
Bezrobocie	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	6,8	8,3	8,1

Ubóstwo	Osoby korzystające z pomocy społecznej na 100 mieszkańców [osoby]	28,7	44,8	46,6
Przestępczość	Czyny karalne na 1000 mieszkańców [czyny karalne]	33,6	41,6	48,9
Patologia społeczna	Liczba niebieskich kart oraz liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm i narkomanię na 1000 mieszkańców [niebieskie karty i osoby łącznie]	6,4	9,9	9,8
Edukacja	Sredni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej (język polski, matematyka) [%]	71,0	67,8	69,8
	Sredni wynik egzaminu gimnazjalnego (język polski, historia i WOS, matematyka, przedmioty przyrodnicze) [%]	57,5	53,5	56,2
Kapitał społeczny	Organizacje pozarządowe na 1000 mieszkańców [organizacje]	2,3	2,2	2,1
Aktywność społeczna	Frekwencja w wyborach parlamentarnych [%]	50,7	46,9	45,7
Kapitał ludzki	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem [%]	12,3	12,4	12,5
Sfera gospodarcza				
Przedsiębiorczość	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców [podmioty gospodarcze]	78,6	71,5	74,0
Kondycja przedsiębiorstw	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych [%]	+6,0	+5,0	+2,9
Sfera środowiskowa				
	Udział obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem w liczbie budynków ogółem [%]	66,2	81,0	61,4
Sfera przestrzenno-funkcjonalna				
	Udział powierzchni terenów rekreacyjno-wypoczynkowych w powierzchni ogółem [%]	1,0	6,2	8,9
	Długość chodników na 100 m długości ulic [m]	44,6	59,6	74,3
	Oświetlenie uliczne na 100 m długości ulic [lampy]	3,7	2,7	2,6

Źródło: opracowanie własne

Tab.26. Wyniki wskaźników dla sfery społecznej i gospodarczej na poszczególnych obszarach rewitalizacji

Zjawisko	Wskaźnik	Gmina	Obszar Rewitalizacji nr 1	Obszar Rewitalizacji nr 2	Obszar Rewitalizacji nr 3	Obszar Rewitalizacji nr 4	Obszar Rewitalizacji nr 5	Obszar Rewitalizacji nr 6
	Ludność ogółem	38738	3236	1848	399	438	904	772
	Udział ludności w liczbie ludności ogółem [%]	100,0	8,4	4,8	1,0	1,1	2,3	2,0
Bezrobocie	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	6,8	7,3	8,4	9,4	8,1	8,7	9,7
Ubóstwo	Osoby korzystające z pomocy społecznej na 100 mieszkańców [osoby]	28,7	42,3	47,6	71,8	36,8	46,8	54,7
Przestępczość	Czyny karalne na 1000 mieszkańców [czyny karalne]	33,6	56,7	53,6	36,3	77,8	23,6	24,1
Patologia społeczna	Liczba niebieskich kart oraz liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm i narkomanię na	6,4	12,00	8,0	10,1	6,1	7,7	9,5

	1000 mieszkańców [niebieskie karty i osoby łącznie]							
Kapitał ludzki	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem [%]	12,3	7,9	22,5	10,1	12,1	9,0	12,9
Przedsiębiorczość	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców [podmioty gospodarcze]	78,6	74,5	72,0	42,6	146,3	59,7	68,7
Kondycja przedsiębiorstw	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych [%]	+6,0	1,2	1,5	5,9	7,8	3,7	5,7

3. Wizja

3.1. Wizja rozwoju obszaru rewitalizacji

Obszary rewitalizacji wytyczone w Mieście Wyszkanie charakteryzują się podobnymi problemami społecznymi. W perspektywie najbliższych siedmiu lat tereny rewitalizacji osiągną znaczną poprawę w zakresie parametrów społecznych jak i infrastrukturalnych.

W sferze społecznej nastąpi poprawa obejmująca ograniczenie bezrobocia oraz jego negatywnych skutków. Dzięki działaniom zmierzającym do aktywizacji społecznej i (komplementarnie) zawodowej nastąpi zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz ograniczenie występujących na tych terenach problemów związanych z przestępczością czy nadużywaniem alkoholu. Działania ukierunkowane na wzmocnienie tkanki społecznej obszarów rewitalizacji wiązały się będą zarówno z kompleksowym wsparciem potrzebujących w sferze zawodowej (poprzez stymulowanie rozwoju gospodarczego oraz przedsiębiorczości), jak i w sferze otwarcia społecznego – poprzez ofertę działań samopomocowych oraz aktywizację na poziomie integracji, w tym poprzez włączenie na płaszczyźnie kultury. Działania podejmowane w warstwie społecznej dotyczyły będą także najmłodszych oraz najstarszych mieszkańców obszarów rewitalizacji. Uczniowie z obszarów rewitalizacji wymagają pomocy przy osiągnięciu lepszych wyników w szkołach, natomiast seniorzy to kategoria społeczna, potrzebująca właściwej organizacji usług dopasowanych do wieku oraz zdolności fizycznych.

Istotnym aspektem wsparcia na poziomie społecznym będzie likwidacja barier rozwoju zidentyfikowanych w odniesieniu do czynników infrastrukturalnych, które ograniczają godne oraz aktywne funkcjonowanie w społeczeństwie. Poprawa jest tym samym wymagana pod względem poprawy warunków życia, jak i uzupełnienia infrastruktury społecznej. Ten pierwszy element będzie się wiązał z modernizacją tkanki mieszkaniowej na obszarach rewitalizacji. Prace przeprowadzone w tym zakresie, poza poprawą warunków zamieszkania, przyniosą także pozytywny skutek zmniejszenia negatywnego oddziaływania człowieka na środowisko (poprzez ograniczenie zużycia energii). Infrastruktura społeczna zostanie wzmocniona dzięki modernizacji obiektów, w których organizowane jest życie społeczne i kulturalne mieszkańców (np. szkoła, stadion, obiekty WOSiR, Hutnik) oraz dzięki poprawie zagospodarowania (w tym bezpieczeństwa) otwartych przestrzeni publicznych, gdzie możliwe będzie organizowanie na większą skalę życia zbiorowego sprzyjającego aktywności społecznej (integracji, tożsamości). Na poprawie infrastruktury technicznej zyska zarówno środowisko naturalne, jak i sfera społeczna.

Obszary rewitalizacji w Mieście i Gminie Wyszaków to po 2023 roku tereny aktywności społecznej i zawodowej (gospodarczej), gdzie ograniczona zostanie skala potrzeb w zakresie pomocy społecznej. Obszary rewitalizacji charakteryzowały się będą atrakcyjnością przestrzenną, wysokim poziomem bezpieczeństwa (społecznego oraz w odniesieniu do środowiska naturalnego) oraz wzrostem standardów zamieszkania.

3.3. Cele rewitalizacji i kierunki działania

Zarysowana powyżej wizja obszarów rewitalizacji, prezentująca ich stan docelowy, który planuje się osiągnąć do roku 2023, będzie realizowana poprzez ukierunkowane działania ujęte w formie celów strategicznych oraz kierunków działania. W niniejszym Programie Rewitalizacji przyjęto dwa cele strategiczne odnoszące się do głównych problemów zidentyfikowanych na etapie diagnozowania sytuacji w mieście i gminie oraz delimitacji obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji. Cele te będą wdrażane poprzez realizację czterech kierunków działania. Przyjętym celom strategicznym nadano następujące brzmienie:

1. Rozwój potencjału gospodarczego i społecznego na obszarach rewitalizacji
 2. Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz funkcjonalności przestrzeni publicznych
- Równoległa implementacja celów doprowadzi do kompleksowego oraz zrównoważonego wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego

Cel Strategiczny 1

ROZWÓJ POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO I SPOŁECZNEGO NA OBSZARACH REWITALIZACJI

Rozwój potencjału gospodarczego i społecznego na obszarach rewitalizacji jest ukierunkowany na zaspokajanie potrzeb i niwelowanie problemów wskazanych w sferze społecznej, gospodarczej i pośrednio w przestrzenno-funkcjonalnej. Szczególnie dotkliwym problemem, wymagającym rozwiązania w procesie rewitalizacji będą kwestie społeczne tj. ubóstwo, bezrobocie, patologie społeczne i przestępczość. Wskazana problematyka jest silnie powiązana z niedostatecznym poziomem kapitału ludzkiego oraz rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji. Główne akcenty realizacji tego celu dotyczą wspierania rozwoju społecznego

poprzez wzmocnienie szeroko rozumianej infrastruktury społecznej oraz poprawy sytuacji gospodarczej na obszarze rewitalizacji.

W ramach niniejszego celu strategicznego realizowane będą następujące kierunki działania:

- 1.1. Poprawa sytuacji gospodarczej obszaru rewitalizacji.
- 1.2. Rozwój infrastruktury społecznej oraz oferty wsparcia mieszkańców zagrożonych marginalizacją.

Kierunki działań

1.1. Poprawa sytuacji gospodarczej obszaru rewitalizacji

Przedsięwzięcia realizowane w ramach wskazanego kierunku działania koncentrowały się będą na podejmowaniu inwestycji oraz realizacji projektów zmierzających do generowania nowych miejsc pracy oraz aktywizacji zawodowej osób pozostających poza rynkiem pracy. Planowane projekty są silnie skorelowane z problemami społecznymi takimi jak bezrobocie, ubóstwo czy patologie społeczne. Poprawa sytuacji poprzez tworzenie nowych przestrzeni aktywności gospodarczej, wsparcie przedsiębiorczości indywidualnej czy wzmocnienie zawodowe funkcjonujących na obszarze rewitalizacji zasobów ludzkich, przyczynią się do ograniczenia deficytów i problemów społecznych. Kluczowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne nakierowane będą na tworzenie nowych miejsc pracy, promocję samozatrudnienia (uruchomienie mechanizmów wsparcia w tym zakresie) czy stworzenie centrum aktywizacji zawodowej. Rezultatem przedsięwzięć podejmowanych w ramach niniejszego kierunku działania będzie zmniejszenie poziomu bezrobocia oraz ograniczenie ubóstwa i negatywnych zjawisk społecznych (ubóstwa, przestępczości, itp.)

1.2. Rozwój infrastruktury społecznej oraz oferty wsparcia mieszkańców zagrożonych marginalizacją

Przedsięwzięcia realizowane w ramach wskazanego kierunku działania będą komplementarne względem siebie – będą polegały zarówno na realizacji projektów inwestycyjnych, jak i tzw. „miękkich”. Wdrażane przedsięwzięcia pozwolą stworzyć/udoskonalić infrastrukturę niezbędną do aktywności i integracji mieszkańców obszarów rewitalizacji, co pozwoli rozwijać ofertę aktywizacji społecznej środowisk zagrożonych marginalizacją. W ramach wskazanego kierunku działań planowana jest modernizacja obiektów sportowych (stadion miejski, WOSiR) oraz

kulturowych (WOK „Hutnik). Ponadto realizowane będą inwestycje wzmacniające potencjał bazy oświatowej zarówno poziomu gminnego, jak również ponadgminnego i kształcenia ustawicznego (modernizacja bazy CAZiU „Kopernik”). Wzmocnienie bazy infrastruktury społecznej stworzy nowe możliwości dla realizacji większej ilości i/lub lepszej jakości oferty z zakresu sportu, kultury, rozwoju kompetencji społecznych oraz zawodowych (np. stworzenie „społecznego centrum spotkań”). Rezultatem przedsięwzięć realizowanych w ramach opisywanego kierunku działania będzie zwiększenie kompetencji społecznych osób zagrożonych marginalizacją ze względu na możliwość korzystania przez nie z rozwiniętej oferty wsparcia. Planowane przedsięwzięcia przyczynią się do ograniczenia zjawisk kryzysowych identyfikowanych w sferze społecznej, takich jak niski poziom edukacji, przestępczość, słabo rozwinięta aktywność społeczna.

Cel strategiczny 2

POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO ORAZ FUNKcjONALNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

Cel strategiczny nr 2 Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz funkcjonalności przestrzeni publicznych wiąże się z polepszeniem jakości życia na terenach zidentyfikowanych jako zdegradowane oraz wyznaczonych do rewitalizacji, w aspektach dotyczących jakości przestrzeni publicznych oraz stanu środowiska naturalnego, w którym przychodzi żyć człowiekowi. Aby osiągnąć taki efekt konieczne jest przeprowadzenie modernizacji przestrzeni publicznych - ich uporządkowanie oraz zwiększenie funkcjonalności, a niejednokrotnie nadanie tym przestrzeniom nowych funkcji, odpowiadających potrzebom mieszkańców. Poprawa parametrów środowiska wiązała się będzie z różnego rodzaju inwestycjami zmierzającymi do zmniejszenia negatywnego oddziaływania człowieka na poszczególne komponenty środowiska naturalnego.

W ramach niniejszego celu strategicznego realizowane będą następujące kierunki działania:

- 2.1. Poprawa jakości środowiska naturalnego.
- 2.2. Podniesienie standardu przestrzeni publicznych służących aktywizacji i integracji mieszkańców.

Kierunek działań

2.1. Poprawa jakości środowiska naturalnego

Przedsięwzięcia realizowane w ramach tego kierunku działania koncentrowały się będą na podejmowaniu inwestycji zmniejszających presję człowieka na środowisko. Będą to w głównej mierze działania polegające na modernizacji budynków mieszkalnych oraz obiektów użyteczności publicznej przyczyniającej się do zmniejszenia zużycia energii. W tym aspekcie osiągnięty zostanie zarówno efekt energetyczny, jak i zmniejszona zostanie presja na środowisko w postaci obniżenia emisji CO₂ oraz PM₁₀. Istotnie oddziałującym działaniem będzie dodatkowo wdrożenie pakietu rozwiązań komunikacyjnych (jak budowa systemu/infrastruktury Park&Drive) ograniczających kumulację negatywnego wpływu transportu samochodowego na codzienne funkcjonowanie na obszarach rewitalizacji. Kluczowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą dotyczyły modernizacji budynków komunalnych (ul. Serocka, Łączna, Daszyńskiego), termomodernizacji obiektów Powiatu Wyszowskiego, poprawy efektywności energetycznej obiektów SP ZOZ w Wyszowie, wymiana pokrytych azbestem obiektów. Ponadto przewiduje się realizację szerokiego pakietu przedsięwzięć uzupełniających, które obejmowały będą projekty nastawione na modernizację/tworzenie obiektów i/lub infrastruktury służących efektywności energetycznej (np., rozwój sieci ciepłowniczej PEC Sp z o.o., wymiana pieców, inwestycje Gmina Wyszów oraz TBS Sp z o.o.), jak i innych działań o wymiarze prośrodowiskowym (np. budowa sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej). Rezultatem przedsięwzięć podejmowanych w ramach niniejszego kierunku działania będzie ograniczenie presji na środowisko, poprzez zmniejszenie zużycia energii oraz obniżenie poziomu emisji substancji szkodliwych. Wartością dodaną realizacji kierunku działania będzie poprawa standardów zamieszkania (a tym samym jakości życia) oraz świadczonych usług, jak również zwiększenie estetyki obszaru rewitalizacji (ze względu na podejmowane prace termomodernizacyjne).

2.2. Podniesienie standardu przestrzeni publicznych służących aktywizacji i integracji mieszkańców.

Realizacja wskazanego kierunku działania obejmowała będzie przedsięwzięcia zmierzające do poprawy atrakcyjności oraz funkcjonalności zdegradowanych przestrzeni publicznych, których natężenie na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji jest wysokie. Przestrzenie te wymagają

uporządkowania terenów zieleni, poprawy zagospodarowania we właściwą infrastrukturę, doposażenia w oświetlenie, itp. Chodzi o stworzenie miejsc przyjaznych i bezpiecznych sprzyjających aktywności i integracji mieszkańców.

Realizacja tego kierunku działania pozwoli zaspokajać potrzeby i niwelować problemy wskazane przede wszystkim w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Działania podejmowane w tym zakresie przyczynią się również do poprawy w zakresie sfery społecznej, gdyż przestrzenie publiczne podwyższą komfort życia mieszkańcom. Współtworzenie przestrzeni publicznych i jej użytkowania wiąże się ze zmianą stylu życia - zwiększeniu możliwości rozwoju osobistego poprzez sport, wspólne wydarzenia, imprezy plenerowe. Na nowo zagospodarowane przestrzenie pozwolą również podnieść walory miasta, co w konsekwencji może przyciągnąć nowych mieszkańców i inwestorów. Kluczowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą związane z inwestycjami planowanymi do przeprowadzenia przy nabrzeżu rzeki Bug, Parku im. K.F. Wazy, Placu Miejskim, ul. Pułtuskiej 12. Prowadzone prace przyczynią się do podniesienia estetyki wskazanych miejsc, wzmocnienia walorów przyrodniczych obszarów rewitalizacji, poprawy bezpieczeństwa - powstaną miejsca/przestrzeń służąca aktywizacji i integracji mieszkańców. Lista projektów uzupełniających również zawiera propozycje dotyczące poprawy jakości przestrzeni gminnych oraz zwiększenia ładunku przestrzennego, zarówno w odniesieniu do terenów zieleni miejskiej (zagospodarowania tych obszarów), jak i terenów w znajdujących się w kompleksach zabudowy mieszkalno - usługowej.

Rezultatem przedsięwzięć podejmowanych w ramach niniejszego kierunku działania będzie zwiększenie ładunku przestrzennego oraz poprawa estetyki i bezpieczeństwa na obszarach rewitalizacji.

4. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

4.1. Wykaz głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które zostały uwzględnione w wykazie jako główne stanowią wyraz oddolnej aktywności wnioskodawców. Nabór projektów, w postaci ankiety potrzeb rewitalizacyjnych – tzw. fiszek projektowych trwał od 26.09.2016 do 03.10.2016r. Ogółem zgłoszono 108 propozycji. Zaproponowane przedsięwzięcia zostały uwzględniane, jeżeli spełniały następujące kryteria: 1) lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji; 2) komplementarność projektu z celami rewitalizacji i kierunkami działania.

Charakterystykę pozostałych przedsięwzięć, które powinny być realizowane jako rewitalizacyjne – ukierunkowane podmiotowo (na grupy docelowe rewitalizacji) oraz przedmiotowo (zgodnie ze zidentyfikowanymi problemami) - ujęto na liście przedsięwzięć uzupełniających. Będą to działania podejmowane zgodnie z wytyczonymi celami oraz przez wskazane podmioty.

Każde zamieszczone przedsięwzięcie główne w swoim opisie uwzględnia następujące elementy (m.in. wynikające z Wytycznych): 1) numer porządkowy; 2) nazwę projektu; 3) wnioskodawcę; 4) lokalizację projektu; 5) zakres realizowanych zadań; 6) szacowaną wartość projektu wraz z podziałem na: środki własne (z uwzględnieniem poziomu wkładu własnego), środki UE, oraz inne źródła; 7) szacowany okres realizacji projektu; 8) prognozowane produkty (z uwzględnieniem jednostki miary oraz wartością docelową), które zostaną wytworzone w wyniku realizacji projektu; 9) prognozowane rezultaty (jednostka miary oraz wartość docelowa), które zostaną osiągnięte w wyniku realizacji projektu.

Wartość zaproponowanych wskaźników produktu oraz rezultatu została określona przez wnioskodawców, którzy posiadają najlepszą orientację odnośnie skali realizowanych projektów. Wskaźniki będą oceniane i mierzone na podstawie danych pozyskiwanych od realizatorów przedsięwzięć rewitalizacyjnych np. w ramach przeprowadzanej ankietyzacji interesariuszy rewitalizacji (por. system wdrażania programu rewitalizacji). Zaproponowane przedsięwzięcia, ze względu na fakt, iż są powiązane z celami rewitalizacji oraz kierunkami działania wpisują się zakresem produktów i rezultatów w ich realizację. Należy również pamiętać, iż każde z działań podlegać powinno szczegółowej analizie pod względem przepisów ochrony środowiska, aby nie naruszać przepisów odrębnych dotyczących ochrony przyrody.

Tabela 27. Lista przedsięwzięć głównych

L.P	Wnioskodawca	Nazwa projektu	Szacowana wartość projektu [PLN]			Szacowany okres realizacji	Lokalizacja projektu	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane produkty	Prognozowane rezultaty
			Źródła publiczne [%]	Środki UE [%]	Pozostałe środki [%]					
1	Wyszkowskie TBS sp. z o. o.	Modernizacja budynków komunalnych stanowiących własność Gminy Wyszków	1 829 000,00			2017-2019	ul. Serocka 1, 1a,b, Łączna 30 i 24, Daszyńskiego 1 Wyszków obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Zakres zadania dotyczy wykonania pełnej termomodernizacji budynków wraz ze zmianą sposobu ogrzewania co pozwoli na obniżeniu zużycia paliw kopalnych, podniesie estetykę i zmniejszy presji na środowisko naturalne.	Liczba odnowionych budynków mieszkalnych 6 [szt.]	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych 980 [GJ/m ² /rok]
10	RPO WM	5								
				85						
2	QUAD Graphics	Zagospodarowanie terenu na cele rekreacyjno – sportowe w Wyszkowie	1 100 000,00			2017-2018	ul. Pułtуска 120, Wyszków obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Rewitalizacja terenów przemysłowych na obszarze rewitalizacji poprzez budowę boiska wielofunkcyjnego wraz zagospodarowaniem terenu.	Powierzchnia obszarów objętych modernizacją 0,5 [ha]	Liczby użytkowników korzystających z obiektu 6000 [os./rok]
10	RPO WM	5								
				80						
3	OPS Wyszków	Społeczne centrum spotkań	100 000,00			2019-2020	Wyszkowski Ośrodek Sportu i Rekreacji ul. Kościuszki 54 Wyszków obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar	W ramach przedsięwzięcia planuje się pracę w ramach grup wsparcia psychologicznego, działania edukacyjne. Działania te obejmą pracę z beneficjentami prowadzone przez wykwalifikowaną kadrę jak również działania prowadzone przez wolontariuszy. W ramach projektu planuje się uruchomić bank czasu – czyli nieformalną inst	Liczba zorganizowanych wydarzeń/ inicjatyw 10 [rok]	Ilość osób korzystających z projektu 200 [os/rok]
80	RPO WM /EFS	10								

				10			rewitalizacji nr1)	ytując samopomocową, opierającą się na bezpłatnej wymianie usług pomiędzy uczestnikami projektu		
4	Gmina Wyszków	Modernizacja i adaptacja budynku oświatowego przy ul. Sowińskiego 55 w Wyszkanie	1 600 000,00			2017-2023	Wyszków ul. Gen. Józefa Sowińskiego 55 obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr 2)	Zakres inwestycji obejmuje przebudowę pomieszczeń budynku szkoły wraz z zakupem wyposażenia w celu przystosowania obiektu do nowych zadań stawianych placówkom oświatowym	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 1 [szt.]	Liczby użytkowników korzystających z obiektu 515 [os./rok]
			15	RPO WM	85					
5	Gmina Wyszków	Modernizacja stadionu	18 000 000,00			2017-2023	Ul. Kościuszki 54, Wyszków obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji r1)	Realizacja zadania będzie dotyczyła: budowy boiska bocznego dla piłki nożnej i futbolu amerykańskiego wraz z przynależną infrastrukturą techniczną, przesunięcie boiska głównego oraz bocznego, zmiana osi dwóch kortów tenisowych, trybuna z funkcją obsługi obu boisk, infrastruktura towarzysząca	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewital. obszarach 1 [szt.]	Liczby użytkowników korzystających z obiektu 100 000 [os./rok]
			15	RPO WM	85					
6	Gmina Wyszków	Przebudowa budynku WOSiR	6 000 000,00			2017-2023	ul. Kościuszki 54, Wyszków obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Kompleksowe prace remontowe, dostosowanie budynku do nowych funkcji oraz prace termomodernizacyjne	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 1 [szt.]	Liczby użytkowników korzystających z obiektu 90 000 [os./rok]
			10	RPO WM	85					

L.P	Wnioskodawca	Nawa projektu	Szacowana wartość projektu [PLN]			Szacowany okres realizacji	Lokalizacja projektu	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane produkty	Prognozowane produkty
			Źródła publiczne [%]	Środki UE [%]	Pozostałe środki [%]					
7	Gmina Wyszków	Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Bug	2000000,00			2017-2023	Nabrzeże rzeki Bug (po stronie Wyszkowa) obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Zagospodarowanie i uporządkowanie terenu, wprowadzenie nowych funkcji turystyczno-rekreacyjnych.	Powierzchnia obszarów objętych zagospodarowaniem 6,76 [ha]	Liczby użytkowników korzystających obszaru rewitali 2400 [os./rok]
			15	POiŚ 85	0					
8	Gmina Wyszków	Modernizacja Parku K.F. Wazy w Wyszkanie	10000000,00			2017-2023	obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1) Park im. K. F. Wazy w Wyszkanie	Przedsięwzięcie będzie obejmowało budowę ścieżki edukacyjno-informacyjnej prowadzącej od parku przez bulwar im. K. Deptuły do kościoła pw. św. Idziego. Ponadto zostaną podświetlenie pomników przyrody w parku, wykonane nasadzenia. Ponadto zostanie wykonana rewitalizacja istniejącego boiska, oświetlenia parkowego i powstanie nowy plac zabaw	Powierzchnia obszarów objętych modernizacją 7 [ha]	Liczby użytkowników korzystających obszaru rewitali 36 000 [os./rok]
			15	POiŚ 85	0					
9	Gmina Wyszków	Wdrożenie pakietu rozwiązań komunikacyjnych mających na celu ograniczenie emisji CO2 w Wyszkanie	40000000,00			2017-2023	Obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Budowa parkingu typu P&R Budowa ścieżek rowerowych na terenie miasta (wraz z przejściem przez rzekę) Budowa/wymiana przystanków autobusowych Budowa przystanków/ wiat rowerowych	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg dla rowerów 10 [km] Liczba wybudowanych lub przebudowanych obiektów "parkuj i jedź" 2 [szt.] Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź” 154 [szt.]	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź” 154 [szt.]
			15	RPO WM /POiS 85	0					

10	Gmina Wyszaków	Poprawa bezpieczeństwa poprzez modernizację i budowę oświetlenia ulicznego w Wyszakowie	8000000,00			2017-2023	obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr1)	Modernizacja i budowa nowych lamp oświetleniowych w technologii LED.	Liczba wymienionych i powstałych punktów oświetlenia ulicznego 803 [szt.]	Spadek rocznej liczby przestępstw w obszarze rewitalizowanym [%] 10
			10	85	5					
11	Gmina Wyszaków	Zagospodarowanie terenu Placu Miejskiego w Wyszakowie	5000000,00			2017-2023	Plac Miejski (między ul. 11 Listopada a ul. Gen. J. Sowińskiego), Wyszaków obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr1)	Zagospodarowanie terenu Placu Miejskiego poprzez zmianę sposobu użytkowania wspólnych przestrzeni, wokół których koncentrować się będzie działalność gospodarcza szczególnie o charakterze usługowo-handlowym wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją 1,2 [ha]	Liczby użytkowników korzystających z obiektu 25 000 [os./rok]
			15	RPO WM	85					

L.P	Wnioskodawca	Nazwa projektu	Szacowana wartość projektu			Szacowany okres realizacji	Lokalizacja projektu	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane produkty	Prognozowane rezultaty
			Źródła publiczne [%]	Środki UE [%]	Pozostałe środki [%]					
12	Gmina Wyszaków	Zagospodarowanie terenu i modernizacja budynku PKP	3300000,00			2017-2023	Dworzec PKP przy ul. Okrzei, Wyszaków obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr 2)	Projekt będzie polegał na przebudowie budynków PKP wraz z nadaniem mu dodatkowych nowych funkcji oraz zagospodarowanie przestrzeni przylegającej wykonaniu małej architektury, przebudowy istniejącej infrastruktury towarzyszącej (drogi, ciągi pieszo – jezdne).	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją 0,10 [ha]	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewital. obszarach 2 [szt.]
			15	RPO WM	85					

13	Powiat Wyszkowski	Zwiększenie możliwości zatrudnienia, samozatrudnienia osób pozostających bez pracy	4500000,00			2017-2023	obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr 1 i 2)	Zakres projektu obejmie przyznawanie jednorazowych środków na podjęcie i założenie działalności gospodarczej	Liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem w programie 200 [os.]	Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej 80% [beneficjentów projektu]
			15	EFS	0					
		85								
14	Powiat Wyszkowski	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej Powiatu Wyszkowskiego – etap II i etap III	10000000,00			2017-2023	ul. I Armii Wojska Polskiego 82 i 89, Wyszków obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr 2)	Zakres prac obejmie wykonanie pełnej termomodernizacji obiektów Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej „Kopernik” i Budynku Zespołu Szkół Nr 1 wraz z wymianą źródła ciepła	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 4 [szt.]	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej 21 145,00 [GJ/rok]
			10	RPO WM	5					
		85								
15	SP ZOOZ Wyszków	Termomodernizacja budynków SPZZOZ w Wyszkanie	4500000,00			2017-2018	ul. K.E.N. 1, Wyszków, obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Zakres prac obejmie wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach SP ZOZ w Wyszkanie	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 4 [szt.]	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych 49412,00 [kWh/rok]
			10	RPO WM	5					
		85								
16	SP ZOOZ Wyszków	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępności i jakości świadczonych usług zdrowotnych, profilaktyki zdrowotnej.	94 650 000,00			2017-2023	ul. K.E.N. 1, Wyszków obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Zakres prac obejmuje kompleksową modernizację SP ZOZ w Wyszkanie. Obok prac dotyczących remontu pomieszczeń, planuje się dobudowanie części obiektów szpitalnych, wyposażenie sal i pracowni w szpitalu oraz zagospodarowanie przestani na terenie SP ZOZ.	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 1 [szt.]	Liczba pacjentów korzystających z infrastruktury ochrony zdrowia na obszarze rewitalizowanym 6825 [osób/] w okresie realizacji programu
					80					10
17	Wspólnota Mieszkaniowa „Promyczek”	Termomodernizacja budynku przy ul. 3 Maja 22 w Wyszkanie	390 000,00			2018-2023	Wyszków ul. 3 Maja 22 obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Zakres działań obejmuje: ocieplenie ścian budynku, wymiana rynien i podbitki, przebudowę okien na klatkach schodowych, wykonanie izolacji pionowej budynku co pozwoli na obniżeniu zużycia paliw kopalnych, podniesie estetykę i zmniejszy presji na środowisko naturalne	Liczba odnowionych budynków mieszkalnych 1 [szt.]	Ilość zaoszczędzonej energii [30%]
			0	RPO WM	15					
		85								
18	mieszkanin	Termomodernizacja budynku przy ul. T. Kościuszki 39 w	390 000,00			2018-2023	Wyszków ul. T. Kościuszki	Zakres działań obejmuje: ocieplenie ścian budynku, wymiana rynien i podbitki, przebudowę okien na klatkach schodowych,	Liczba odnowionych budynków	Ilość zaoszczędzonej energii

		Wyszkowie	0	RPO WM 85	15		39 obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	wykonanie izolacji pionowej budynku co pozwoli na obniżeniu zużycia paliw kopalnych, podniesie estetykę i zmniejszy presji na środowisko naturalne	mieszkalnych 1 [szt.]	[30%]
19	Wspólnota mieszkaniowa „Sowińskiego 26”	Termomodernizacja budynku przy ul. Sowińskiego 26 w Wyszkowie	420 000,00			2018-2023	Wyszków ul. Sowińskiego 26 obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr 2)	Zakres działań obejmuje: ocieplenie ścian budynku, wymiana rynien wykonanie izolacji stropu i izolacji pionowej budynku oraz wykonanie opaski co pozwoli na obniżeniu zużycia paliw kopalnych, podniesie estetykę i zmniejszy presji na środowisko naturalne	Liczba odnowionych budynków mieszkalnych 1 [szt.]	Ilość zaoszczędzonej energii [32%]
20	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Warszawie Centrum Kształcenia w Wyszkowie	Adaptacja hal produkcyjnych wraz z termomodernizacją budynków oraz aranżacją terenów zielonych pod potrzeby przedszkola, szkoły podstawowej oraz szkół ponadgimnazjalnych	2 950 000,00 zł			01.03.2017 – 30.06.2020	Centrum Kształcenia Zawodowego w Wyszkowie, ul Komisji Edukacji Narodowej 2 obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Zakres prac obejmie zaadoptowanie hal produkcyjnych oraz termomodernizacja pozostałych budynków pod potrzeby szkoły i przedszkola zgodnie z obowiązującymi przepisami higienicznymi, sanitarnymi i p. poż. polegających na: - likwidacji konstrukcji stalowych, naprawie połaci dachowych wraz ze świetlikami, wykonaniu części sanitarnej pod potrzeby dzieci, wykonaniu termomodernizacji, wybudowaniu w halach pomieszczeń dla dzieci przedszkola i szkoły podstawowej wraz z zapleciami, instalacjami sanitarnymi i elektrycznymi. Równocześnie nastąpi modernizacja dotychczasowego asfaltowego boiska i wybudowanie boisk spełniających niezbędne wymagania z zakresu bezpieczeństwa. Celem projektu jest nadanie nowych funkcji halom produkcyjnych oraz termomodernizacja pozostałych budynków CKZ pod potrzeby I Językowej Szkoły Podstawowej „Language oraz Przedszkola Nasze Bambino.	Liczba budynków 2 [szt.]	Liczba osób korzystająca z modernizowanej infrastruktury 500 [szt./rok]
21	Firma prywatna - Ewa Trzeńska	Wsparcie rozwojowe dla osób prowadzących lub planujących założenie działalności gospodarczej	50 000			09.2017 – 06.2023	ul. Kościuszki 37/43 obszar rewitalizacji miasto Wyszków (Obszar rewitalizacji nr1)	Cykl warsztatów i spotkań w grupach Mastermind nastawionych na wzajemne wspieranie się w realizacji celów biznesowych, w zakresie tworzenia modeli biznesowych, strategii sprzedażowych, marketingowych. Grupa odbiorców: osoby bezrobotne chcące założyć działalność gospodarczą, osoby prowadzące własną działalność gospodarczą	Ilość spotkań 60 [szt.] Ilość godzin spotkań 210 [godz./projekt]	Liczba osób przeszkolonych 50 [szt./projekt]

L.P	Wnioskodawca	Nazwa projektu	Szacowana wartość projektu			Szacowany okres realizacji	Lokalizacja projektu	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane produkty	Prognozowane rezultaty
			Źródła publiczne [%]	Środki UE [%]	Pozostałe środki [%]					
22	Powiat Wyszaków	Zapewnienie warunków do aktywizacji usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej-wsparcie infrastrukturalne	1 669 350,00			2017-2018	obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr 2) ul. I Armii Wojska Polskiego	Zakres prac przewiduje stworzenie instytucji , które zapewnią warunki do usamodzielniania się wychowanków pieczy zastępczej tj. powstanie Mieszkania chronionego „Przystań”, utworzenie Domu Dziennego Pobytu o zasięgu ponad gminnym, utworzenia Zakładu Aktywności zawodowej, prowadzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej.	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 4 [szt.]	Liczba osób korzystających z wytworzonej infrastruktury 79 [szt.]
15	RPO WM R 85	0								
23	Powiat Wyszaków	Poprawa ładu przestrzennego terenów miejskich w kompleksie zabudowy edukacyjno-wychowawczej poprzez wzbogacenie dodanie elementów małej architektury i instalacji edukacyjnych oraz zagospodarowanie na cele sportowo-rekreacyjne	950 000,00			2017-2018	obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr 2) ul. Tadeusza Kościuszki 52	Zakres prac przewiduje modernizację Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej i przekształcenie jej części w przestrzeń edukacyjną z wykorzystaniem multimediiów. Wzbogacenie terenu zielonego wokół internatu I Liceum Ogólnokształcącego poprzez dodanie elementów małej architektury i instalacji edukacyjnych, np. zegara słonecznego, rzeźb akustycznych, labiryntu przyrodniczego, urządzeń rekreacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli organizować imprezy integrujące placówki oświatowo-kulturalne np. Dni Sąsiedzkie z udziałem 4 blisko zlokalizowanych placówek poradni, liceum, szkoły podstawowej, biblioteki, jako impreza plenerowa o charakterze lokalnego festiwalu nauki.	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 1 [szt.] Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją 1,4058 [ha]	Liczba osób korzystających z wytworzonej infrastruktury 1 400 [szt.]
15	RPO WM 85	0								

24	Powiat Wyszaków	Poprawa jakości życia dzieci przebywających w Domach dla Dzieci oraz uczących się w szkołach i placówkach powiatu wyszkowskiego poprzez doposażenie szkół i placówek, które umożliwią im korzystanie z szerokiej oferty edukacyjnej, kulturalnej i edukacyjnej oraz funkcjonowania w społeczeństwie przez nabycie i rozwój kompetencji kluczowych	2 140 000,00			2017-2022	obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr1) ul. 11 Listopada 1, ul. I Armii Wojska Polskiego 82 i 89, ul. Dworcowa 3A, ul. Kościuszki 52	Zakres projektu przewiduje doposażenie szkół i placówek dla których organem prowadzącym jest powiat Wyszkowski w nowoczesny sprzęt i pomoce optymalizujące proces edukacji oraz zorganizowanie czasu wolnego poprzez organizowanie imprez okolicznościowych, przygotowanie i zorganizowanie zajęć sportowych, artystycznych, muzycznych	Liczba wyposażonych pracowni szkolnych 12 [szt.]	Liczba osób korzystających z wyposażonych pracowni 2155 [szt.]
			15	RPO WM 85	00					
25	Powiat Wyszaków	Poprawa ładu przestrzennego terenów miejskich w kompleksie zabudowy mieszkalno-usługowej – plac przy skrzyżowaniu ul. Daszyńskiego i Białostockiej nadanie nowej funkcji bulwaru spacerowego do rzeki Bug	500 000,00			2017-2018	ul. Daszyńskiego i ul. Białostocka Wyszaków obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr1)	Zakres prac przewiduje budowa/przebudowa DP NR 4408W przy ul. Daszyńskiego. W ramach prac zostanie przebudowana jezdnia, chodniki, parkingi ,skwer wraz z infrastrukturą podziemną związaną z zarządzaniem drogą (kanalizacja deszczowa) oraz pozostałą infrastrukturą podziemną	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją 0,5904 [ha]	Liczby użytkowników korzystających z obszaru rewitali. 20 500 [os./rok]
			15	RPO WM 85	0					
26	Powiat Wyszaków	Poprawa dostępności budynków użyteczności publicznej Powiatu Wyszowskiego	135 000,00			2017-2018	obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr 2) ul. I Armii Wojska Polskiego 82	Zakres prac obejmuje przystosowanie obiektu dla osób niepełnosprawnych i osób starszych min. montaż windy dla osób niepełnosprawnych w budynku Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej „Kopernik” w Wyszowie	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 1 [szt.]	Liczba osób korzystających z wytworzonej infrastruktury 756 [os/rok]
			15	RPO WM 85	0					
27	QUAD Graphics	Modernizacja budynku 1c firmy Quad w Wyszowie	5 000 000,00			2017-2018	obszar rewitalizacji miasto Wyszaków (Obszar rewitalizacji nr 4) ul. Pułtaska 120 Wyszaków	Zakres prac obejmuje modernizację niezagospodarowanego budynku po ZZN FSO i przystosowanie go prowadzenia działalności gospodarczej	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich 1 [szt.]	Liczba osób korzystających z wytworzonej infrastruktury 100 [os/rok]
			0	RPO WM 85	15					
28	Gmina Wyszaków	Odnowa wsi Lucynów	100 000,00			2017-2023	obszar rewitalizacji wieś Lucynów Obszar 6	Zakres prac przewiduje budowę infrastruktury sportowo rekreacyjnej (plac zabaw, boisko)	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją 0,08 [ha]	Liczba osób korzystających z wytworzonej infrastruktury 904 [os/rok]
			100	0	0					

29	Wiekad	Utworzenie i uruchomienie przestrzeni społeczno-gospodarczej oraz integracji społecznej we wsi Skuszew	1 000 000,00			2018-2023	obszar rewitalizacji wieś Skuszew Obszar 5	Zakres prac przewiduje utworzenie społecznego centrum spotkań, gdzie będą organizowane spotkania, imprezy integrujące mieszkańców m.in. wydarzenia kulturalne, edukacyjne czy społeczne. W ramach prac przewiduje się modernizację budynku wraz z zagospodarowanie przestrzeni.	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane 1 [szt.]	Liczba osób korzystających z wytworzonej infrastruktury 1000 [os/rok]
			0	0	100					
30	Gmina Wyszaków	Poprawa jakości kształcenia poprzez podniesienie kwalifikacji zawodowych nauczycieli oraz umiejętności wychowawczych rodziców	400 000,00			2017-2020	Obszar rewitalizacji nr 1, 2, 3 w mieście Wyszaków i wsi Lucynów, Skuszew, Tumanek Obszar	Celem projektu jest podniesienie kwalifikacji przez nauczycieli szkół podstawowych w mieście Wyszakowie oraz Szkoły Podstawowej w Lucynowie oraz poprawa umiejętności wychowawczych rodziców poprzez udział w szkoleniach i warsztatach. Szkolenia kadry pedagogicznej (teoretyczne i praktyczne) obejmujące: doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu. Szkolenie z nowoczesnych metod nauczania. Szkolenia i warsztaty dla rodziców na temat wartości nauki i wychowania oraz zaspokajanie potrzeb kulturalnych rodziców i dzieci	Liczba godzin szkoleń/warsztatów 380 [godzin/rok]	Liczba nauczycieli i rodziców, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu 200 [osób]
			100	0	0					
31	Gmina Wyszaków	Poprawa jakości kształcenia poprzez opracowanie i wdrożenie kompleksowej oferty zajęć pozalekcyjnych rozwijających kluczowe kompetencje oraz wyposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne	500 000,00			2017-2020	Obszar rewitalizacji nr1, 2, 3 w mieście Wyszaków i wsi Lucynów, Skuszew, Tumanek	Celem głównym projektu jest podniesienie u uczniów z obszaru rewitalizacji kompetencji kluczowych, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wprowadzenie kompleksowej oferty zajęć pozalekcyjnych i rozwijających dla uczniów szkół podstawowych w mieście Wyszakowie oraz Szkoły Podstawowej w Lucynowie wraz z wyposażeniem tych placówek w nowoczesne materiały dydaktyczne.	Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych 100 [godzin/rok]	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu 300 [uczniów]
			100	0	0					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie złożonych „fiszek projektowych”

4.2. Przedsięwzięcia uzupełniające

Pozostałe rodzaje przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących określone w LPR cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań, mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową, ujęto w formule przedsięwzięć uzupełniających. Obejmują one kategorie projektów, które zgłoszono do realizacji w ramach procesu przygotowania rewitalizacji (włączanie na etapie opracowania LPR) oraz nie zostały uznane przez Zespół ds. rewitalizacji za zadania kluczowe. Ich oddziaływanie obejmuje cztery obszary tematyczne, istotne z punktu widzenia rewitalizacji. Są to: „Środowisko”, „Kapitał społeczny”, „Przestrzeń publiczna” i „Jakość infrastruktury społecznej”.

Obszar tematyczny „Środowisko” koncentruje się na przedsięwzięciach skupionych wokół poprawy stanu środowiska naturalnego ze szczególnym uwzględnieniem jakości powietrza na terenie rewitalizowanym. Poprawa ma nastąpić dzięki kompleksowym działaniom związanym z modernizacją i rozbudową sieci przesyłowych, termomodernizacją obiektów użyteczności publicznej oraz nieruchomości prywatnych.

Obszar tematyczny „Kapitał społeczny” ma na celu poprawę istotnej z punktu widzenia rewitalizacji sfery społecznej. Koncentruje się na działaniach związanych z pracą z młodzieżą (poprawa jakości nauczania), pracy z osobami w trudnej sytuacji życiowej spowodowanej bezrobociem, ubóstwem, uzależnieniami.

Obszar tematyczny „Przestrzeń publiczna” realizują zadania związane z poprawą ładu przestrzennego na terenie rewitalizacji. Przede wszystkim te, które koncentrują się na powstaniu nowych obszarów rekreacji czy działalności gospodarczej.

Ostatni z obszarów dotyczy „Jakości infrastruktury społecznej”, skupia przedsięwzięcia związane z budową lub poprawą obiektów, które służyć będą realizacji przedsięwzięć społecznych skierowanych do osób w trudnej sytuacji społecznej lub zadań mających bezpośredni wpływ na rozwój gospodarczy na obszarze rewitalizowanym.

Tab. 28 Lista przedsięwzięć uzupełniających

L.P	Projekty możliwe do realizacji	Wnioskodawca	Obszar tematyczny
1	Wymiana transformatorów i silników na energooszczędne	PEC Sp. z o.o.,	Środowisko
2	Przebudowa źródła ciepła PEC Wyszków spełniającego wymagania rynku ciepła i ochrony środowiska z perspektywą do 2040 r.	PEC Sp. z o.o.,	Środowisko
3	Modernizacja węzłów cieplnych	PEC Sp. z o.o.,	Środowisko
4	Modernizacja (remont) sieci przesyłowej i przyłączy ciepłowniczych	PEC Sp. z o.o.,	Środowisko
5	Wykonanie remontu bocznicy kolejowej	PEC Sp. z o.o.,	Środowisko Przestrzeń publiczna
6	Wykonanie pokrycia dachowego z jednoczesną termomodernizacją dachu	PEC Sp. z o.o.,	Środowisko
7	Budowa sieci ciepłowniczej i przyłączy	PEC Sp. z o.o.,	Środowisko
8	Zagospodarowanie terenu po byłym wysypisku odpadów komunalnych na terenie miejscowości Tumanek	Gmina Wyszków	Przestrzeń publiczna Środowisko
9	Modernizacja budynków wspólnot mieszkaniowych	TBS Sp. z o.o.,	Środowisko
10	Rozbudowa i doposażenie obiektu WOK "Hutnik" w Wyszkanie	Wyszkowski Ośrodek Kultury „Hutnik”	Jakość infrastruktury społecznej Kapitał społeczny
11	Popularyzacja różnych form kulturalnych	Wyszkowski Ośrodek Kultury „Hutnik”	Kapitał społeczny
12	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej	PWiK	Środowisko
13	Budowa obiektu z przeznaczeniem na pracę z dziećmi, młodzieżą, osobami w podeszłym wieku, chorymi itp.	Parafia pw. Świętej Rodziny	Jakość infrastruktury społecznej Przestrzeń publiczna Kapitał społeczny
14	Wszechstronna pomoc rodzinom w trudnej sytuacji	Parafia pw. Świętej Rodziny	Kapitał społeczny
15	Termomodernizacja budynku kościoła pw. Świętej Rodziny w Wyszkanie	Parafia pw. Świętej Rodziny	Środowisko
16	Teatr na dworcu. Scena Wyszków - przeprowadzenie akcji, eventów, performance i spotkań dla lokalnej społeczności	Róża Gruzji	Kapitał społeczny
17	Lepsze dziś, lepsze jutro (os. Serocka, Prosta. Sowińskiego, Okrzei, Łączna)	OPS Wyszków	Kapitał społeczny
18	Przyjaciel osiedla Serocka	OPS Wyszków	Kapitał społeczny
19	Modernizacja wraz z termomodernizacją oraz wyposażenie bazy oświatowej Szkoły Podstawowej nr 1 w Wyszkanie	Szkoła Podstawowa Nr 1 w Wyszkanie	Środowisko Przestrzeń publiczna Kapitał społeczny
20	Remont i modernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 2 w Wyszkanie	Szkoła Podstawowa Nr 2 w Wyszkanie	Jakość infrastruktury społecznej Przestrzeń publiczna Kapitał społeczny
21	Modernizacja i rozbudowa bazy oświatowej w Zespole Szkół nr 1 w Wyszkanie	Zespół Szkół w Wyszkanie	Jakość infrastruktury społecznej Kapitał społeczny
22	Modernizacja targowiska miejskiego w Wyszkanie	Gmina Wyszków	Przestrzeń publiczna Kapitał społeczny
23	Opracowanie i wdrożenie programów zapobiegających chorobom cywilizacyjnym i upowszechniającym aktywny i zdrowy tryb życia	Gmina Wyszków	Kapitał społeczny
24	Organizacja cyklicznych imprez dla mieszkańców.	Gmina Wyszków	Kapitał społeczny
25	Organizacja cyklicznych imprez regionalnych związanych z historią miasta, rozwojem przemysłu przy współpracy z organizacjami PP.	Gmina Wyszków	Kapitał społeczny
26	Rewaloryzacja Obelisku Wazów	Gmina Wyszków	Przestrzeń publiczna
27	Stworzenie systemu stypendialnego dla uczniów z ponadprzeciętnymi wynikami w nauce i sporcie	Gmina Wyszków	Kapitał społeczny

28	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Wyszków	Środowisko
29	Uzupełnienie infrastruktury technicznej na terenie dzielnicy przemysłowej	Gmina Wyszków	Jakość infrastruktury społecznej Środowisko Kapitał społeczny
30	Zagospodarowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez stwarzanie zaplecza infrastrukturalnego w postaci siłowni, placów zabaw itp.	Gmina Wyszków	Przestrzeń publiczna
31	Zagospodarowanie sieci nowych terenów zieleni w Wyszkanie	Gmina Wyszków	Przestrzeń publiczna Środowisko
32	Zagospodarowanie terenu wraz z infrastrukturą techniczną na obszarach rewitalizowanych	Gmina Wyszków	Przestrzeń publiczna Środowisko
33	Poprawa ładu przestrzennego terenów miejskich w kompleksie zabudowy mieszkalno-usługowej – plac przy skrzyżowaniu ul. Daszyńskiego i Białostockiej nadanie nowej funkcji bulwaru spacerowego do rzeki Bug	Powiat Wyszkowski	Przestrzeń publiczna Kapitał społeczny
34	Modernizacja bazy Centrum Aktywizacji Zawodowej i Ustawicznej "Kopernik" w Wyszkanie	Powiat Wyszkowski	Jakość infrastruktury społecznej
35	Utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej	Powiat Wyszkowski	Jakość infrastruktury społecznej Kapitał społeczny
36	Utworzenie Domu Dziennego Pobytu	Powiat Wyszkowski	Jakość infrastruktury społecznej
37	Utrzymanie i prowadzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej	Powiat Wyszkowski	Jakość infrastruktury społecznej
38	Quad 100	Quad/Graphics Europe Sp. z o.o	Kapitał społeczny
39	Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest z terenu wsi Lucynów, Tumanek, Skuszew	Osoby prywatne	Przestrzeń publiczna Środowisko

Źródło: Opracowanie własne na podstawie złożonych „fiszek projektowych”

4.3. Powiązanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z problemami i celami rewitalizacji

Każde przewidziane w LPR przedsięwzięcie główne lub uzupełniające ma swoje odniesienie do właściwego celu rewitalizacji oraz kierunku działania. Warto również zwrócić uwagę, że niemal każdy przewidziany do implementacji projekt będzie realizował kilka potrzeb, a tym samym wpisując się będzie jako pakiet działań wdrażania kilku kierunków działania oraz celów rewitalizacji – taki wymiar zaplanowanej w LPR rewitalizacji świadczy o jej zintegrowanym charakterze.

Tab. 29 Matryca powiązań projektów rewitalizacyjnych oraz pakietów przedsięwzięć z potrzebami rewitalizacyjnymi i z wyznaczonymi celami i kierunkami działania

L.P	Nazwa projektu	Potrzeby rewitalizacyjne	Powiązanie z celem rewitalizacji
1	Modernizacja budynków komunalnych stanowiących własność Gminy Wyszków	Podjęcie działań ograniczających zużycie energii (np. wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja)	Cel 1 Kier. 1.2
2	Zagospodarowanie terenu na cele rekreacyjno – sportowe w Wyszkanie	Uporządkowanie terenów publicznych Zagospodarowanie terenów przestrzeni publicznych na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu	Cel 1 Kier. 1.1
3	Spoleczne centrum spotkań	Rozwój systemu wsparcia psychologicznego, Rozwój oferty spędzania wolnego czasu	Cel 2 Kier. 2.2
4	Modernizacja i adaptacja budynku oświatowego przy ul. Sowińskiego 55 w Wyszkanie	Organizacja zajęć rozwijających kreatywność i talenty. Uatrakcyjnienie istniejącej oferty, Wzmocnienie systemu edukacji	Cel 2 Kier. 2.1
5	Modernizacja stadionu	Uporządkowanie terenów publicznych Zagospodarowanie terenów przestrzeni publicznych na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu	Cel 2 Kier. 2.1
6	Przebudowa budynku WOSiR	Podjęcie działań ograniczających zużycie energii (np. wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja), Likwidacja źródeł ciepła wykorzystujących paliwa stałe	Cel 2 Kier. 2.1
7	Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Bug	Uporządkowanie terenów publicznych Zagospodarowanie terenów przestrzeni publicznych na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu	Cel 1 Kier. 1.1
8	Modernizacja Parku K.F. Wazy w Wyszkanie	Uporządkowanie terenów publicznych Zagospodarowanie terenów przestrzeni publicznych na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu	Cel 1 Kier. 1.1
9	Wdrożenie pakietu rozwiązań komunikacyjnych mających na celu ograniczenie emisji CO2 w Wyszkanie	Podjęcie działań ograniczających zużycie energii, zwiększenie poziomu bezpieczeństwa, stworzenie przyjaznych przestrzeni publicznych	Cel 1 Kier. 1.2
10	Modernizacja oświetlenia ulicznego w Wyszkanie	Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa, podjęcie działań ograniczających zużycie energii	Cel 1 Kier. 1.2
11	Zagospodarowanie terenu Placu Miejskiego w Wyszkanie	Uporządkowanie terenów publicznych Zagospodarowanie terenów przestrzeni publicznych na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu	Cel 1 Kier. 1.2
12	Zagospodarowanie terenu i modernizacja budynku PKP	Uporządkowanie terenów publicznych, możliwość rozwoju gospodarczego	Cel 1 Kier. 1.2
13	Zwiększenie możliwości zatrudnienia, samozatrudnienia osób pozostających bez pracy	Rozwój systemu wsparcia zawodowego (zintegrowanego ze społecznym) osób pozostających poza rynkiem pracy	Cel 2 Kier. 2.2
14	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej Powiatu Wyszowskiego – etap II i etap III	Podjęcie działań ograniczających zużycie energii (np. wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja), Likwidacja źródeł ciepła wykorzystujących paliwa stałe	Cel 1 Kier. 1.2
15	Termomodernizacja budynków SPZZOZ w Wyszkanie	Podjęcie działań ograniczających zużycie energii (np. wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja), Likwidacja źródeł ciepła wykorzystujących paliwa stałe	Cel 1 Kier. 1.2
16	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępności i jakości świadczonych usług zdrowotnych, profilaktyki zdrowotnej	Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego, podjęcie działań ograniczających zużycie energii	Cel 2 Kier. 2.2
17	Termomodernizacja budynku przy ul. 3 Maja 22 w Wyszkanie	Podjęcie działań ograniczających zużycie energii (np. wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja)	Cel 1 Kier. 1.2
18	Termomodernizacja budynku przy ul. T. Kościuszki 39 w Wyszkanie	Podjęcie działań ograniczających zużycie energii (np., termomodernizacja)	Cel 1 Kier. 1.2
19	Termomodernizacja budynku przy ul. Sowińskiego 26 w Wyszkanie	Podjęcie działań ograniczających zużycie energii (np., termomodernizacja)	Cel 1 Kier. 1.2

20	Adaptacja hal produkcyjnych wraz z termomodernizacją budynków oraz aranżacją terenów zielonych pod potrzeby przedszkola, szkoły podstawowej oraz szkół ponadgimnazjalnych	Organizacja zajęć rozwijających kreatywność i talenty. Uatrakcyjnienie istniejącej oferty, Wzmocnienie systemu edukacji	Cel 2 Kier. 2.1
21	Wsparcie rozwojowe dla osób prowadzących lub planujących założenie działalności gospodarczej	Rozwój systemu wsparcia zawodowego (zintegrowanego ze społecznym) osób pozostających poza rynkiem pracy	Cel 2 Kier. 2.2
22	Zapewnienie warunków do aktywizacji usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej-wsparcie infrastrukturalne	Rozwój systemu wsparcia społecznego	Cel 1 Kier. 1.2
23	Poprawa ładu przestrzennego terenów miejskich w kompleksie zabudowy edukacyjno-wychowawczej poprzez wzbogacenie dodanie elementów małej architektury i instalacji edukacyjnych oraz zagospodarowanie na cele sportowo-rekreacyjne	Organizacja zajęć rozwijających kreatywność i talenty. Uatrakcyjnienie istniejącej oferty. Wzmocnienie systemu edukacji.	Cel 2 Kier. 2.1
24	Poprawa jakości życia dzieci przebywających w Domach dla Dzieci oraz uczących się w szkołach i placówkach powiatu wyszkowskiego poprzez wyposażenie szkół i placówek ,które umożliwią im korzystanie z szerokiej oferty edukacyjnej, kulturalnej i edukacyjnej oraz funkcjonowania w społeczeństwie przez nabycie i rozwój kompetencji kluczowych	Organizacja zajęć rozwijających kreatywność i talenty. Uatrakcyjnienie istniejącej oferty. Wzmocnienie systemu edukacji	Cel 2 Kier. 2.1
25	Poprawa ładu przestrzennego terenów miejskich w kompleksie zabudowy mieszkalno-usługowej – plac przy skrzyżowaniu ul. Daszyńskiego i Białostockiej nadanie nowej funkcji bulwaru spacerowego do rzeki Bug	Uporządkowanie terenów publicznych Zagospodarowanie terenów przestrzeni publicznych na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu	Cel 1 Kier. 1.1
26	Poprawa dostępności budynków użyteczności publicznej Powiatu Wyszkowskiego	Podjęcie działań ograniczających dostępność do obiektów użyteczności publicznej	Cel 1 Kier. 1.2
27	Modernizacja budynku 1c firmy Quad w Wyszkowie	Zagospodarowanie obiektów na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu, możliwość rozwoju gospodarczego.	Cel 1 Kier. 1.1
28	Odnowa wsi Lucynów	Uporządkowanie terenów publicznych Zagospodarowanie terenów przestrzeni publicznych na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu	Cel 1 Kier. 1.1
29	Utworzenie i uruchomienie przestrzeni społeczno-gospodarczej we wsi Skuszew	Zagospodarowanie obiektów na cele odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu, możliwość rozwoju gospodarczego	Cel 2 Kier. 2.2
30	Poprawa jakości kształcenia poprzez podniesienie kwalifikacji zawodowych nauczycieli oraz umiejętności wychowawczych rodziców.	Rozwój systemu wsparcia zawodowego. Wzmocnienie systemu edukacji	Cel 1 Kier. 1.1
31	Poprawa jakości kształcenia poprzez opracowanie i wdrożenie kompleksowej oferty zajęć pozalekcyjnych rozwijających kluczowe kompetencje oraz wyposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne.	Organizacja zajęć rozwijających kreatywność i talenty. Uatrakcyjnienie istniejącej oferty. Wzmocnienie systemu edukacji	Cel 1 Kier. 1.1

Źródło: Opracowanie własne

4.4. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

Zapewnienie komplementarności procesu rewitalizacji określono, w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* opracowanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, jako wymóg konieczny przy opracowaniu programów rewitalizacji. Komplementarność, oznaczająca wzajemne uzupełnianie się, dopełnianie powinna mieć zarówno wymiar podmiotowy, jak i przedmiotowy. Wytyczne określają pięć wymiarów komplementarności: przestrzenny, problemowy, proceduralno-instytucjonalny, międzyokresowy oraz odnoszący się do źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna w niniejszym LPR znajduje swój wyraz w koncentracji projektów planowanych do realizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji zostały wyznaczone po przeprowadzeniu analizy istotnych dla rozwoju gminy problemów oraz z uwzględnieniem opinii przedstawicieli zainteresowanych środowisk i mieszkańców. Uwzględnienie zarówno danych obiektywnych, jak i opinii społeczeństwa świadczy o trafności przestrzennej zaplanowanej w ramach rewitalizacji interwencji. Wszystkie główne przedsięwzięcia rewitalizacyjne skupiają się na obszarach rewitalizacji i są z nimi ściśle powiązane – przyczynią się do uzupełnienia brakującej infrastruktury (społecznej), poprawy stanu środowiska, zwiększenia oferty działań skierowanych na rozwiązywanie problemów. Stanowią odzwierciedlenie głównych problemów skłaniających do podjęcia rewitalizacji. Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć przyczyni się do ograniczenia rozprzestrzeniania się zidentyfikowanych problemów na dalsze obszary gminy. Wzajemne powiązanie między projektami znajduje swoje odzwierciedlenie np. w realizacji inwestycji w infrastrukturę edukacji, sportu, kultury czy stworzenia nowych obiektów pod działalność gospodarczą, a następnie realizację w tych obiektach różnych form aktywizacji i integracji.

Na podobszarze rewitalizacji 1 stwierdzono wysoki poziom bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, patologii społecznych oraz niski poziom przedsiębiorczości w połączeniu ze złą kondycją przedsiębiorstw lokalnych. W Wyszowskim Ośrodku Sportu i Rekreacji zaplanowano stworzenie centrum spotkań, które ma stanowić „grupę wsparcia” mieszkańców. Poza wsparciem edukacyjnym czy psychologicznym, można będzie korzystać w nim z pomocy sąsiedzkiej i wsparcia wolontariuszy w rozwiązywaniu bieżących problemów. Będzie również stanowiło miejsce spędzania wolnego czasu, przeciwdziałając tym samym zachowaniom patologicznym.

Młodzież będzie mogła nauczyć się zasad współżycia społecznego i skanalizować swoją energię na cele społecznie pozytywne. Zagospodarowanie tereny przy ul. Pułtuskiej na cele rekreacyjno-sportowe odpowiada na zdiagnozowany niedobór terenów sportowych na terenie całego miasta. Teren ten będzie mógł być wykorzystywany do prowadzenia zajęć sportowych, pozwalających na przeciwdziałanie agresji i aktywny wypoczynek. Podobne znaczenie ma projekt modernizacji stadionu przy ul. Kościuszki, jednak jako tego rodzaju obiekt jest on udostępniany przede wszystkim drużynom sportowym. Podobne znaczenie na przebudowa budynku WOSiR, zagospodarowanie nabrzeża rzeki Bug (dodatkowo pełniące funkcje turystyczne, pozwalające na rozwój drobnej przedsiębiorczości w usługach okołoturystycznych), modernizacja parku K.F.Wazy. Inwestycje te pozwolą na dostęp do urządzeń sportowych i terenów rekreacyjnych oraz zagospodarowanie czasu wolnego wszystkim grupom społecznym i wiekowym. Rozwiązania komunikacyjne służące ograniczeniu emisji dwutlenku węgla poprzez budowę ścieżek rowerowych czy parkingu P&R itp. poprawią jednocześnie dostępność tworzonych czy modernizowanych terenów rekreacyjnych na podobszarze rewitalizacji. Termomodernizacje budynków poprawią jakość zamieszkiwania w nich, obniżą koszty użytkowania (co ma znaczenie ze względu na wysoki poziom ubóstwa mieszkańców) oraz będą pozytywnie oddziaływać na jakość powietrza (co jest istotne zwłaszcza w kontekście tworzenia terenów rekreacyjnych). Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego przeciwdziałać będzie aktom wandalizmu i dewastacji infrastruktury miejskiej, dzięki czemu przyczyni się do obniżenia poziomu przestępczości na tym podobszarze rewitalizacji. Zagospodarowanie terenu Placu Miejskiego rozwiązuje problem wskazany m.in. w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Nadanie temu terenowi nowych funkcji związanych z działalnością usługową czy handlową może stworzyć – poza naturalnym miejscem spotkań i integracji mieszkańców – strefę aktywności przedsiębiorczej, pomagając w ten sposób w poprawie kondycji lokalnych firm. Przebudowa hal produkcyjnych na placówki oświatowe, w tym kształcące w zakresie języków obcych, pozwoli na stworzenie dobrze wyposażonych jednostek kształcących na wysokim poziomie. To istotne w kontekście tworzenia podstaw dla startu w dorosłe życie dla dzieci i młodzieży, podejmowaniu pracy, zdobywaniu kwalifikacji, przeciwdziałając tym samym zjawiskom bezrobocia czy ubóstwa. Podobne znaczenie ma projekt poprawy stanu zarówno placówek oświatowych Powiatu Wyszowskiego i Domów dla Dzieci, ale również projekty podnoszące kwalifikacje zawodowe nauczycieli i umiejętności wychowawcze rodziców we wszystkich podobszarach rewitalizacji.

W związku ze zdiagnozowanym wysokim poziomem bezrobocia na podobszarze 1 zaplanowano prowadzenie projektów „miękkich”, pobudzających przedsiębiorczość mieszkańców. Podjęto również działania sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości oraz poprawie kondycji firm lokalnych poprzez wsparcie rozwojowe dla osób prowadzących działalność gospodarczą lub planujących jej prowadzenie. Modernizacja infrastruktury przy obiektach mieszkalno-usługowych na podobszarze poprawi dostępność do działających tam drobnych przedsiębiorców, wpływając pozytywnie na ich funkcjonowanie. Prowadzenie działalności gospodarczej przekłada się również na rozwiązanie problemu ubóstwa.

Podobszar rewitalizacji 2 również charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, patologii społecznych, wysokim indeksem starości oraz niskim poziomem przedsiębiorczości. Dlatego również na tym podobszarze prowadzone będą inwestycje w rozwój placówek oświatowych (oddziaływanie tego rodzaju projektów opisano wyżej), rozwój kadry nauczycielskiej, wsparcie dla rodziców. Podobnie jak na podobszarze 1 będą tu realizowane projekty motywujące do podejmowania działalności gospodarczej oraz wspierające w jej prowadzeniu. Termomodernizacje budynków stanowią dopełnienie projektów poprawiających zarówno jakość powietrza, jak również ograniczających degradację stanu infrastruktury mieszkaniowej czy obiektów użyteczności publicznej (której zły stan stwierdzono na terenie całego miasta w innych dokumentach strategicznych i planistycznych). Wsparcie dla wychowanków pieczy zastępczej przez m.in. stworzenie mieszkań chronionych, Zakładu Aktywności Zawodowej czy prowadzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej to sposoby przeciwdziałania zachowaniom patologicznym czy nabywanie umiejętności i motywacji do pracy. Zagospodarowanie terenu przy Liceum Ogólnokształcącym będzie miało walor edukacyjny, bowiem stanie się on przestrzenią, w której organizowany będzie lokalny festiwal nauki. Pozwoli to dzieciom i młodzieży zwłaszcza z terenu podobszaru rewitalizacji poznać inne oblicze nauki, poszerzyć zainteresowania i zachęci do rozwijania wiedzy, co może przełożyć się na większy sukces na rynku pracy. Projekt Powiatu Wyszковского dostosowujący obiekty publiczne do potrzeb osób niepełnosprawnych poprawi im dostęp do informacji i wsparcia. Szczególnie istotne w tym projekcie jest dostosowanie budynku Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej „Kopernik”, bowiem działalność tej instytucji przekłada się na poprawę sytuacji niepełnosprawnych na rynku pracy, zmniejszając tym samym bezrobocie.

Realizacja projektu poprawy jakości kształcenia (nr 30) na podobszarze 3 ma w przyszłości przełożyć się na rozwiązanie stwierdzonych tam problemów wysokiego poziomu bezrobocia

i ubóstwa. Dzięki wsparciu udzielanemu w ramach projektu także rodzicom, poprawią się ich umiejętności wychowawcze, zyskają oni wiedzę o sposobach rozwiązywania problemów rodzinnych, a to wpłynie na ograniczenie patologii społecznych czy zmniejszenie przestępczości wśród młodzieży.

Do programu rewitalizacji wpisano również projekt firmy Quad obejmujący rewitalizację należących do niej budynków, zlokalizowanych w podobszarze rewitalizacji 4. Dzięki tym pracom zagospodarowane zostaną nieużytkowane dotychczas budynku, w których w efekcie zaplanowanych prac będzie można prowadzić działalność gospodarczą. Firma będzie mogła więc zwiększyć zatrudnienie, a tym samym ograniczeniu ulegnie zdiagnozowane na tym podobszarze bezrobocie mieszkańców, ubóstwo (którego przyczynę często stanowi brak pracy).

Wieś Lucynów (podobszar rewitalizacji 5) charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, występowaniem patologii społecznych oraz słabo rozwiniętą sferą gospodarczą. Zaproponowany dla niej projekt odnowy wsi poprzez stworzenie przestrzeni rekreacyjnych poprawi ofertę spędzania wolnego czasu, zapobiegając negatywnym zjawiskom, takim jak alkoholizm czy narkomania. Działania w zakresie poprawy kwalifikacji nauczyciele czy umiejętności wychowawczych rodziców pozwolą na przeciwdziałanie problemom wśród dzieci i młodzieży oraz poprawia warunki nauczania, dając im możliwość podjęcia dalszej edukacji i znalezienia pracy. We wsi Skuszew, będącej podobszarem rewitalizacji 6, zdiagnozowano podobne problemy (poza przestępczością). Dodatkowo stwierdzono starzenie się społeczności lokalnej. W ramach przeciwdziałania tym zjawiskom zaplanowano stworzenie przestrzeni służącej spotkaniom mieszkańców i integracji międzypokoleniowej. Jednocześnie w miejscowości będą organizowane projekty miękkie, o których wspomiano również w przypadku wsi Lucynów.

Komplementarność problemowa została zapewniona na poziomie planowania rewitalizacji poprzez zapewnienie właściwej logiki przygotowania LPR. Oznacza to, że identyfikacja występujących zjawisk negatywnych stanowi efekt analizy aktualnych opracowań strategicznych/planistycznych istniejących w gminie oraz tendencji kryzysowych. Na ich podstawie przeprowadzono pogłębioną diagnozę zjawisk oraz wytyczono wizję, cele oraz kierunki działania. Komplementarność problemowa została zapewniona na poziomie wzajemnego dopełniania się przedsięwzięć rewitalizacyjnych głównych i uzupełniających, które dotyczą zarówno sfery społecznej (działania związane z tworzeniem nowych miejsc pracy,

działaniami na rzecz grup zagrożonych marginalizacją), sfery przestrzenno – funkcjonalnej (odnowa/powstanie przestrzeni publicznych), środowiskowej (jak działania związane z termomodernizacją czy ograniczeniem CO₂). Tak zaplanowany proces rewitalizacji – przedsięwzięcia rewitalizacyjne przeciwdziałają będą fragmentacji działań.

Rozbudowa i doposażenie budynku Wyszowskiego Ośrodka Kultury stworzy przestrzenie mogące być wykorzystywane do prowadzenia przedsięwzięć aktywizujących zawodowo i pod kątem prowadzenia działalności gospodarczej na) obszarze rewitalizacji. Dzięki tym pracom możliwe będzie również organizowanie nowoczesnych, oryginalnych form kulturalnych, co wzbogaci życie kulturalne na obszarze rewitalizacji przy włączeniu w nie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Remont budynku dworca PKP umożliwi działalność Teatru na Dworcu. Propozycja Parafii budowy budynku przeznaczonego na pracę z różnymi grupami, m.in. dziećmi i młodzieżą, seniorami, wpisuje się w projekty dotyczące wspierania młodych osób, rodzin itp. Projekty „Lepsze dziś, lepsze jutro” i „Przyjaciel osiedla” mają aktywizować młodzież z obszaru rewitalizacji, a część planowanych inicjatyw odbywać się będzie na zagospodarowanych w ramach rewitalizacji przestrzeni publicznych, w tym zielonych oraz zmodernizowanych budynków. Koncentracja działań na dzieci i młodzieży ma przeciwdziałać dziedziczeniu przez nie bierności i negatywnych wzorców związanych z uzależnieniem od pomocy społecznej oraz motywować do „lepszego życia” (np. przez dalszą edukację, udział w życiu kulturalnym i społecznym). Modernizacja i rozbudowa bazy oświatowej umożliwi wzbogacenie oferty edukacyjnej tych placówek, zarówno tej ukierunkowanej na rozwijanie zainteresowań uczniów, jak i wyrównywanie szans edukacyjnych. Budynki zyskają nowe funkcje użytkowe, dzięki czemu możliwe będzie np. świadczenie usług doradcy zawodowego, co pomoże uczniom w wyborze ścieżki edukacyjnej odpowiadającej na potrzeby rynku pracy. Jednocześnie uzupełnieniem tego rodzaju przedsięwzięć jest projekt przewidujący dokształcanie nauczycieli oraz rozwój umiejętności wychowawczych rodziców. Wsparciem dla młodzieży w określaniu swojej drogi rozwojowej muszą być bowiem zarówno nauczyciele, jak i rodzice. Zaplanowane do realizacji imprezy promujące lokalną historię i tradycję czy integracyjne będą mogły się odbywać w zrewitalizowanych przestrzeniach obszaru rewitalizacji oraz zmodernizowanych i wyposażonych w nowe funkcje budynkach. Zadaniu związanemu ze zwiększaniem zatrudnienia i samo zatrudnienia odpowiada projektu modernizacji Centrum Aktywizacji Zawodowej i Ustawicznej czy utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej. Pozwoli to na zdobycie lub

rozszerzenie kwalifikacji zawodowych oraz doświadczenia zawodowego. Przeciwdziałaniu dalszemu rozprzestrzenianiu się problemów środowiskowych, wynikających przede wszystkim z niskiej jakości powietrza, służy szereg przedsięwzięć z listy podstawowej (termomodernizacja) i uzupełniającej (zarówno termomodernizacja, jak i inne działania PEC Sp. z o.o.).

Komplementarność problemowa oznaczająca także potrzebę określenia pożądanego stanu, do jakiego mają doprowadzić obszar rewitalizacji zakładane przedsięwzięcia, znajduje swój wyraz na poziomie wizji rewitalizacji, celów rewitalizacji, odpowiadających im kierunków działania oraz przedsięwzięć głównych i uzupełniających. Planowane do realizacji działania zostały w opisie projektów oraz na poziomie monitoringu opatrzone w parametry (wskaźniki), które pozwolą ocenić skalę rewitalizacji.

Komplementarność proceduralno – instytucjonalna przejawia się w systemie zarządzania jaki został zaprojektowany na potrzeby implementacji rewitalizacji. Kwestie rewitalizacji zostały merytorycznie usytuowane w Referacie ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych Urzędu Miejskiego w Wyszkowie (operator rewitalizacji). Aktywność w tym zakresie wiązała się będzie z podejmowaniem szeregu zadań o wymiarze koordynacyjnym, rozliczeniowym, informacyjnym, itp. Operator rewitalizacji będzie aktywnie współpracował z władzami miasta, Zespołem zadaniowym ds. rewitalizacji, Zespołem Wspierającym oraz wnioskodawcami realizującymi projekty rewitalizacyjne. Wdrażanie LPR-u opierało się będzie na szeregu procedur uwzględniających m.in. prowadzenie stosownych rejestrów, rozliczanie rewitalizacji (monitoring i ewaluacja). Komplementarność proceduralno – instytucjonalna znajduje swój wyraz także w udziale interesariuszy w procesie realizacji. Dzięki ich włączeniu za pomocą określonych mechanizmów – np. realizacji projektów rewitalizacyjnych, działalności Zespołu ds. Rewitalizacji, aktywizacji z wykorzystaniem rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi zapewnione zostanie zaangażowanie różnych sektorów. Już na etapie zbierania propozycji przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych w proces rewitalizacji zaangażowały się różne podmioty – zarówno jednostki organizacyjne gminy (jak Ośrodek Pomocy Społecznej), jak firmy, organizacje społeczne, przedsiębiorcy, inne jednostki samorządu terytorialnego. Na etapie realizacji poszczególnych projektów również przewiduje się możliwość kooperacji. W przypadku projektów miękkich będzie to przede wszystkim współpraca z organizacjami pozarządowymi ze względu na ich doświadczenie w realizacji projektów społecznych oraz kontakty z lokalnym środowiskiem. Oczywiście sprawna realizacja projektów będzie możliwa tylko w efekcie

wpracowania systemu procedur gwarantujących uzyskiwanie zamierzonych efektów rewitalizacyjnych.

Komplementarność międzyokresowa oznacza spójność przedsięwzięć rewitalizacyjnych podejmowanych w poprzednich okresach programowania z celami rewitalizacji, kierunkami działania oraz zaplanowanymi przedsięwzięciami określonymi w programie rewitalizacji. W tym kontekście należy przede wszystkim zwrócić uwagę, iż gmina Wyszaków nie skorzystała w okresie budżetowym 2007 – 2013 z puli środków przeznaczonych na rewitalizację. Niemniej jednak podejmowane były działania/inwestycje, których efekty zostaną wykorzystane przy realizacji procesów rewitalizacyjnych. Poniżej omówiono tylko te, które były realizowane na obszarze rewitalizacji, angażowały jego mieszkańców lub w inny sposób na niego oddziaływały. Wśród projektów inwestycyjnych warto wymienić dofinansowany ze środków RPO WM remont drogi gminnej w Lucynowie, który pozwolił na włączenie tej miejscowości do gminnego systemu komunikacyjnego. Zwiększa to dostępność mieszkańców tej miejscowości do różnego rodzaju usług oraz jej szanse na rozwój społeczno-gospodarczy. Projektowane obecnie działania stanowią uzupełnienie działań mających na celu wzrost funkcjonalności infrastruktury technicznej i społecznej w tej miejscowości. Przeprowadzono również część niezbędnych prac polegających na remoncie i wyposażeniu w nowoczesny sprzęt Wyszakowskiego Ośrodka Kultury „Hutnik”, jednak ze względu na duże koszty całkowitego remontu, część z nich przeniesiono na kolejny okres programowania i zapisano w niniejszym dokumencie. Projekty rewitalizacji wsi Skuszew i Lucynów (obejmujące m.in. zagospodarowanie przestrzeni, budowę i modernizację infrastruktury drogowej) dopełniają rozpoczęte w poprzednim programowaniu projekty budowy parkingów czy oświetlenia. Placówki oświatowe w gminie zyskały place zabaw, pozwalające na aktywne spędzanie czasu najmłodszym. Obecnie postawiono większy nacisk na rozbudowę infrastruktury szkolnej pomagającej poprawić warunki kształcenia. Tym bardziej, że gmina aktywnie realizowała różnego rodzaju projekty w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, skierowane zarówno do uczniów szkół podstawowych, jak i młodzieży. Projekt „Dziecięca akademia przyszłości” polegał na zdobywaniu kompetencji kluczowych, tj. motywacji do nauki, promowaniu zdrowego stylu życia, kształtowaniu asertywności czy eliminowanie agresji. Warto tu zaznaczyć, że budowa infrastruktury rekreacyjnej zaplanowana w tym Programie pozwoli na stworzenie miejsc, w których będzie można aktywnie, a więc również zdrowo, spędzać czas wolny. Projekt „Gimnazjalisto, mierz wysoko” miał na celu

zaspakajanie indywidualnych potrzeb edukacyjnych każdego ucznia zgodnie z jego zainteresowaniami, predyspozycjami i możliwościami. Objęto nim uczniów, którzy posiadali deficyty rozwojowe lub byli szczególnie uzdolnieni, a wymagali zindywidualizowanego podejścia edukacyjnego. Obecnie proponowane projekty edukacyjne mają podtrzymać pozytywne efekty edukacyjne osiągnięte dzięki takim inicjatywom. Poprzednio realizowane projekty obejmowały ponadto różne placówki edukacyjne, także znajdujące się poza obecnie wskazanym obszarem rewitalizacji. Dzięki funduszom z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko gmina podjęła się również opracowania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. Pozwolił on na zdiagnozowanie problemów w sferze środowiskowej, zwłaszcza związanych z niską jakością powietrza, oraz zaproponować szereg przedsięwzięć pozwalających je rozwiązać lub ograniczyć ich negatywne oddziaływanie. Zaproponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne w postaci przede wszystkim termomodernizacji budynków użyteczności publicznej również pozwolą na poprawę jakości powietrza na obszarze rewitalizacji. Pozytywnie oddziaływać na poprawę stanu środowiska będzie również budowa sieci kanalizacyjnej, którą również uwzględniono w Programie Rewitalizacji. Projekty termomodernizacyjne stanowią również uzupełnienie działań tego typu dofinansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska

i Gospodarki Wodnej. Również dzięki środkom tej instytucji udało się przeprowadzić pierwszy etap rewitalizacji Parku im. K. Wazy, natomiast obecnie zaplanowano ciąg dalszy tych prac. Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej sfinansowały budowę energooszczędnego budynku dla przedszkola w Wyszkwowie. Część środków z Ministerstwa Sportu i Turystyki została przeznaczona na budowę boisk sportowych, także przy szkołach, stąd obecnie projektuje się inne elementy infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej, aby baza sportowa była zróżnicowana i odpowiadała na potrzeby jak największej liczby mieszkańców.

Komplementarność źródeł finansowania LPR-u została zapewniona poprzez określenie oraz łączenie różnych źródeł finansowania. Przewidziano zarówno projekty rewitalizacyjne współfinansowane przez sektor publiczny jak i prywatny, sektora pozarządowego oraz wsparcie realizowane w ramach pomocy Unii Europejskiej. Wykorzystanie środków europejskich możliwe będzie z uwzględnieniem EFRR, EFS, FS. Komplementarność źródeł finansowania wynika z opisu projektów przedsięwzięć, gdzie określono potencjalne źródła finansowania działań na rzecz rewitalizacji.

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne wynikające z programu rewitalizacji zaprojektowane zostały z uwzględnieniem finansowania ich realizacji z różnych źródeł, które wzajemnie się uzupełniają, łącząc publiczne środki krajowe ze wsparciem środków unijnych, bez ryzyka podwójnego dofinansowania. Proces rewitalizacji przebiegać będzie przy założeniu, że stymulowanie lokalnych zdolności inwestycyjnych w postaci zasobów wewnętrznych podmiotów na obszarach rewitalizacji czy ich mieszkańców będzie miało kluczowe znaczenie dla dynamiki i skuteczności pożądaných zmian strukturalnych zarówno społecznych, jak i infrastrukturalnych. Jednocześnie zakłada się, że w przypadku nieotrzymania wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych (krajowych czy unijnych) podmioty realizujące je będą szukały innych źródeł finansowania lub w miarę możliwości realizowały je ze środków własnych. Zaproponowane w tabeli dotyczącej ram finansowych źródła funduszy stanowią pewne propozycje i nie wykluczają poszukiwania środków pochodzących z innych źródeł. W przypadku niepowodzenia w pozyskaniu funduszy unijnych i podjęciu decyzji przez podmiot realizujący zadanie o finansowaniu go jedynie przy wykorzystaniu środków własnych dopuszcza się ograniczenie zasięgu/zakresu projektu, tak aby zachować założone cele i oddziaływania, ale jednocześnie umożliwić pokrycie kosztów zasobami finansowymi podmiotu.

5. Ramy finansowe realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

5.1. Indykatywne ramy finansowe

Tab. 30 Lista przedsięwzięć głównych wraz z kwotami i potencjalnymi źródłami finansowania

L.P	Nazwa projektu	Szacowana wartość projektu[PLN]	Szacowany okres realizacji	Potencjalne źródła finansowania
1	Modernizacja budynków komunalnych stanowiących własność Gminy Wyszków	1829000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Gmina Wyszków
2	Zagospodarowanie terenu na cele rekreacyjno – sportowe w Wyszkanie	1100000,00	2017-2018	RPO WM 2014-2020,Gmina Wyszków środki prywatne
3	Spółeczne centrum spotkań	100000,00	2019-2020	RPO WM 2014-2020 EFS Gmina Wyszków środki prywatne
4	Modernizacja i adaptacja budynku oświatowego przy ul. Sowińskiego 55 w Wyszkanie	1600000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Gmina Wyszków
5	Modernizacja stadionu	18000000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Gmina Wyszków budżet Państwa
6	Przebudowa budynku WOSiR	6000000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Gmina Wyszków
7	Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Bug	2000000,00	2017-2023	POiŚ Gmina Wyszków WFOŚiGW Budżet państwa
8	Modernizacja Parku K.F. Wazy w Wyszkanie	10000000,00	2017-2023	POiŚ Gmina Wyszków WFOŚiGW Budżet państwa
9	Wdrożenie pakietu rozwiązań komunikacyjnych mających na celu ograniczenie emisji CO ₂ w Wyszkanie	40000000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020, POiŚ 2014-2020
10	Modernizacja oświetlenia ulicznego w Wyszkanie	8000000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Gmina Wyszków WFOŚiGW Budżet państwa
11	Zagospodarowanie terenu Placu Miejskiego w Wyszkanie	5000000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Gmina Wyszków
12	Zagospodarowanie terenu i modernizacja budynku PKP	3300000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Gmina Wyszków
13	Zwiększenie możliwości zatrudnienia, samozatrudnienia osób pozostających bez pracy	4 500 000,00	2017-2023	Europejski Fundusz Społeczny Budżet Państwa
14	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej Powiatu Wyszковского – etap II i etap III	10 000 000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Powiat Wyszkowski
15	Termomodernizacja budynków SPZZOZ w Wyszkanie	4500000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Środki SPZ ZOZ
16	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępności i jakości świadczonych usług zdrowotnych, profilaktyki zdrowotnej	94650000,00	2017-2023	RPO WM 2014-2020 Środki SPZ ZOZ
17	Termomodernizacja budynku przy ul. 3 Maja 22 w Wyszkanie	390 000,00	2018-2023	RPO WM 2014-2020 Środki prywatne

18	Termomodernizacja budynku przy ul. T. Kościuszki 39 w Wyszku	390 000,00	2018-2023	RPO WM 2014-2020 Środki prywatne
19	Termomodernizacja budynku przy ul. Sowińskiego 26 w Wyszku	420 000,00	2018-2023	RPO WM 2014-2020 Środki prywatne
20	Adaptacja hal produkcyjnych wraz z termomodernizacją budynków oraz aranżacją terenów zielonych pod potrzeby przedszkola, szkoły podstawowej oraz szkół ponadgimnazjalnych	2 950 000,00	01.03.2017-30.06.2020	RPO WM 2014-2020 Środki prywatne
21	Wsparcie rozwojowe dla osób prowadzących lub planujących założenie działalności gospodarczej	50 000,00	09.2017-06.2023	RPO WM 2014-2020 EFS Środki prywatne
22	Zapewnienie warunków do aktywizacji usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej-wsparcie infrastrukturalne	1 669 350,00	2017-2018	RPO WM 2014-2020 Powiat Wyszku
23	Poprawa ładu przestrzennego terenów miejskich w kompleksie zabudowy edukacyjno-wychowawczej poprzez wzbogacenie dodanie elementów małej architektury i instalacji edukacyjnych oraz zagospodarowanie na cele sportowo-rekreacyjne	950 000,00	2017-2018	RPO WM 2014-2020 Powiat Wyszku
24	Poprawa jakości życia dzieci przebywających w Domach dla Dzieci oraz uczących się w szkołach i placówkach powiatu wyszkowskiego poprzez doposażenie szkół i placówek ,które umożliwią im korzystanie z szerokiej oferty edukacyjnej, kulturalnej i edukacyjnej oraz funkcjonowania w społeczeństwie przez nabycie i rozwój kompetencji kluczowych	2 140 000,00	2017-2022	RPO WM 2014-2020 Powiat Wyszku
25	Poprawa ładu przestrzennego terenów miejskich w kompleksie zabudowy mieszkalno-usługowej – plac przy skrzyżowaniu ul. Daszyńskiego i Białostockiej nadanie nowej funkcji bulwaru spacerowego do rzeki Bug	500 000,00	2017-2018	RPO WM 2014-2020 Powiat Wyszku
26	Poprawa dostępności budynków użyteczności publicznej Powiatu Wyszku	135 000,00	2017-2018	RPO WM 2014-2020 Powiat Wyszku
27	Modernizacja budynku 1 C firmy Quad w Wyszku	5 000 000	2017-2018	RPO WM 2014-2020 Środki prywatne
28	Odnowa wsi Lucynów	500 000,00	2017-2023	Gmina Wyszku
29	Utworzenie i uruchomienie przestrzeni społeczno-gospodarczej we wsi Skuszew	1 000 000,00	2018-2023	Środki prywatne
30	Poprawa jakości kształcenia poprzez podniesienie kwalifikacji zawodowych nauczycieli oraz umiejętności wychowawczych rodziców.	400 000,00	2017-2020	Gmina Wyszku
31	Poprawa jakości kształcenia poprzez opracowanie i wdrożenie kompleksowej oferty zajęć pozalekcyjnych rozwijających kluczowe kompetencje ora doposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne.	500 000,00	2017-2020	Gmina Wyszku
	SUMA	227173350,00		

6. System wdrażania lokalnego programu rewitalizacji

6.1. System realizacji

Wdrażania *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszków na lata 2017-2023* stanowił będzie proces realizowany przez określone podmioty/instytucje. Poziom instytucjonalny opierać się będzie na podmiotach (Tabela 29) zaangażowanych w realizację, zarówno na poziomie decydowania o procesie rewitalizacji, jak i realizujących określone zadania o wymiarze wdrożeniowym.

Tab. 31 Struktura instytucjonalna zarządzania LPR-em

PODMIOT	ZAKRES ZADAŃ
POZIOM DECYZYJNY	
RADA MIEJSKA	<ul style="list-style-type: none"> •uchwała LPR Gminy Wyszków na lata 2016-2023, •przyjmuje zmiany (modyfikacje), •podejmuje inne decyzje (w tym uchwały) bezpośrednio i/lub pośrednio wpływające na sprawność realizacji, •przyjmuje sprawozdania z realizacji LPR-u.
BURMISTRZ WYSZKOWA	<ul style="list-style-type: none"> •prowadzi ogólną koordynację nad wdrażaniem, •przyjmuje <i>Roczny harmonogram realizacji</i>, •przygotowuje sprawozdania z realizacji, •zapewnia obsługę organizacyjną Zespołu ds. Rewitalizacji, •podejmuje decyzje (merytoryczne i organizacyjne) bezpośrednio i/lub pośrednio wpływające na sprawność realizacji.
ZESPÓŁ ds. REWITALIZACJI	<ul style="list-style-type: none"> •Zespół ds. Rewitalizacji to forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji, •Zespół ds. Rewitalizacji pełni funkcję opiniodawczo – doradczą Burmistrza, •Zespół ds. posiada uprawnienia do wyrażania opinii, w tym m.in. dotyczących, informacji z realizacji, Rocznych harmonogramów realizacji, raportów z ewaluacji, •Zespół posiada uprawnienia do wyrażania propozycji rozwiązań usprawniających proces rewitalizacji.
POZIOM WDROŻENIOWY	
Referat ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych (operator rewitalizacji)	<ul style="list-style-type: none"> •Referat przygotowuje <i>Roczny harmonogram realizacji</i>, •organizuje i prowadzi monitoring LPR-u we współpracy z innymi komórkami urzędu, jednostkami organizacyjnymi oraz wnioskodawcami, •prowadzi monitoring zewnętrznych źródeł finansowania rewitalizacji, •organizuje system informacji dotyczącej możliwości finansowania rewitalizacji z zewnętrznych źródeł, •prowadzi rejestr zaświadczeń wydawanych wnioskodawcom na potrzeby składanych aplikacji (źródła zewnętrzne), potwierdzających komplementarność projektu z LPR-em, •organizuje system ewaluacji, •opracowuje sprawozdania z realizacji, •utrzymuje kontakt z Zespołem ds. Rewitalizacji oraz interesariuszami, •koordynuje działania promujące rewitalizację oraz wdrażanie mechanizmów włączania mieszkańców i innych podmiotów w proces rewitalizacji, •gromadzi dane (np. analizy, badania, sprawozdania, rejestry) dotyczące rewitalizacji.
WNIOSKODAWCY PROJEKTÓW	<ul style="list-style-type: none"> •realizują przedsięwzięcia rewitalizacyjne spójne z wizją, celami rewitalizacji oraz wytyczonymi kierunkami działania.

REWITALIZACYJNYCH	<ul style="list-style-type: none"> • współpracują z operatorem rewitalizacji w zakresie prowadzenia sprawozdawczości dotyczącej poziomu zaawansowania realizowanych projektów rewitalizacyjnych.
--------------------------	---

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z kompetencjami, w pierwszej kolejności należy wskazać organ stanowiący oraz organ wykonawczy gminy. Ten pierwszy to Rada Miejska w Wyszkanie, ten drugi to Burmistrz Wyszkania. Ponadto podmiotem pośrednim w procesie decyzyjnym jest Zespół ds. Rewitalizacji będący forum współpracy i dialogu na rzecz rewitalizacji, integrujący działalność organów gminy, lokalnej administracji, organizacji pozarządowych, lokalnych przedsiębiorców, mieszkańców – wszystkich tych interesariuszy, którzy mogą i chcą się włączyć w proces wyrowadzania obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej.

Podmiotem prowadzącym bezpośrednią koordynację nad wdrażaniem LPR-u będzie Referat ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych Urzędu Miejskiego w Wyszkanie (operator rewitalizacji), wykonujący szereg zadań organizacyjnych, analitycznych, informacyjnych, animacyjnych, itp. (Tabela 29).

Wnioskodawcy to podmioty, które poprzez realizację zgłoszonych projektów rewitalizacyjnych będą się przyczyniały do implementacji założeń rewitalizacji. Zarówno administracja gminna, jak i pozostałe podmioty realizujące projekty rewitalizacyjne powinny pozostawać we współpracy z operatorem rewitalizacji w celu usprawniania procesów wdrażania rewitalizacji.

Logika interwencji publicznej, zmierzająca do wyrowadzenia obszarów rewitalizacji, o szczególnej kumulacji negatywnych zjawisk z sytuacji kryzysowej obejmuje, zgodnie z Wytycznymi, następujące etapy: diagnozowanie (**Etap 1**), programowanie (**Etap 2**), wdrażanie (**Etap 3**), monitoring w tym zalecaną w ustawie rewitalizacyjnej ocenę rewitalizacji (**Etap 4**). Pierwsze dwa etapy – zmierzające do opracowania zostały opisane w części wprowadzającej niniejszego opracowania. W tym miejscu ujęto kwestie dotyczące wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszkanie na lata 2017-2023.

Tab. 32 Działania podejmowane na etapie wdrażania oraz oceny realizacji LPR-u, z uwzględnieniem udziału interesariuszy.

Etap	Podejmowane działania	Efekt podejmowanych działań	Formy partycypacji (włączania interesariuszy)
PROWADZENIE REWITALIZACJI	Realizacja (wdrażanie) przedsięwzięć rewitalizacyjnych Prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej oraz aktywizacji interesariuszy	Roczne harmonogramy realizacji	Zespół ds. Rewitalizacji (<i>współdecydowanie oraz kontrola obywatelska</i>) Realizacja projektów rewitalizacyjnych przez podmioty społeczne (<i>realizacja polityk/zadań publicznych</i>) Pozostałe formy przewidziane w części dotyczącej mechanizmów włączania mieszkańców i pozostałych interesariuszy w proces rewitalizacji
MONITORING WDRAŻANIA	Prowadzenie monitoringu realizacji rewitalizacji (zgodnie z zasadami określonymi w podrozdziale poniżej) Przyjęcie sprawozdania z realizacji rewitalizacji (rokrocznie)	Informacje z realizacji Opcjonalnie modyfikacja PR	Zespół ds. Rewitalizacji (<i>współdecydowanie oraz kontrola obywatelska.</i>) Ankietyzacja interesariuszy (<i>informacja zwrotna</i>)
OCENA REWITALIZACJI	Przeprowadzenie ewaluacji <i>mid-term</i> Przeprowadzenie ewaluacji <i>ex-post</i>	Ewaluacja <i>mid-term</i> (raport) Opcjonalnie modyfikacja LPR-u (jako efekt przeprowadzonej ewaluacji) Ewaluacja <i>ex-post</i> (raport)	Zespół ds. Rewitalizacji (<i>kontrola obywatelska</i>) Ankietyzacja interesariuszy (<i>informacja zwrotna</i>)

Źródło: opracowanie własne

Najistotniejszym etapem (**Etap 2**) realizacji będzie **wdrażanie** przyjętych założeń (celów, kierunków działania, projektów). Na tym etapie szczególną rolę do odegrania mają wnioskodawcy, którzy będą realizować przedsięwzięcia bezpośrednio wpisane do LPR-u. Niezbędnym działaniem uzupełniającym, prowadzonym przez operatora rewitalizacji, będzie polityka informacyjna oraz aktywizacja interesariuszy rewitalizacji. Ta ostatnia, rozumiana jako działania animacyjne ukierunkowane na podnoszenie zaangażowania zarówno wnioskodawców/potencjalnych wnioskodawców, jak i beneficjentów. W ramach opisywanego etapu niezbędne będzie prowadzenie monitoringu postępów rewitalizacji (osiągania zakładanych celów i kierunków działania oraz opisujących je wskaźników). Informacje płynące z monitoringu, będące efektem prowadzonych prac analitycznych z wykorzystaniem narzędzi właściwych do prowadzenia badań nad wdrażaniem polityk publicznych, ukazywały będą

postępy rewitalizacji, bądź też identyfikowały będą przeszkody w implementacji. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie realizowany w cyklu dwuletnim.

Wdrażanie LPR będzie miało charakter partycypacyjny (w szerokim stopniu) ze względu na fakt, iż część przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie realizowana przez podmioty społeczne. Cyklicznie przygotowywane *Roczne harmonogramy realizacji*, opiniowane przez Zespół ds. Rewitalizacji traktować należy jako plany opracowane w formule współdecydowania.

Monitoring, jako zbiór określonych czynności będzie stanowił element **Etapu 2** rewitalizacji. Z drugiej jednak strony, efektem prowadzonego monitoringu będą sprawozdania z realizacji rewitalizacji, co przyczyni się do oceny rewitalizacji (**Etap 3**). Proces monitoringu będzie miał charakter partycypacyjny, także w kontekście dokonywania oceny rewitalizacji – Zespół ds. Rewitalizacji opiniował będzie informację z realizacji. Takie usytuowanie Zespołu ds. Rewitalizacji, jako podmiotu o reprezentatywnym składzie interesariuszy, zapewnić będzie realizację szerokiej partycypacji społecznej.

Dodatkowym narzędziem oceny rewitalizacji będzie ewaluacja przeprowadzana dwukrotnie – w połowie okresu realizacji (2020). Będzie to tzw. ewaluacja *mid-term*, która w uzasadnionych sytuacjach, może skutkować modyfikacją Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszaków na lata 2017-2023. Druga ewaluacja – *ex-post* zostanie przeprowadzona w roku 2023 r. Obie oceny będą zasilone informacjami pochodzącymi od interesariuszy rewitalizacji (ankietyzacja interesariuszy) oraz zaopiniowane przez Zespół ds. Rewitalizacji, co przyczyni się do uspołecznienia wskazanego etapu z uwzględnieniem form szerokiej partycypacji społecznej. Szczegółowe wytyczne dotyczące monitoringu oraz oceny (ewaluacji) znajdują się w kolejnym rozdziale.

Harmonogram realizacji działań organizacyjnych znajduje swoje bezpośrednie odzwierciedlenie w opisanym powyżej cyklu wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Podmiotem bezpośrednio koordynującym wdrażanie będzie Referat ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych (operator rewitalizacji), realizujący swoje zadania zgodnie z przypisanym mu zakresem kompetencji, w ogólnym zarysie opisanych w ramach struktury instytucjonalnej zarządzania rewitalizacją (Tabela 29). Głównym narzędziem zarządzania procesem wdrażania będą *Roczne harmonogramy realizacji*, określające intensywność oraz przestrzenne rozmieszczenie realizowanych przedsięwzięć w czasie (w skali roku). Plany określone w *Rocznych harmonogramach...* wynikać będą z: 1) poziomu zaawansowania realizowanych

projektów; 2) dostępności zewnętrznych środków finansowych; 3) zakresu osiągnięcia założonych wskaźników rewitalizacji.

Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych stanowił będzie pochodną gotowości wnioskodawców do realizacji zgłoszonych do projektów oraz dostępności środków finansowych możliwych do pozyskania ze źródeł zewnętrznych. Sprawna realizacja projektów zależała będzie także od sukcesów w pozyskiwaniu środków finansowych przez wnioskodawców. Na podstawie zgłoszonych przez wnioskodawców oczekiwanych projektów rewitalizacyjnych (poprzez wypełnienia tzw. fiszki projektowej) przygotowano ramowy harmonogram realizacji, który został zamieszczony w rozdziale dotyczącym indykatorywnych ram finansowych, poniżej uwzględniono natomiast działania związane z zarządzaniem realizacją.

Tab. 33 Ramowy harmonogram realizacji

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Zarządzanie realizacją PR								
monitoring realizacji PR								
ewaluacja <i>mid-term</i>								
ewaluacja <i>ex-post</i>								
monitoring zewn. źródeł finansowania								
aktywizacja interesariuszy rewitalizacji								
promocja efektów rewitalizacji								

6.2. System monitorowania i oceny Lokalnego Programu Rewitalizacji

6.2.1. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji

Monitoring zmierza do oceny stopnia wdrożenia założeń rewitalizacji określonych w *Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wyszaków na lata 2017-2023*. Prowadzony on będzie w oparciu o następujące zasady:

1. Realizowany będzie w cyklu dwuletnim.
2. Prowadzony będzie w oparciu o wskaźniki rewitalizacji.
3. Źródłem weryfikacji wskaźników będą dane statystyczne oraz dane źródłowe.
4. Źródłem danych pozwalających weryfikować osiągnięcie celów rewitalizacji (wskaźników) będą informacje gromadzone przez Wnioskodawców i Referat ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych.

5. Punktem odniesienia, w procesie weryfikacji wskaźników będą dane pochodzące z końca 2015 r., bądź też inne – w uzasadnionych przypadkach.
6. W procesie monitoringu uwzględniane będą plany wdrażania rewitalizacji określone w *Rocznych harmonogramach realizacji*.
7. W procesie monitoringu, w sytuacji braku postępów, które świadczyłyby o wdrażaniu LPR-u, identyfikowane będą bariery wdrażania.
8. Wyniki monitoringu przyjmowały będą postać sprawozdań z realizacji LPR-u
9. Za przeprowadzanie monitoringu odpowiedzialny będzie Referat ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych.
10. Proces monitoringu prowadzony będzie z uwzględnieniem form szerokiej partycypacji społecznej – poprzez zaangażowanie Zespół ds. Rewitalizacji.
11. Informacja z realizacji PR przedkładana będzie Radzie Miejskiej w Wyszku.
12. W uzasadnionych przypadkach, na podstawie wniosków wynikających z monitoringu, wprowadzane będą modyfikacje.
13. Wprowadzanie modyfikacji do LPR-u poprzedzone będzie konsultacjami z interesariuszami rewitalizacji.

6.2.2. Ocena Lokalnego Programu Rewitalizacji

Ocena zaawansowania realizacji *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszku na lata 2017-2023*, będzie prowadzona z wykorzystaniem dwóch mechanizmów – oceny wewnętrznej oraz oceny zewnętrznej. **Ocena wewnętrzna** przygotowywana będzie jako efekt prowadzonego monitoringu wdrażania. Ich treść będzie konsultowana/opiniowana przez Zespół zadaniowy ds. Rewitalizacji.

Ocena zewnętrzna prowadzona będzie w formule **ewaluacji**. Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o następujące **zasady**:

- Ewaluacja będzie miała charakter przedmiotowy – analizie zostanie poddany stopień realizacji kierunków działania oraz celów rewitalizacji określonych w LPR.
- Ewaluacja zostanie przeprowadzona dwukrotnie na przestrzeni obowiązywania. Pierwsza ewaluacja (typu *mid-term*) obejmowała będzie lata 2017 – 2019. Druga ewaluacja (typu *ex-post*) obejmowała będzie lata 2017 – 2023.

- Ewaluacja uwzględniała będzie analizę wpływu czynników wewnętrznych oraz zewnętrznych na realizację LPR.
- Ewaluacja przygotowana zostanie przez podmiot niezależny (niezaangażowany merytorycznie we wdrażanie LPR).
- W uzasadnionych przypadkach, na potrzeby ewaluacji właściwe może być przeprowadzenie stosownych badań czy opracowanie dodatkowych ekspertyz.
- Za organizację ewaluacji odpowiedzialny będzie Referat ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych - operator rewitalizacji.
- Wyniki ewaluacji przyjmą postać raportów.
- Wyniki ewaluacji będą opiniowane przez Zespół ds. Rewitalizacji.
- Raporty z ewaluacji przedkładane będą Radzie Miasta Wyszkowa.

6.3.3. Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Wskaźniki realizacji niniejszego LPR obejmują trzy poziomy analizy postępu wdrażania celów rewitalizacji. Najniższy poziom obejmuje produkty, jakie zostaną wytworzone w wyniku realizacji projektów rewitalizacyjnych. Kolejny poziom dotyczy rezultatów jakie przyniosą ww. produkty. Ostateczny wpływ realizacji będzie badany na poziomie oddziaływania. Pierwszy i drugi poziom analizy odzwierciedlają realizację projektów i będą bazowały na danych pozyskiwanych w głównej mierze od organizatorów wsparcia/inwestorów. Wskaźniki oddziaływania będą mierzone na podstawie danych gromadzonych przez instytucje zewnętrzne (jak: GUS, MOPS, SP, KP) oraz wzmocnione badaniami własnymi (w granicach potrzeb). Wskaźniki realizacji znajdują się w poniższej tabeli. Wskaźniki zostały ujęte w formułę obejmującą: 1) nazwę wskaźnika (w tym jednostkę miary); 2) informację dotyczącą powiązania wskaźnika z konkretnym celem rewitalizacji (w ujęciu numeracji kierunków działania); 3) wartość początkową; 4) wartość docelową oraz 5) źródło pozyskiwania danych.

Tab. 34 Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszków na lata 2016-2023

wskaźnik	Nazwa wskaźnika (jednostka miary, tendencja)	Powiązanie z celem rewitalizacji	Wartość początkowa	Wartość docelowa (2023)	Źródło pozyskiwania danych
produkt	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]	Cel 1 Kierunek 1.1	8,3	15,55	Dokumentacja powykonawcza
	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich [szt.]	Cel 1 Kierunek 1.1	0	8	Dokumentacja powykonawcza
	Liczba odnowionych budynków mieszkalnych [szt.]	Cel 1 Kierunek 1.2	0	6	Dokumentacja powykonawcza
	Liczba wymienionych lub powstałych punktów oświetlenia ulicznego [szt.]	Cel 1 Kierunek 1.2	0	803	Dokumentacja powykonawcza
	Liczba bezrobotnych objętych wsparciem w programie [os.]	Cel 2 Kierunek 2.2	0	200	Baza SYRIUSZ STD, rejestry/raporty/listy osób. Wskaźnik monitorowany raz w m-cu. Weryfikacja na podstawie wpisu do CEiDG
	Liczba zorganizowanych wydarzeń/inicjatyw [szt.]	Cel 2 Kierunek 2.2	5	10	Listy obecności, certyfikaty, ankiety pre test i post test, sprawozdania
	Liczba wybudowanych lub przebudowanych obiektów postojowych typu „Parkuj i jedź” [szt.]	Cel 1 Kierunek 1.2	0	2	Dokumentacja powykonawcza
	Liczba pacjentów korzystających z infrastruktury ochrony zdrowia	Cel 2 Kierunek 2.1	18000,00	19914,00	Kontrakty,
rezultat	Liczba użytkowników korzystających z obiektu [os./rok]	Cel 1 Kierunek 1.2	0	8000	Listy obecności
	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych [kwh/rok]	Cel 1 Kierunek 1.2	0	4 240 351,28	Faktury za energię, audyt energetyczny
	Podniesienie kompetencji uczestników projektu [os./rok]	Cel 2 Kierunek 2.2	0	200	Ewaluacje, działania monitoringowe, sprawozdania
	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź” [szt.]	Cel 1 Kierunek 1.2	0	200	Raporty UM Wyszkowa dotyczące wykorzystania obiektów

	Spadek rocznej liczby przestępstw w obszarze rewitalizowanym [%]	Cel 1 Kierunek 1.1	48,9	38,9	Sprawozdania roczne policji
	Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej [beneficjent projektu]	Cel 2 Kierunek 2.2	0	80	Baza SYRIUSZ STD, rejestry/raporty/listy osób. Wskaźnik monitorowany raz w m-cu. Weryfikacja na podstawie wpisu do CEiDG
	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej[Gj/rok]	Cel 1 Kierunek 1.2	0	21 145	Faktury za energię, audyt energetyczny
	Udział przyjęć w trybie nagłym [%]	Cel 2 Kierunek 2.1	63,12	45	Dane statystyczne SPZZOZ
Odziaływanie	Udział bezrobotnych w liczbie ludności ogółem [%]	Cel 2 Kierunek 2.2	8,1	7,0	Dane PUP
	Osoby korzystające z pomocy społecznej na 100 mieszkańców [osoby]	Cel 2 Kierunek 2.2	46,6	30,00	Dane Ośrodka Pomocy Społecznej
	Czyny karalne na 1000 mieszkańców [czyny karalne]	Cel 2 Kierunek 2.2 Cel 1 Kierunek 1.2	48,9	32,0	Dane statystyczne Policji
	Liczba niebieskich kart oraz liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm i narkomanię na 1000 mieszkańców [osoby]	Cel 2 Kierunek 2.2	9,8	7,0	Dane Ośrodka pomocy społecznej
	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego (język polski, historia i WOS, matematyka, przedmioty przyrodnicze) [%]	Cel 2 Kierunek 2.1	56,2	57,0	Wyniki Komisji Egzaminacyjnej
	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców podmioty gospodarcze	Cel 2 Kierunek 2.2	74,0	77,00	Dane GUS, CDEiG
	Oświetlenie uliczne na 100 m długości ulic{lampy}	Cel 1 Kierunek 1.2	10,7	16,00	Dokumentacja powykonawcza

6.3. Mechanizmy włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Mechanizmy włączania mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy rewitalizacji w proces przygotowania rewitalizacji został opisany w części wprowadzającej. Współuczestniczenie w procesie wdrażania i oceny częściowo zostało opisane w rozdziałach dotyczących zarządzania oraz monitoringu i oceny.

Włączanie mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces wdrażania *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszków na lata 2017-2023* zostanie zapewnione poprzez:

- Realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych przez sektor społeczny i/lub gospodarczy.
- Funkcjonowanie Zespołu zadaniowego ds. Rewitalizacji i Zespołu Wspierającego, o reprezentatywnym składzie, który będzie organizacyjnym łącznikiem między organami gminy a pozostałymi interesariuszami rewitalizacji.
- Organizację konsultacji społecznych w ważnych kwestiach dotyczących wdrażania opracowania (np. w sytuacji aktualizacji LPR-u).
- Wsparcie zawiązywania partnerstw projektowych integrujących sektory.
- Prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej promującej potencjalne źródła finansowania rewitalizacji oraz efektów podejmowanych działań rewitalizacyjnych.
- Aktywizację sektora społecznego poprzez ujęcie rewitalizacji w rocznych programach współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Przewidziane powyżej mechanizmy angażowania mieszkańców, przedsiębiorców i innych grup aktywnych na terenie gminy przyczynią się do włączania interesariuszy w proces wdrażania PR.

Spis Tabel

Tab. 1. Wskaźniki wykorzystane do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Wyszaków.....	14
Tab. 2. Liczba ludności w miejscowościach wiejskich w gminie Wyszaków.....	17
Tab. 3. Wskaźniki obrazujące poszczególne sfery w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Wyszaków.....	18
Tab. 4. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Wyszaków w latach 2011-2014 na tle danych dla powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego.....	19
Tab. 5. Gospodarstwa domowe korzystające ze świadczeń społecznych w gminie Wyszaków w latach 2011-2014 na tle danych dla powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego.....	20
Tab. 6. Poziom edukacji i frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w gminie Wyszaków w 2015 roku na tle danych dla powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego.....	20
Tab. 7. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem w gminie Wyszaków w latach 2011-2015 na tle danych dla Powiatu Wyszkowskiego i województwa mazowieckiego.....	21
Tab. 8. Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w gminie Wyszaków w latach 2011-2015 na tle danych dla powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego.....	22
Tab. 9. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu bezrobocia.....	26
Tab. 10. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu ubóstwa.....	28
Tab. 11. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu przestępczości.....	29
Tab. 12. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu patologii społecznej.....	31
Tab. 13. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu edukacji.....	33
Tab. 14. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu aktywności społecznej...	35
Tab. 15. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu kapitału ludzkiego.....	36
Tab. 16. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu ochrony zdrowia.	39
Tab. 17. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu przedsiębiorczości	40
Tab. 18. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu kondycji przedsiębiorstw	41
Tab. 19. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery społecznej	55
Tab. 20. Miejscowości wiejskiej w gminie Wyszaków wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery gospodarczej.....	56
Tab. 21. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery gospodarczej	56
Tab.22. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery środowiskowej.....	56
Tab. 23. Ulice Wyszakowa wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery przestrzenno-funkcjonalnej ..	58
Tab. 24. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji w gminie Wyszaków	60

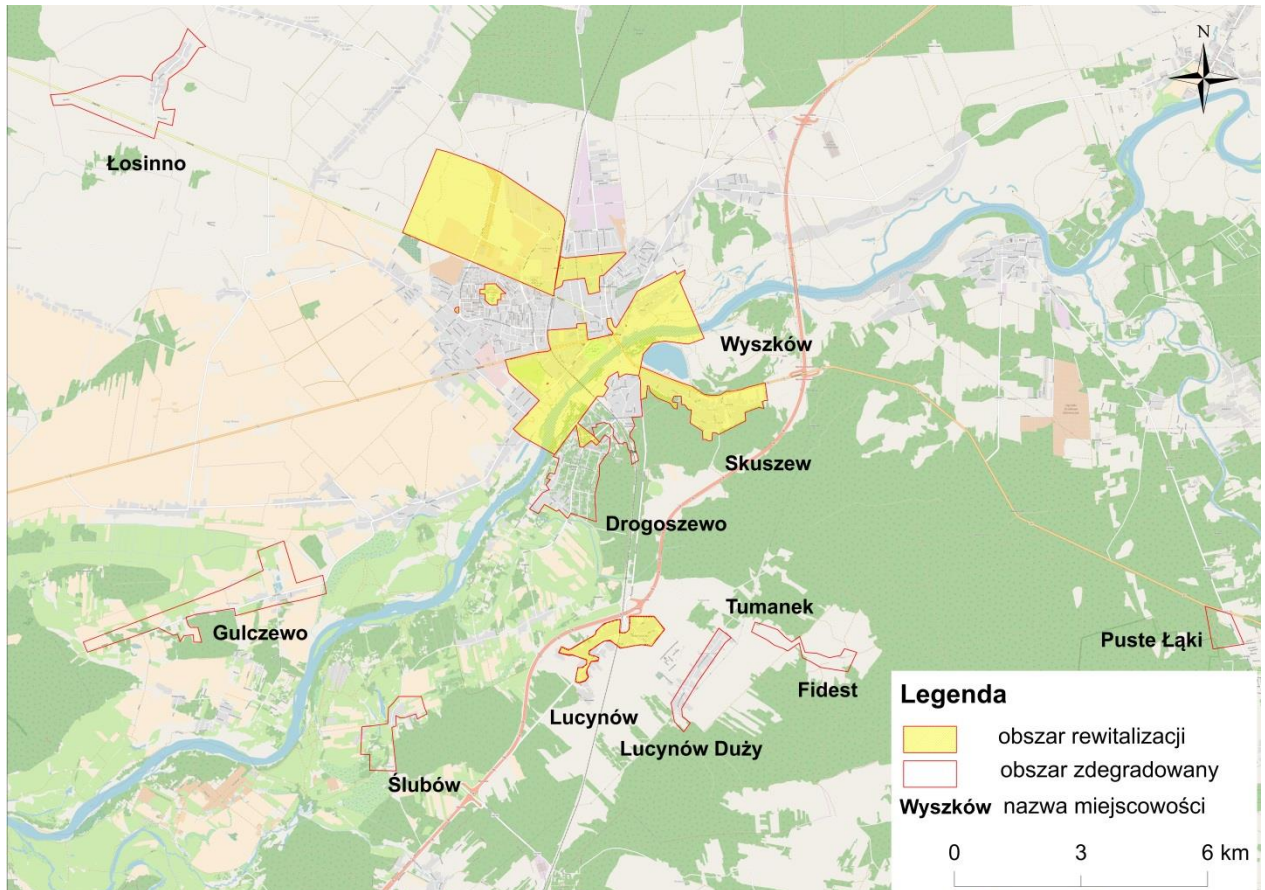
Tab.25. Charakterystyka obszarów zdegradowanych (OZ) i obszarów rewitalizacji (OR) w gminie Wyszków.....	61
Tab.26. Wyniki wskaźników dla sfery społecznej i gospodarczej na poszczególnych obszarach rewitalizacji	62
Tabela 27. Lista przedsięwzięć głównych.....	71
Tab. 28 Lista przedsięwzięć uzupełniających	81
Tab. 29 Matryca powiązań projektów rewitalizacyjnych oraz pakietów przedsięwzięć z potrzebami rewitalizacyjnymi i z wyznaczonymi celami i kierunkami działania.....	83
Tab. 30 Lista przedsięwzięć głównych wraz z kwotami i potencjalnymi źródłami finansowania.....	94
Tab. 31 Struktura instytucjonalna zarządzania LPR-em	96
Tab. 32 Działania podejmowane na etapie wdrażania oraz oceny realizacji LPR-u, z uwzględnieniem udziału interesariuszy	98
Tab. 33 Ramowy harmonogram realizacji	100
Tab. 34 Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wyszków na lata 2016-2023	103

Spis rycin

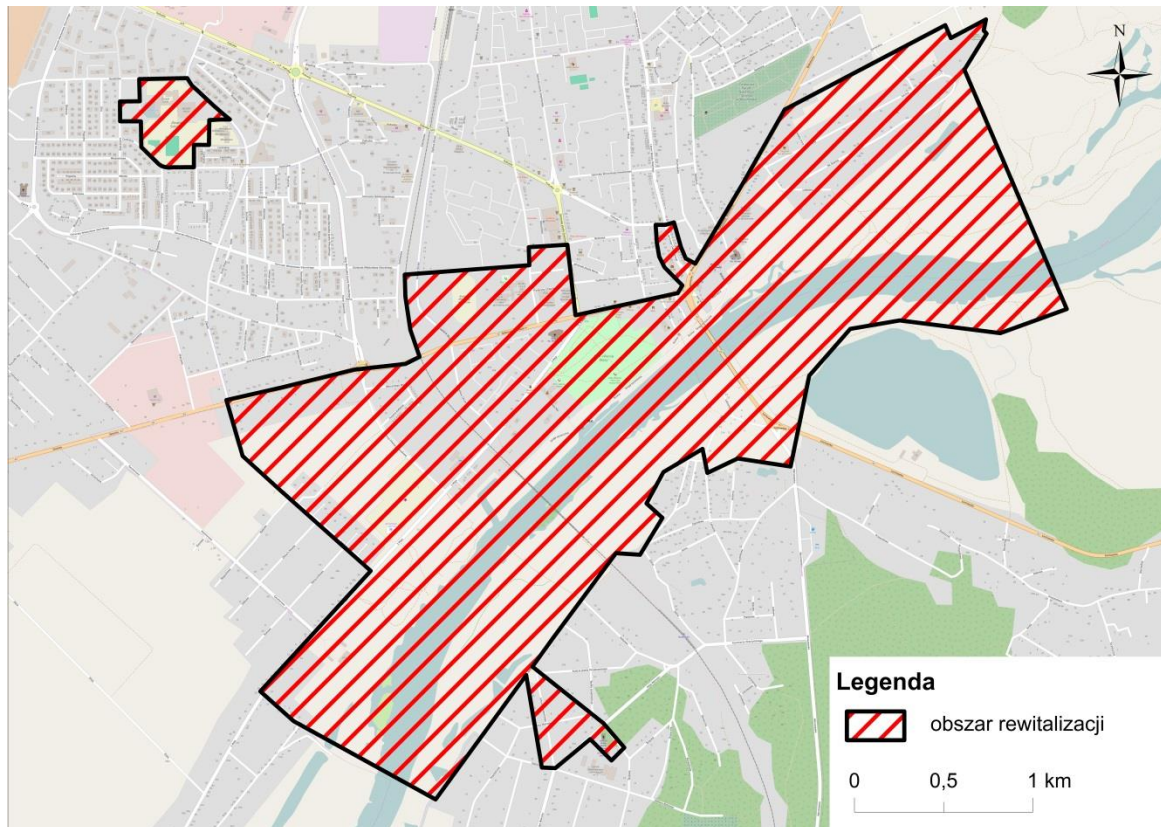
Ryc. 1. Poziom bezrobocia w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	26
Ryc. 2. Poziom ubóstwa w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	27
Ryc. 3 Ulice w mieście Wyszakowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystne zjawiska w zakresie poziomu bezrobocia i ubóstwa	28
Ryc. 4. Poziom przestępczości w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	29
Ryc. 5. Poziom patologii społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	30
Ryc. 6 Ulice w mieście Wyszakowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystną sytuację zjawiska w zakresie poziomu przestępczości i patologii społecznej	31
Ryc. 7. Poziom edukacji w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków (wskaźniki agregowane)	32
Ryc. 8. Poziom kapitału społecznego w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	33
Ryc. 9. Poziom aktywności społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	34
Ryc. 10. Poziom kapitału ludzkiego w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	36
Ryc. 11 Ulice w mieście Wyszakowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystną sytuację w zakresie edukacji, aktywności społecznej i kapitału ludzkiego	37
Ryc. 12. Poziom przedsiębiorczości w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	40
Ryc. 13. Poziom kondycji przedsiębiorstw w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków	41
Ryc. 14 Ulice w mieście Wyszakowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystną sytuację w zakresie przedsiębiorczości i kondycji przedsiębiorstw	42
Ryc. 15. Poziom rozwoju sfery społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków (wskaźniki agregowane)	55
Ryc.16. Poziom rozwoju sfery środowiskowej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków (wskaźniki agregowane)	57
Ryc.17. Poziom rozwoju sfery przestrzenno-funkcjonalnej w miejscowościach wiejskich gminy Wyszaków (wskaźniki agregowane)	57
Ryc. 18 Ulice w mieście Wyszakowie wskazujące niekorzystną i bardzo niekorzystną sytuację zjawiska w sferze środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej	59

Załącznik nr 1 Mapy

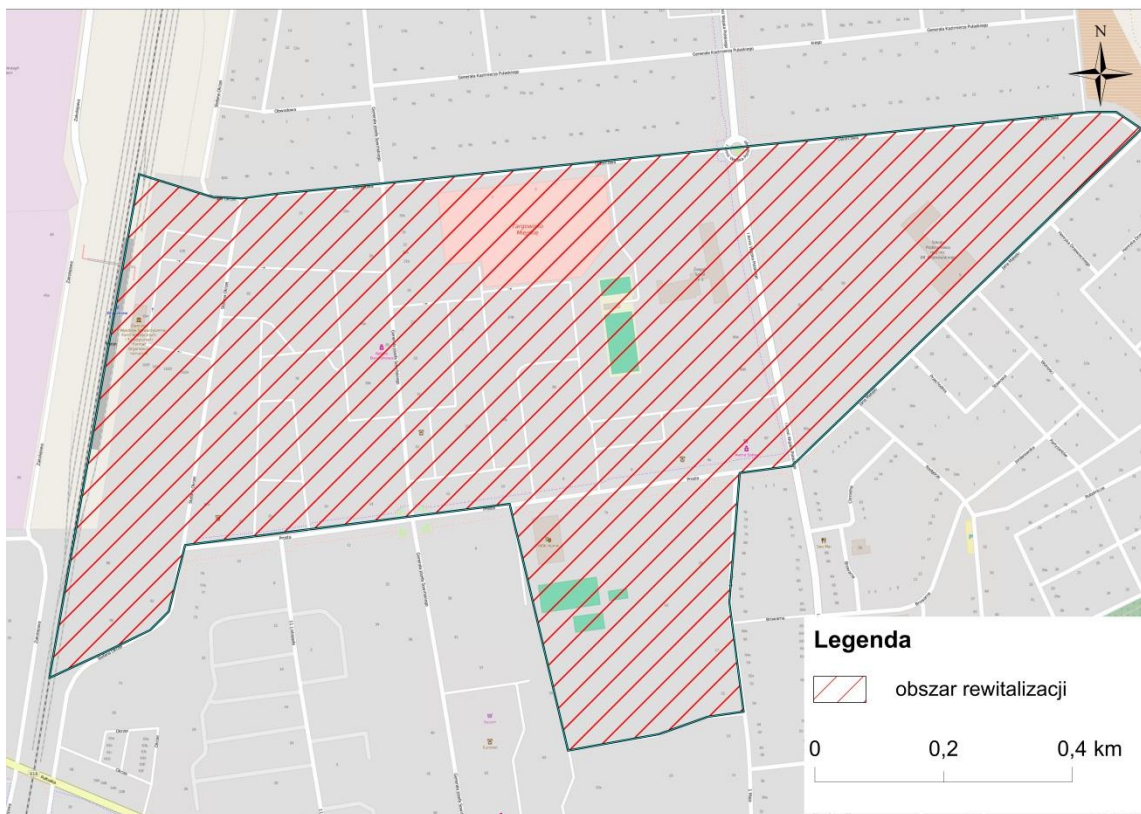
1. Obszary zdegradowane i rewitalizacji na tle gminy

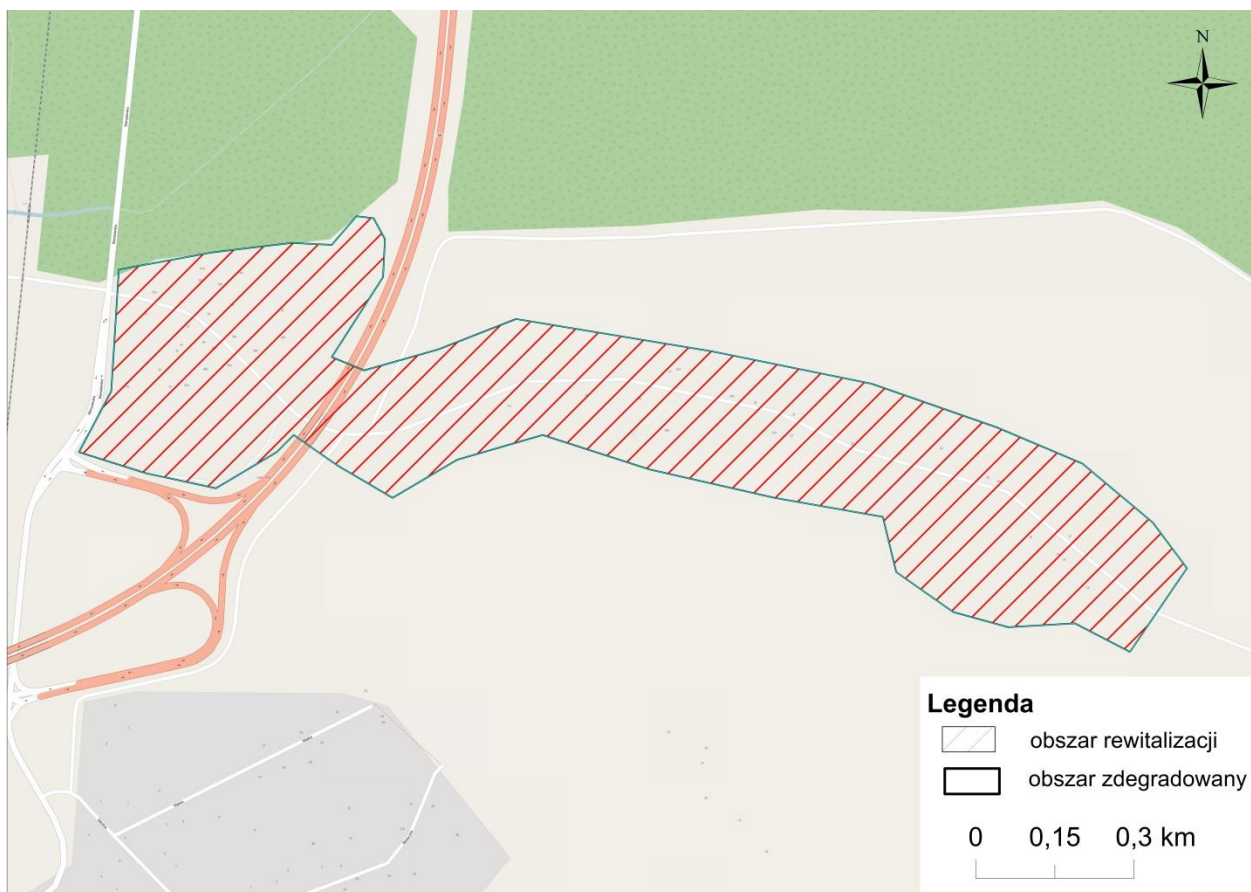
2. Obszar rewitalizacji nr 1

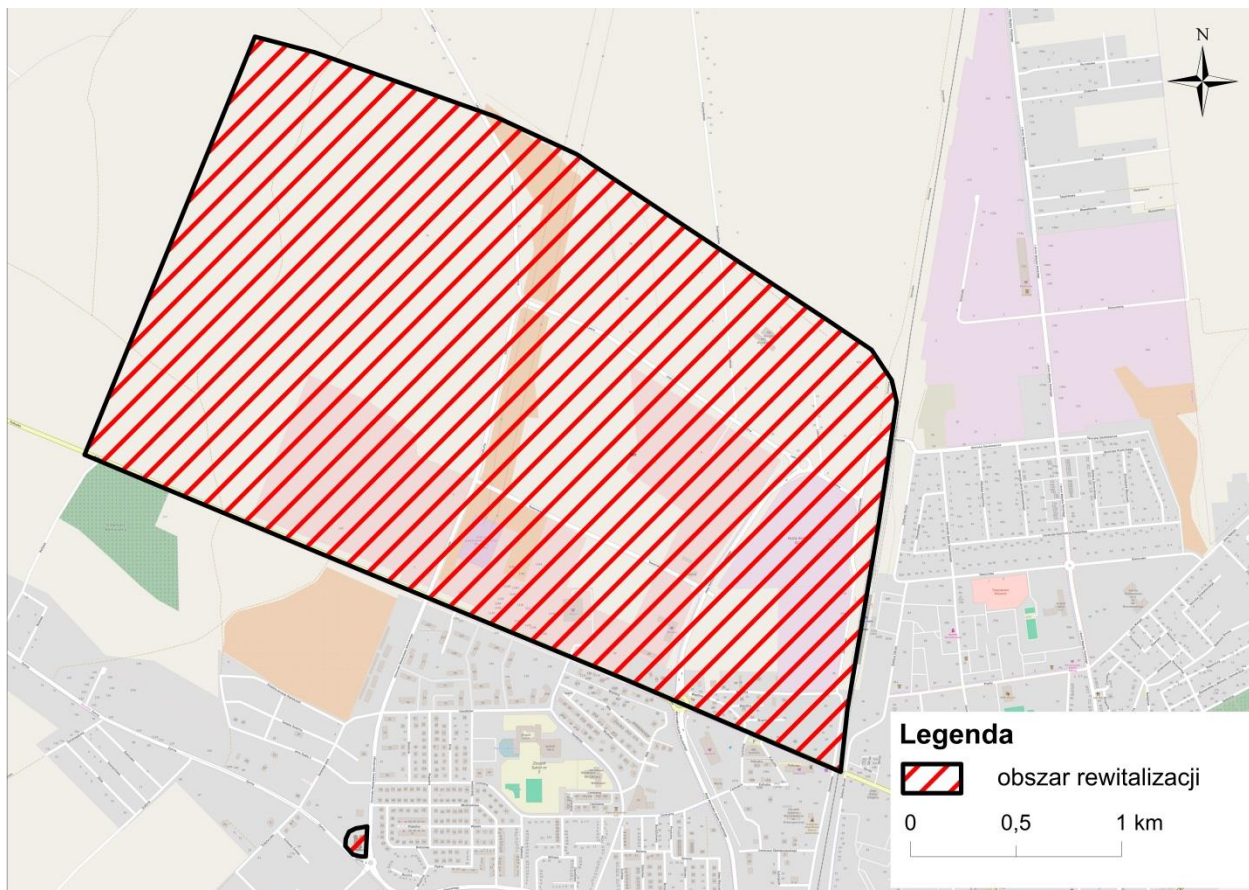
3. Obszar rewitalizacji nr 2

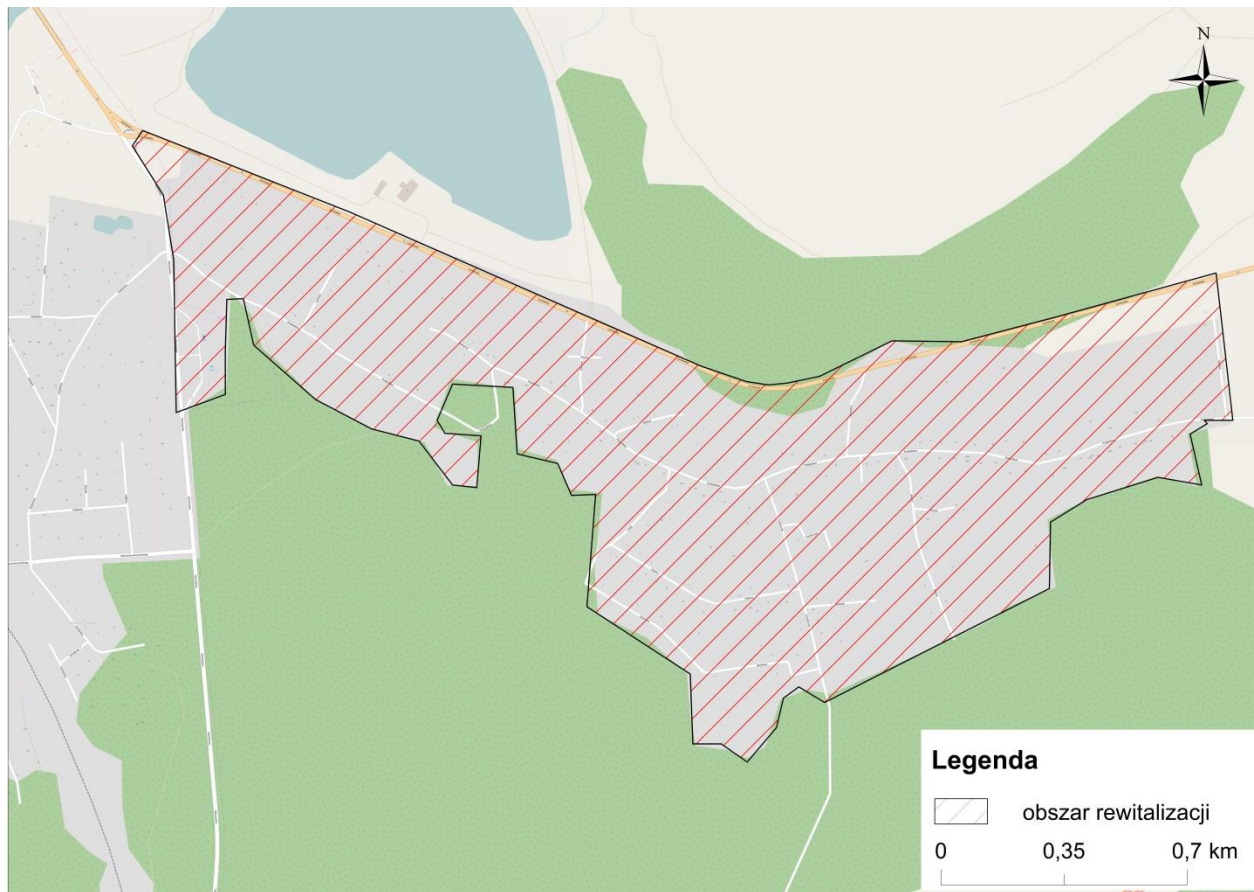
4. Obszar rewitalizacji nr 3

5. Obszar rewitalizacji nr 4

6. Obszar rewitalizacji nr 5

7. Obszar rewitalizacji nr 6

